

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Katedra Pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Mgr. Barbora Frančíková

**EFEKTIVITA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU NÁRODNÍHO INSTITUTU
DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ Z POHLEDU ASISTENTŮ PEDAGOGA**
EFFECTIVITY OF EDUCATIONAL PROGRAMME OF NATIONAL INSTITUTE OF
FURTHER EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF TEACHING ASSISTANTS

Praha 2020

Vedoucí práce: PaedDr. Eva Valášková Vincejová, Ph.D.

Děkuji PhDr. Evě Valáškové Vincejové, Ph.D. za odborné vedení mého výzkumného snažení a podporu po dobu celého jeho trvání. Poděkování bych ráda vyjádřila Národnímu institutu dalšího vzdělávání v Praze (NPI ČR) za otevření prostoru, ve kterém mohl být výzkum realizován. V neposlední řadě velice děkuji všem asistentům pedagoga, kteří v roli respondentů aktivně a ochotně podali dostatečné množství výzkumných dat.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, řádně jsem citovala všechny použité prameny a literaturu a práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 11. června 2020

.....

Barbora Francíková

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá efektivitou vzdělávacího programu Národního institutu dalšího vzdělávání (NPI ČR)¹ z pohledu jeho absolventů, asistentů pedagoga. V teoretické části práce jsou vymezena specifika profese asistenta pedagoga v českém vzdělávacím kontextu. Zmíněná teoretická oblast směřuje ke klíčovému tématu, jímž je vzdělávání asistentů pedagoga. Jeho součástí je též zmapování výsledků již uskutečněných výzkumů. Empirická část obsahuje analýzu vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga, realizovaného Národním institutem dalšího vzdělávání v Praze (NPI ČR). Následně prezentuje výsledky efektivity vzdělávacího programu z hlediska absolventů kvalifikačního kurzu ve výkonu profese asistenta pedagoga. Výzkumné šetření prokázalo, že studium při NIDV v Praze určené asistentům pedagoga dosahuje velmi vysoké, bezmála maximální míry efektivity.

Klíčová slova

Asistent pedagoga; Vzdělávání asistenta pedagoga; Vzdělávací obsah; Efektivita vzdělávacího programu.

¹ Změna názvu organizace od 1.1.2020

Abstract

The diploma thesis deals with the effectiveness of the educational program of the National Institute of Further Education in Prague (National Institute of Pedagogy) from the point of view of its graduates, teaching assistants. The theoretical part of the thesis defines the specifics of the profession of teaching assistant in the Czech educational context. The mentioned theoretical area leads to a key topic, which is the education of teaching assistants. It also includes mapping the results of research already carried out. The empirical part contains an analysis of the educational program for teaching assistants, implemented by the National Institute of Further Education in Prague (National Institute of Pedagogy). Subsequently, it presents the results of the effectiveness of the educational program in terms of graduates of the qualification course in the profession of teaching assistant. The research investigation showed that the study at National Institute of Further Education in Prague intended for teaching assistants achieves a very high, almost maximum degree of efficiency.

Key words:

Teaching assistant; Teaching assistant's education; Educational content; Educational program's efficiency.

OBSAH

ÚVOD	8
1 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ PROFESE ASISTENTA PEDAGOGA.....	10
1.1 Rámcové právní vymezení	10
1.2 Vývoj legislativního zakotvení profese asistenta pedagoga.....	11
1.3 Koncepční materiály	12
2 PROFESNÍ PROFIL ASISTENTA PEDAGOGA.....	13
2.1 Etika v práci asistenta pedagoga	14
2.2 Osobnostní a kvalifikační předpoklady.....	15
3 NÁPLŇ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA	16
3.1 Hledisko legislativní.....	16
3.2 Hledisko běžné praxe	20
4 PROFESNÍ VZTAHY A SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA.....	21
4.1 Asistent pedagoga ve vztahu k žákům	22
4.2 Asistent pedagoga ve vztahu k učiteli.....	23
4.3 Asistent pedagoga ve vztahu k rodině začleněných žáků	24
4.4 Asistent pedagoga ve vztahu k poradenským pracovníkům	25
5 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ SE ZAMĚŘENÍM NA VZDĚLÁVÁNÍ ASISTENTA PEDAGOGA.....	27
5.1 Právní hledisko v oblasti vzdělávání asistenta pedagoga.....	27
5.2 Standard studia pro asistenty pedagoga	30
5.3 Poskytovatelé akreditovaného studia pro asistenty pedagoga	32
6 KARIÉRNÍ RŮST ASISTENTA PEDAGOGA	33
6.1 Cíle a formy DVPP se zaměřením na profesi asistenta pedagoga	34
6.2 Aspekt kvality ve vzdělávání asistentů pedagoga	35
7 AKTUÁLNÍ STAV VÝZKUMU V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ ASISTENTŮ PEDAGOGA	37
7.1 Přehled výstupů projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR	38
7.1.1 Specifikace výzkumného projektu.....	38
7.1.2 Výsledky výzkumného šetření.....	38
7.1.3 Závěry a doporučení projektu	41
7.2 Evaluace kvalifikačních programů Národního institutu dalšího vzdělávání.....	44
7.2.1 Specifikace výzkumného šetření	45
7.2.2 Výsledky výzkumného šetření.....	46

EMPIRICKÁ ČÁST	52
8 METODOLOGIE	52
8.1 Cíl a výzkumná otázka	52
8.2 Design výzkumu.....	53
8.2.1 Metody sběru dat	53
8.2.2 Metody analýzy dat.....	54
8.2.3 Tematická analýza (thematic analysis).....	54
8.3 Výzkumný vzorek	55
8.4 Výzkumný terén	56
8.5 Systém prezentace výsledků	56
9 VÝSLEDKY VÝZKUMU	56
9.1 Výsledky 1. fáze výzkumu	57
9.1.1 Výstupy dotazníkového šetření.....	57
9.1.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	65
9.2 Výsledky 2. fáze výzkumu	68
9.2.1 Výstupy dotazníkového šetření.....	68
9.2.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	76
9.3 Výsledky 3. fáze výzkumu	78
9.3.1 Výstupy individuálních rozhovorů s asistenty pedagoga	78
9.3.2 Shrnutí výsledků individuálních rozhovorů.....	87
9.4 Strukturované závěry výzkumných šetření	90
ZÁVĚR	91
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	93
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	96
PŘÍLOHY	97

ÚVOD

České školství svým přirozeným vývojem dospělo do stavu, který je založen na snaze zajistit všem jednotlivcům rovný přístup ke vzdělání. Klíčem na cestě k dosažení hodnoty spravedlnosti se stalo ustanovení podpůrných opatření. Jedním z nich je zavedení pracovní pozice asistenta pedagoga a Českou republiku lze v současnosti označit za zemi, kde se již tato profese plně etablovala. Myšlenky inkluzivního charakteru sahají daleko do historie, avšak pedagogické působení, jež využívá reálných opatření například v podobě fungování asistenta pedagoga na školách, je teprve nedávnou minulostí.

Vzhledem k předmětu práce je zde široká problematika inkluze omezena, avšak podrobně zachycena právě z hlediska profese asistenta pedagoga s důrazem na jeho vzdělávání, včetně následného využití v přímé pedagogické praxi. **Cílem práce je tedy zjistit efektivitu vzdělávacího programu Národního institutu dalšího vzdělávání (NPI ČR) z pohledu asistentů pedagoga** na základě uplatnění jejich nabytých znalostí a dovedností v edukační praxi. Výsledky výzkumu mohou přispět jako zpětná vazba realizátorům těchto vzdělávacích programů.

K vypracování teoretické části práce jsem použila odborné publikace věnující se problematice profese asistenta pedagoga a jeho vzdělávání, dále mi byly studijní oporou odborné články a studie zabývající se převážně výzkumem v dané oblasti, stejně jako disertační práce studentů českých fakult. V empirické části jsem za účelem měření použila metody pedagogického kvalitativního výzkumu.

Úvodní kapitola reflektuje vývoj legislativního zakotvení profese asistenta pedagoga a věnuje se též základním dokumentům a koncepčním materiálům, které její výkon právně zajišťují.

Dále je věnován prostor profesnímu profilu asistenta pedagoga. Vedle osobnostních a kvalifikačních předpokladů je součástí také etický rozměr profese. Blíže je v této souvislosti nahlédnuto na etický kodex, který pro asistenty vytváří bezpečný prostor k výkonu práce jich samotných, ale také pro všechny ostatní, kteří jsou s ním ve spolupráci.

Obsahem třetí kapitoly je náplň práce asistenta pedagoga ze dvou různých perspektiv. Z hlediska legislativy je téma vymezeno přesně tak, jak jej stanovuje zákon a druhý,

neopomenutelný pohled na problematiku vychází z běžné praxe. Ta přirozeně představuje mnoho rizik, ale zároveň se může řídit pravidly, která je eliminují.

Další aspekt, o kterém je blíže pojednáno, představují základní vztahy, do kterých asistent pedagoga ve výkonu své práce vstupuje. Specifika jeho spolupráce jsou zde viděna ze strany žáků, učitelů, rodiny začleněných žáků a v neposlední řadě poradenských pracovníků.

Styčnou kapitolu práce představuje vzdělávání asistentů pedagoga. Obsahem jsou jednak státem právně vymezené podmínky týkající se vzdělávání pro možnost výkonu této profese a standard požadovaného studia. Dále je uvedeno široké spektrum jeho akreditovaných poskytovatelů.

Ačkoliv i následující kapitola se týká vzdělávání AP, je jí věnován zvláštní prostor. Důvodem je jeho odlišná koncepce. Zde téma odpovídá kariérnímu růstu, tedy již asistentovi pedagoga, který svou práci vykonává, ale z hlediska zákonem dané povinnosti každému pedagogickému pracovníkovi, ve svém vzdělávání dále pokračuje. Odtud tedy pojem další vzdělávání a vedle cílů a forem je také ve vztahu k blížící se empirické části práce nahlédnuto na aspekt jeho kvality, jinými slovy efektivity, která se odráží v přímé profesní praxi absolventů – asistentů pedagoga.

Teoretická část je zakončena výsledky jednotlivých výzkumů, které odpovídají současnému stavu poznání v oblasti vzdělávání asistentů pedagoga v podmínkách českého prostředí, na které již naváže vlastní výzkumná část, která zjišťuje efektivitu vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga poskytovaného Národním institutem dalšího vzdělávání v Praze.

1 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ PROFESE ASISTENTA PEDAGOGA

Výkon jakékoliv profese je řízen platnou legislativou a prochází tedy stále aktualizacemi, které jsou stanoveny zákonem. Hlavní součástí kapitoly je vývoj, který přirozeně přináší legislativní změny spjaté s profesí asistenta pedagoga. Na úvod jsou vymezeny základní a později též specifické právní dokumenty, které bezprostředně souvisejí se současným výkonem této profese.

1.1 Rámcové právní vymezení

Základní dokumenty, které nelze opominout v souvislosti s profesí asistenta pedagoga, jsou *Listina základních práv a svobod* (1993) a *Úmluva o právech dítěte* (1989), jež stanovují právo na vzdělání a rovný přístup k němu. Dané ustanovení spolu s *Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením* (OSN, 2006, článek 19) garantuje lidem s postižením právo na život v přirozeném prostředí a vláda zemím, které se k ní připojily (ČR v r. 2009), nařizuje zajištění na všech úrovních inkluzivní vzdělávací systém (článek 24).² Dáno do souvislosti s profesí asistenta pedagoga, právě vládou nařízené inkluzivní vzdělávací prostředí vytváří platformu pro veškerá podpůrná opatření.

Podrobně se specifickým podmínkám ve vzdělávání věnuje *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon*. Obsahuje zásadu zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce a za cíl současného školství v ČR uvádí vytvořit takové školní prostředí a klima školy, které poskytne všem žákům stejné podmínky a šance na dosažení odpovídajícího stupně vzdělání a zajistí jim právo na rozvoj jejich individuálních předpokladů.³ Zde a v příslušných rámcových vzdělávacích programech (RVP)⁴ jsou vymezena specifika edukace dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedním z nich je právě zřízení funkce asistenta pedagoga, která je zaštitěna vlastní vyhláškou. O vývoji, který vedl k její současné podobě, pojednává následující kapitola.

² UZLOVÁ, 2010, s. 14.

³ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon.

⁴ Na národní úrovni je garantován povinný rámec učiva, tzn., co musí každý absolvent daného oboru umět.

1.2 Vývoj legislativního zakotvení profese asistenta pedagoga

Historie právního zakotvení asistenta pedagoga v České republice nesahá příliš daleko, přesto však přirozený vývoj přinášel i v legislativní oblasti změny, které jsou zde stručně vymezeny.

Devadesátá léta minulého století jsou v České republice dobou, kdy se začalo rozvíjet zapojování asistenta pedagoga do výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vývoj byl však dlouhodobě orientován dvěma směry. Jeden se vztahoval na *žáky se zdravotním postižením* a druhý na *žáky se sociálním znevýhodněním*.⁵

Asistenti pedagoga se začali objevovat u **žáků se zdravotním postižením** v souvislosti s přijetím *Vyhlášky 127/1997 Sb. o speciálních školách a speciálních mateřských školách*. Práci asistentů vykonávali zejména pracovníci tzv. „civilní služby“ a k dalšímu rozvoji směrem k podpoře integrace těchto žáků do běžných škol došlo až po roce 2004 s přijetím nového školského zákona.⁶ Pro **žáky se sociálním znevýhodněním** byla na počátku 90. let zřízena specifická funkce „romského asistenta“, kterou dlouho zaštiťovaly nestátní neziskové organizace, a až v letech 1997-1998 převzal za jejich zaměstnávání zodpovědnost stát.⁷ V roce 2000 byla *Metodickým pokynem MŠMT* zrušena vazba asistentské profese na etnicitu a zároveň ustanovena funkce vychovatele – asistenta učitele.⁸

V letech 2004 a 2005 bylo *školským zákonem a vyhláškou o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami* jednak uzákoněno pro žáky se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním či sociálním znevýhodněním **souhrnné označení žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP)** a dále vešlo stejným zákonem v platnost **sjednocení asistentské profese**. V současnosti jsou tedy pro asistenty pedagoga platné tytéž legislativní normy, ať už pracují s žáky se zdravotním postižením nebo se sociálním znevýhodněním. Tím také došlo k podpoře role asistentů ve vzdělávání žáků s SVP v běžných školách.⁹

⁵ *Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů: Historie* [online]. [cit. 2020-4-1]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/historie>

⁶ *Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů: Historie* [online]. [cit. 2020-4-1]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/historie>

⁷ tamtéž

⁸ tamtéž

⁹ tamtéž

Současnou podobu profese **asistenta pedagoga** definuje § 2 zákona 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících jako **pedagogického pracovníka, zaměstnance příslušné mateřské, základní nebo střední školy, který působí ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami.**¹⁰ Specifické podmínky výkonu profese asistenta pedagoga jsou obsahem vyhlášky MŠMT č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Důležité je v souvislosti s touto vyhláškou uvést, že právo na zřízení funkce asistenta pedagoga ve třídě, kde se vzdělává žák se SVP, má ředitel školy. U dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a znevýhodněním je navíc nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení (ŠPZ).¹¹

Školská poradenská zařízení využívají interní formuláře, které slouží k doporučení k integraci, k zařazování dětí, žáků a studentů (D/Ž/S) do speciálních škol a do speciálních tříd běžných škol, dále ke stanovení individuálních vzdělávacích plánů, k převedení D/Ž/S se zdravotním postižením do jiných vzdělávacích programů či právě ke zřízení funkce asistenta pedagoga ve třídě. V případě, že je pro vzdělávání D/Ž/S se SVP nezbytnou podmínkou přítomnost AP ve škole, je tato skutečnost jednoznačně obsažena v doporučení ŠPZ, které obvykle zahrnuje:

- zdůvodnění potřeby zřízení této funkce v konkrétní škole
- rozsah činnosti AP a obsah jeho pracovní činnosti
- návrh na další poskytované podpůrné služby, nezbytné pro úspěšné vzdělávání D/Ž/S.

Bez vyjádření ŠPZ nelze ze strany vedení školy nebo školského zařízení žádat o souhlas se zřízením funkce AP.¹²

1.3 Konceptní materiály

Požadavky na výkon profese asistenta pedagoga vycházejí také z obsahu několika konceptních materiálů. Jsou jimi:

- Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 – 2014 (usnesení vlády ČR č. 253 z roku 2010). Dokument se mimo jiné zaměřuje na uplatňování principu inkluzivního vzdělávání. Dítě má právo na

¹⁰ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

¹¹ LECHTA, 2010, s. 170.

¹² TEPLÁ, 2015, s. 26 - 27.

vzdělávání ve škole hlavního vzdělávacího proudu v místě, kde žije, za podmínek poskytování odpovídající speciálně pedagogické podpory včetně podpory asistenta pedagoga.¹³

- Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016-2020 (vládou schválen v únoru 2016). Obsahem je mimo jiné opatření na podporu zapojení znevýhodněných dětí do hlavního vzdělávacího proudu.¹⁴
- Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (Bílá kniha) Dokument formuluje vládní strategii v oblasti vzdělávání pro vývoj vzdělávací soustavy, stanovuje podněty k práci škol včetně vzdělávání zdravotně a sociálně znevýhodněných.¹⁵
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020 Navazuje na předchozí Dlouhodobý záměr a v souladu se Strategií vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, stanovuje hlavní cíle regionálního vzdělávání. Základním principem dokumentu je zvýšit kvalitu a efektivitu ve vzdělávání.¹⁶
- Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020: Národní akční plán inkluzivního vzdělávání Cílem tohoto materiálu je zvýšit míru inkluzivního pojetí vzdělávání v českém vzdělávacím kontextu. Aktuálně probíhá příprava nového kontinuálně navazujícího dokumentu Strategie 2030+.¹⁷

Na rámcové zmapování legislativního zakotvení asistenta pedagoga plynule naváže kapitola věnující se blíže jeho profesnímu profilu.

2 PROFESNÍ PROFIL ASISTENTA PEDAGOGA

¹³ Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 - 2014. *VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/narodni-plan-vytvoreni-rovnych-prilezitosti-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-na-obdobi-2010---2014-70026/>

¹⁴ Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016-2020. *DATABÁZE STRATEGIÍ* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucenim-2016-2020>

¹⁵ *Národní program vzdělávání ČR (Bílá kniha)* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/narodni-program-vzdelavani-cr-bila-kniha.html>

¹⁶ *DLOUHODOBÝ ZÁMĚR VZDĚLÁVÁNÍ A ROZVOJE VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY ČESKÉ REPUBLIKY NA OBDOBÍ 2015-2020* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3>

¹⁷ *STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČESKÉ REPUBLIKY DO ROKU 2020: Národní akční plán inkluzivního vzdělávání* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/narodni-akcni-plan-inkluzivniho-vzdelavani.html>

Na výkon všech pedagogických profesí jsou kladeny velmi vysoké nároky. Vyžaduje to skutečnost, že jsou jejich prostřednictvím významně ovlivňovány a utvářeny nové generace. Zvláště pro výkon profese asistenta pedagoga tato odpovědnost stoupá na intenzitě, neboť pracují s těmi, kdo jsou kvůli svému zdravotnímu či sociálnímu handicapu o to citlivější.

2.1 Etika v práci asistenta pedagoga

Jednotlivým činnostem, které jsou pro asistenty pedagoga pracovní rutinou, se budou věnovat samostatné podkapitoly, avšak ještě předtím je na místě zmínit klíčový rozměr práce asistenta pedagoga, a to rozměr etický (morální). Dáno do kontextu se základními legislativními dokumenty, o kterých bylo pojednáno výše, je pro výkon profese asistenta pedagoga nejdůležitější řídit se etickými zásadami založenými na demokratických hodnotách a lidských právech. Za tímto účelem vydal Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v roce 2012 **Etický kodex asistenta pedagoga**. Vychází z Charty lidských práv Spojených národů a Úmluvy o právech dítěte.¹⁸ Kromě jednotlivých etických pravidel, jež jsou součástí kodexu, je pro téma této diplomové práce důležité zejména zmínit tu část obsahu, která říká, že „...*Profesně se asistent pedagoga etickým kodexem zavazuje k tomu, že bude i nad rámec svých pracovně právních povinností naplňovat lidský a společenský smysl profese AP především **ustavičnou prací na sobě, rozvíjením své osobnosti a odborné erudice.***“¹⁹

Etický kodex je členěn do jednotlivých oblastí, které obsahují pravidla etického chování asistenta pedagoga ve vztahu jednak k **žákovi** (klientovi), dále k **zaměstnavateli a ke kolegům** a ke svému **povolání a odbornosti**. Níže jsou uvedena vybraná nařízení z poslední jmenované oblasti, která se bezprostředně dotýká tématu práce.

- AP dbá na udržování a zvyšování prestiže svého povolání. Snaží se o udržení a zvýšení úrovně své práce a uplatňování nových přístupů a metod.
- AP vykonává své povolání na takové odborné úrovni, jaká odpovídá současnému stavu pedagogické vědy.
- **AP si udržuje povědomí o odborném vývoji svého oboru a dále se vzdělává.**²⁰

¹⁸ KENDÍKOVÁ, 2016, s. 19.

¹⁹ Etika v práci asistenta pedagoga [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://www.specialni-pedagogika.cz/etika-v-praci-asistenta-pedagoga/>

²⁰ KENDÍKOVÁ, 2016, s. 20.

Vysoké požadavky jsou kladeny také na rovinu osobnostních a kvalifikačních předpokladů. Vzhledem k povaze práce jsou vybrány a níže uvedeny pouze ty nejzákladnější.

2.2 Osobnostní a kvalifikační předpoklady

Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem, proto lze obecně vycházet z pedagogické profese jako takové. Marta Teplá ve své publikaci zmiňuje, že „...V současnosti se prosazuje snaha o vytvoření **standardu pedagogické profese**, který by objektivně hodnotil vlastnosti a kompetence pedagogů. Ti by měli být především psychicky odolní a fyzicky zdatní, dobrého zdravotního stavu a mravně bezúhonní. Totéž se týká asistenta pedagoga.²¹ V optimálním případě zmíněná kritéria asistent pedagoga splňuje, nicméně naprosto zásadní pro výkon jeho profese je získání odborné kvalifikace dle *zákona 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*. Vzhledem ke skutečnosti, že konkrétní kvalifikační požadavky bezprostředně souvisí s výkonem přímé či nepřímé činnosti stanovené zákonem, budou podrobně vymezeny až dále v kapitole týkající se náplně práce asistenta pedagoga a jeho vzdělávání.

Na místě je však ve vztahu jak k odborným, tak k osobnostním předpokladům AP uvést, že „...musí zvládnout vymezení hranic ve vztahu k učiteli, k začleněnému dítěti, jeho spolužákům i rodičům. Musí umět najít správnou míru v těchto vztazích, nebyt příliš dominantní ani submisivní.“²² Jak již bylo zmíněno, citovaný požadavek v sobě nese vysoký nárok jak na profesní, tak i na osobnostní dovednosti asistenta pedagoga. Umět si adekvátním způsobem vymezovat hranice je náročná kompetence spadající do oblasti psychologie.

Zajímavý výzkum, kterým lze tuto kapitolu plně obsáhnout, zrealizovala Lucia Drotárová v roce 2006. Zaměřila se na preferované kvalifikační předpoklady, schopnosti, dovednosti a osobnostní rysy u asistentů pedagoga. Výsledky výzkumu přinesly zjištění, že mezi nejdůležitější z preferovaných vlastností, schopností a dovedností AP působícího u žáků se sociálním znevýhodněním patří kladný vztah k dětem i k lidem obecně, empatie, komunikativnost a trpělivost. Jak odborná publikace o výzkumu dále uvádí, pouze na některých vlastnostech a dovednostech se asistenti shodují s učiteli a řediteli škol.²³ „...Jen tři vlastnosti považují asistenti za nejdůležitější než jejich nadřízení – jedná se o empatii, trpělivost a ochotu pomáhat. Přibližně stejně hodnotí spolehlivost, vstřícnost a potřebu

²¹ TEPLÁ, 2015, s. 35.

²² UZLOVÁ, 2010, s. 45 in: NĚMEC, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a HÁJKOVÁ, 2014, s. 16.

²³ NĚMEC, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a HÁJKOVÁ, 2014, s. 16.

znalosti prostředí. Naopak výrazně méně vnímají asistenti důležitost důslednosti, ochoty spolupracovat, pracovitosti, samostatnosti a zodpovědnosti. Zaměstnavatelé (ředitelé) přitom kladou větší důraz na zodpovědnost a ochotu vzdělávat se, stejně jako na vědomostní předpoklady, učitelé pak zdůrazňují důslednost a výrazně (oproti asistentům a ředitelům) též kreativitu.“²⁴

Hodnotný je také pohled dalšího odborníka, který se problematikou osobnostních kvalit u AP zabýval. Iva Uzlová na základě vlastních profesních zkušeností s asistenty pedagoga pracujícími zejména s žáky se zdravotním postižením kromě již výše zmíněných dispozic uvedla, že je k výkonu této profese zapotřebí motivovaného člověka, který disponuje flexibilitou, laskavostí a schopností týmové spolupráce.²⁵ Zejména hledisku spolupráce bude dále v textu věnována samostatná kapitola.

3 NÁPLŇ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA

O způsobu působení asistenta pedagoga v praxi rozhodují státní orgány, proto se úvodní kapitola převážně opírá o legislativní normy, které přesně vymezují oblast týkající se náplně práce. Druhá část textu nahlíží na danou problematiku z hlediska možných rizik a následně pravidel, která je mohou eliminovat.

3.1 Hledisko legislativní

Asistent pedagoga je dle zákona 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících v § 2 zařazen do kategorie pedagogických pracovníků, kteří vykonávají **přímou pedagogickou činnost**. Blíže k ní uvádí vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v §5, že:

- *asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;*
- *asistent pedagoga pracuje podle potřeby s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami nebo i s ostatními žáky třídy.*

²⁴ DROTÁROVÁ, 2006, s. 76.

²⁵ UZLOVÁ, 2010, s. 45 in: NĚMEC, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a HÁJKOVÁ, 2014, s. 16.

Po novelizaci (vyhláškou č. 416/2017 Sb.) platné od 1. ledna 2018 text odlišuje dvě oblasti hlavní činnosti. První se týká asistentů, kteří musí mít maturitu, a druhá těch, kteří ji mít nemusí. Zároveň ale vyhláška říká, že asistent s maturitou může mít v náplni práce i činnosti, které vykonávají asistenti bez maturity. Mezi hlavní aktivity asistenta pedagoga tak může dle vyhlášky patřit:

- *přímá pedagogická činnost při vzdělávání a výchově podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogickou činností,*
- *podpora žáka v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě na výuku, žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti,*
- *výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků a další činnosti spojené s nácvikem sociálních kompetencí.²⁶*

Práce asistenta pedagoga je tedy primárně orientována na pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami ve smyslu zvládnání jejich výchovně-vzdělávacích cílů, které jsou obsahem školního vzdělávacího programu. V rámci své asistence se řídí individuálním vzdělávacím plánem žáka se SVP, jež obsahuje konkrétní opatření, která jsou v souladu s jeho možnostmi a schopnostmi. Z uvedeného vyplývá, že náplň práce je v souvislosti s individuálními potřebami těchto žáků pro AP různorodá.

Na základě složitosti, odpovědnosti a náročnosti profese, jsou asistenti zařazováni do **platových tříd** dle nařízení vlády č. 222/2010 Sb. o katalogu prací ve veřejných službách a správě (díl 2.16 výchova a vzdělávání). Rozdělení se týká 4. (nejnižší) až 9. (nejvyšší) platové třídy.

4. platová třída

- *Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.*
- *Přímá pedagogická činnost spočívající v pomocných výchovných pracích zaměřených na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.*

5. platová třída

²⁶ *Práce asistenta pedagoga. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/zakony-prace>*

- *Provádění rutinních prací při výchově dětí a žáků nebo studentů, upevňování jejich společenského chování, pracovních, hygienických a jiných návyků, péče a pomoc při pohybové aktivizaci dětí a žáků nebo studentů.*

6. platová třída

- *Výchovné práce zaměřené na zkvalitnění společenského chování dětí a žáků nebo studentů.*
- *Výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků.*

7. platová třída

- *Výklad textu, popřípadě učební látky a individuální práce s dětmi a žáky nebo studenty podle stanovených vzdělávacích programů a pokynů.*

8. platová třída

- *Vzdělávací a výchovná činnost podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřená na speciální vzdělávání, individuální vzdělávání nebo specifické výchovné potřeby dítěte, žáka nebo studenta nebo skupiny dětí, žáků nebo studentů.*

9. platová třída

- *Samostatná vzdělávací a výchovná činnost při vyučování zaměřená na speciální vzdělávací potřeby dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů učitele nebo speciálního pedagoga.*
- *Samostatná vzdělávací, výchovná nebo speciálněpedagogická činnost vykonávaná v souladu se stanoveným individuálním vzdělávacím plánem dítěte, žáka nebo studenta podle rámcových pokynů speciálního pedagoga školského poradenského zařízení a v souladu s pokyny učitele.²⁷*

Podle toho, do jaké platové třídy je asistent zařazen, rozdělí ředitel školy jeho pracovní dobu na **práci přímou a nepřímou**. Počet hodin přímé pedagogické činnosti se dle *Narizení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků (ve znění novelizace Narizení vlády č. 195/2019 Sb.)* může pohybovat od 20 do 40 hodin týdně.

²⁷ NAŘÍZENÍ VLÁDY ze dne 14. června 2010 o katalogu prací ve veřejných službách a správě. In: *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce.*

Přímá pracovní doba označuje čas, který AP stráví přímo s žákem ve výuce, nepřímá práce zahrnuje činnosti mimo tuto dobu, která je určena přípravě, vedení dokumentace, atp. Zda bude mít AP v úvazku započítanou i dobu pro nepřímou pedagogickou činnost, není dáno zákonem, ale rozhoduje o tom ředitel na základě doporučení ŠPZ nebo s ohledem na další organizační okolnosti (př. plat AP).

Nařízení vlády aktuálně stanovuje, že asistenti pedagoga by měli mít – při plném úvazku, tj. při 40 hodinách týdně – rozsah přímé pedagogické činnosti nastaven takto:

- *Asistent pedagoga ve speciální škole nebo speciální třídě: 36 hodin týdně.*
- *Asistent pedagoga v běžné škole nebo v běžné třídě - platí do srpna 2020: 20 až 40 hodin týdně.*

Od září 2021 se však asistentů v běžných školách týká následující změna:

- *Asistent pedagoga v běžné škole nebo v běžné třídě, který nevykonává činnost jako podpůrné opatření: 36 hodin týdně.*
- *Asistent pedagoga v běžné škole nebo v běžné třídě, který vykonává činnost jako podpůrné opatření – platí od září 2021: 32 až 36 hodin týdně.*

Zbývající část z hodinové dotace úvazku by měla být nepřímá pedagogická činnost.²⁸

Jak dále uvádí aktualizovaný webový portál pro asistenty pedagoga, „...Rozdělení asistentů pedagoga do platových tříd ve vztahu k jejich náplni práce, ale i ve vztahu k dosažené odborné kvalifikaci, uvádí rovněž příloha č. 8 k vyhlášce č. 317/2005 Sb. – zde ovšem vyhláška odkazuje na znění zákona o pedagogických pracovnících, který byl později novelizován, vyhláška tak pracuje s již neplatným zněním zákona a jako taková není v praxi využitelná.“²⁹

Funkce AP ve vztahu k žákům se SVP jsou popsány v dokumentu Informace MŠMT č. j.14 453/2005-24k zabezpečení vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Krátce shrnuto, jednotlivé činnosti pro asistenta pedagoga, tedy konkrétní náplň práce stanovuje ředitel školy/školského zařízení na základě výše uvedených legislativních předpisů, doporučení ŠPZ založeného na skutečných potřebách žáka se SVP a dle podmínek školy.

²⁸ Přímá a nepřímá činnost asistenta pedagoga. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/plat-asistenta-pedagoga>

²⁹ Plat asistenta pedagoga. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/plat-asistenta-pedagoga>

Využijte k tomu Informaci MŠMT k nařízení vlády č. 222/2010 Sb. o katalogu prací ve veřejných službách a správě.³⁰

3.2 Hledisko běžné praxe

Stejně jako v každé profesi, i asistentům pedagoga hrozí rizika, která jsou s náplní jejich práce spjata. Níže jsou popsána ta hlavní, a v přímé návaznosti jsou uvedena pravidla, která by případným rizikům měla předcházet.

Jak uvádí autorka odborné publikace, asistenti pedagoga si mnohdy nejsou náplní své práce jisti. Mnozí nevědí, co mohou, nebo co by měli dělat. Jejich pracovní smlouva sice náplň práce vymezuje, ale v některých případech bývá koncipována příliš obecně nebo nečitelně. V textu dále upozorňuje na skutečnost, že problémy tohoto charakteru také souvisejí s nevyjasněnými vztahy mezi učiteli a AP a odvolává se zde také k etickému kodexu, který by tuto situaci asistentům usnadnil.³¹ Kromě etického kodexu, který již asistenti pedagoga mají k dispozici a mohou se o něj v případě potřeby opřít, lze ještě shrnout několik zásad, které by měly být pro optimální výkon práce asistenta pedagoga dodržovány.

Iva Uzlová uvádí následující pravidla pro práci AP:

- *„Vědět, proč je žák vzděláván v běžné třídě, a být schopen to sdělit spolužákům, učitelům, případně i rodičům ostatních dětí;*
- *Aktivně spolupracovat s učitelem, připravovat se na hodiny;*
- *Znát IVP, účastnit se při jeho sestavování a pracovat s ním;*
- *Poskytovat žákovi pomoc, ale nedělat zadané úkoly za něj;*
- *Podporovat žáka v rozhovoru s ostatními – nemluvit za něj, podněcovat ho ke komunikaci se spolužáky;*
- *Být pro ostatní „modelem“ v chování k začleněnému žákovi.“³²*

Vedle výše vymezených pravidel, která se vztahují přímo k roli asistenta pedagoga, je pro optimální nastavení práce dle výzkumu realizovaného v roce 2012-2013 také důležité:

- *Vybrat na místo asistenta vhodného kandidáta, jehož osobnostně-vzdělanostní profil odpovídá potřebám žáků, učitele i školy;*

³⁰ TEPLÁ, 2015, s. 47.

³¹ KENDÍKOVÁ, 2016, s. 83.

³² UZLOVÁ, 2010, s. 47.

- *Formulovat náplň práce odpovídající potřebám učitele a žáků, ale i kvalifikaci asistenta a nastavit adekvátní poměr mezi přímou a nepřímou pedagogickou činností AP;*
- *V práci asistenta správně nastavit formy podpory žáků se SVP;*
- *Zajistit vhodné rozdělení práce AP mezi přímou podporu žáků se SVP a další činnosti (práce s ostatními žáky, administrativně-organizační podporu učitele...);*
- *Zajistit optimální úroveň spolupráce mezi asistentem a učitelem;*
- *Nastavit mechanismy metodického vedení i plán dalšího vzdělávání AP.*³³

Každý asistent by měl náplň své práce při nástupu do zaměstnání obdržet ve vytištěné podobě. Zároveň by o vymezení jeho činnosti měli být seznámeni také učitelé pro usnadnění budoucí spolupráce.³⁴ Tento významný aspekt v profesi asistenta pedagoga blíže zpracovává následující kapitola.

4 PROFESNÍ VZTAHY A SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA

Školní prostředí je tvořeno širokou variabilitou mezilidských vztahů na profesní úrovni. Aby výchovně-vzdělávací proces dosahoval požadovaných kvalit, je nezbytné jasně vymezit podmínky práce jednotlivých členů celého pedagogického týmu. Asistent pedagoga je jeho plnohodnotným členem. Má své stálé zázemí, nahlíží do pedagogické dokumentace svěřených žáků, aktivně pracuje s jejich IVP a spoluúčastní se veškerého školního dění ve smyslu průběžného i závěrečného hodnocení, třídních schůzek, pedagogických rad a společných akcí školy.³⁵

Cílem následujícího textu je vymezit specifika spolupráce z hlediska jednotlivých vztahových úrovní, která jsou v práci AP zastoupena.

Asistent pedagoga je ve škole/školním zařízení (ŠZ) rovnocenným pracovníkem několika profesních skupin:

- Respektuje vedení školy/ŠZ;
- Úzce spolupracuje s třídním učitelem;

³³ NĚMEC, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a HÁJKOVÁ, 2014, s. 51.

³⁴ UZLOVÁ, 2010, s. 45 - 46.

³⁵ TEPLÁ, 2015, s. 48.

- Akceptuje případnou činnost osobního asistenta u některého z dalších žáků, dobrovolníka, studenta na praxi a dalších pomáhajících osob;
- Pravidelně předává své zkušenosti z práce s žáky vychovatelům školní družiny/školního klubu a vedoucím zájmových kroužků;
- Podílí se na činnosti odborných pracovníků školy/školního zařízení;
- Sleduje činnost dalších odborníků mimo školu/ŠZ, kteří mají vliv na svěřeného žáka;
- Zvýšenou pozornost věnuje kontaktům se zákonnými zástupci svěřeného žáka;
- Účelně kooperuje s nepedagogickými pracovníky školy.³⁶

Iva Uzlová uvádí, že právě týmová spolupráce zajistí společný postup při výuce, sjednotí používané metody a formy práce a kromě dalšího pomůže i odhalit účinné motivační strategie.³⁷

4.1 Asistent pedagoga ve vztahu k žákům

Náplň práce asistenta ve vztahu k žákům byla vymezena výše v textu, zde jsou uvedeny způsoby, kterými může probíhat:

- skupinová práce s žáky se SVP v běžném vyučování ve třídě;
- skupinová práce s žáky se SVP v běžném vyučování mimo třídu – asistent si bere vybranou skupinu žáků do jiné učebny, kde s nimi pracuje na zadání odlišném do zadání probíraného ostatními žáky ve třídě;
- individuální práce s žákem se SVP v běžném vyučování ve třídě;
- individuální práce s žákem se SVP mimo třídu – asistent si bere konkrétního žáka do jiné učebny, kde s ním pracuje na zadání odlišném od zadání probíraného ostatními žáky;
- práce s ostatními žáky ve třídě (tj. s žáky bez speciálních vzdělávacích potřeb);
- individuální i skupinové doučování žáků se SVP po vyučování ve škole;
- individuální práce s žáky se SVP v odpoledních hodinách v mimoškolní prostředí (zejména v domácím prostředí, ale může být i v knihovně, nízkoprahovém centru apod.).³⁸

³⁶ TEPLÁ, 2015, s. 63.

³⁷ UZLOVÁ, 2010, s. 49.

³⁸ Práce asistenta pedagoga: Práce s žáky. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04].

Individuální i skupinová práce AP s žákem/žáky se SVP ve vyučování by měla probíhat vždy přednostně ve třídě, kde jsou současně vzděláváni ostatní žáci, pouze v odůvodněných případech by měla být realizována v oddělené učebně (např. Aby nedocházelo odlišností probírané látky k vzájemnému rušení.)³⁹ V případě, že k oddělenému vyučování dojde, měl by asistent od učitele obdržet k práci přesné instrukce a následně ji zkontrolovat.

Asistent je obvykle přidělen k dětem, které vyžadují určitou míru podpory, přesto by se měl věnovat všem žákům ve třídě. Není prostředkem separace či izolace, ale pomáhá vždy tomu, kdo aktuálně vykazuje tuto potřebu (např. delší absence z důvodu nemoci, aktuální rodinné situace, zájem a rychlost v probíraném tématu apod.).⁴⁰ Optimálním se zdá být ve vztahu AP a žáka také možnost pracovat ve volném úvazku, tzn., aby mohl „rotovat“ po třídách, ve kterých je ho zapotřebí, přičemž by nedocházelo k tak silné fixaci žáka na svého asistenta.⁴¹

4.2 Asistent pedagoga ve vztahu k učiteli

Učitel spolu s AP tvoří tým, přičemž každý disponuje odlišnou pedagogickou rolí. Oba jsou však součástí procesu plánování, realizace i vyhodnocování výuky. Asistentova povinnost je pracovat s žáky podle instrukcí pedagoga. Je tedy pod jeho vedením, ale vyvíjí vlastní iniciativu.

Zde je potřeba upozornit na skutečnost, že pokud nejsou jasně stanoveny činnosti AP, může docházet k nežádoucímu dublování činností AP a pedagoga, tedy k vzájemnému rušení.⁴² Je tedy potřeba jasně vymezit kompetence a zároveň pravidelně, ideálně každý den po skončení výuky, společně konzultovat průběh práce ve třídě. Otevřená komunikace je v tomto ohledu nezbytná.

Optimální varianty rozdělení činnosti při spolupráci asistenta s pedagogem ve výuce jsou dle aktualizovaného webového portálu pro AP následující:

→ Učitel pracuje s třídou, asistent se podle instrukcí učitele věnuje žákovi (nebo menší skupině žáků) se SVP.

³⁹ Práce asistenta pedagoga: Práce s žáky. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04].

⁴⁰ TANNENBERGEROVÁ, 2016, s. 53.

⁴¹ TEPLÁ, 2015, s. 67.

⁴² TEPLÁ, 2015, s. 67.

- Asistent podle instrukcí učitele dohlíží na práci třídy tak, aby se učitel mohl individuálně věnovat žákovi (nebo menší skupině žáků) se SVP.
- Asistent vykonává pomocné činnosti – rozdává nebo vybírá sešity a učebnice, kontroluje zápisy do žakovských knížek, kontroluje plnění domácích úkolů apod. – tím zajišťuje učitelům více času pro práci s žáky, zejména pak pro práci s žáky se SVP.⁴³

Pro skutečně partnerské nastavení spolupráce asistenta a učitele bývá odborníky doporučováno, aby došlo alespoň občas a neformálně k výměně jejich rolí, například u činností v rámci výtvarné, tělesné nebo hudební výchovy. I v této situaci je ale nezbytná současná přítomnost, dohled a podpora ze strany kvalifikované učitelky.⁴⁴

Velký význam pro kvalitu vztahu AP se všemi dětmi má dle Uzlové právě jeho vztah s učitelem.⁴⁵ Na dané téma přináší zajímavé postřehy výzkum Kratochvílové týkající se zkušeností ředitelů škol v souvislosti s jejich postoji k délce spolupůsobení AP ve třídách. „Pokud si učitel s asistentem vzájemně vyhovují, je dobré, aby asistent zůstal na škole déle než jeden rok, neboť se tím jejich spolupráce zkvalitňuje a rozvíjí.“⁴⁶

4.3 Asistent pedagoga ve vztahu k rodině začleněných žáků

Pro komunikaci s rodinou žáka se SVP je právě asistent tím nejlepším spojovacím článkem. Jednak je s dítětem v úzkém kontaktu a zná tudíž jeho aktuální potřeby, a zároveň pro rodiče může být kontakt s ním příjemnější než přímo s pedagogem či s vedením školy. Jak bylo zdůrazněno již výše v textu, požadavky na komunikační schopnosti AP jsou proto vysoké.

Předávání informací mezi AP a rodičem by měla probíhat pravidelně a formou, na které se vzájemně domluví. Může být různá:

- **Ústní** - při předávání žáka nebo po vyučování;
- **Písemná** – v žakovské knížce, v samostatném komunikačním notýsku;
- **Telefonická**
- **Elektronická** – prostřednictvím webových stránek školy nebo e-mailem;

⁴³ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Spolupráce s pedagogem. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ [online]. [cit. 2020-04-04].

⁴⁴ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Spolupráce s pedagogem. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ [online]. [cit. 2020-04-04].

⁴⁵ UZLOVÁ, 2010, s. 54.

⁴⁶ NĚMEC, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a HÁJKOVÁ, 2014, s. 20.

- **Fotodokumentaci** – osvědčená metoda u žáků s těžkým zdravotním postižením a postižením více vadami;
- **Při společných setkáváních.**⁴⁷

Jak uvádí publikace týkající se standardu práce AP, jestliže se mezi asistentem a rodiči nevytvoří optimální vztah a nedojde k nastavení správného způsobu komunikace, může to přinášet jistá rizika, kterými jsou například:

- Funkce AP vykonává sám rodič;
- Předpoklad, že AP zajistí žákovi úspěšnost;
- AP se mění v osobního asistenta mimo školní vyučování;
- AP je prodloužená ruka domácího prostředí žáka se SVP;
- Nereálné požadavky na AP a školní prostředí.⁴⁸

Z uvedeného vyplývá, že asistent by měl mít plnou podporu pedagogického týmu mimo jiné také ve smyslu vytvoření prostoru pro reflexi vztahu k rodině žáka.

4.4 Asistent pedagoga ve vztahu k poradenským pracovníkům

Kvalita práce AP se odráží také v tom, že spolupracuje s poradenskými pracovníky, kteří zejména mohou asistentovi vysvětlit, v čem spočívá problém konkrétního žáka a poradit mu, jak s ním optimálně pracovat.⁴⁹ Jedná se o tzv. **metodickou podporu** či **metodické vedení**. Poradenští pracovníci jsou asistentovi k dispozici jednak přímo ve škole, dále ve střediscích výchovné péče, anebo ve školských poradenských zařízeních, kterými jsou:

- **Pedagogicko-psychologické poradny (PPP)**
- **Speciálně pedagogická centra (SPC)**

Pracovníci poradenských zařízení obvykle alespoň jednou nebo dvakrát ročně navštěvují školu a poskytují poradenskou podporu učitelům a asistentům přímo ve školním prostředí. Některá poradenská zařízení také jednou za čas organizují setkání určená asistentům pedagoga ze škol, které s poradenským zařízením spolupracují.⁵⁰

⁴⁷ TEPLÁ, 2015, s. 64.

⁴⁸ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ a kol., 2015.

⁴⁹ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Spolupráce s poradenskými pracovníky. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04].

⁵⁰ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Spolupráce s poradenskými pracovníky. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04].

Poradenští pracovníci, z nichž ve škole jsou vždy přítomni alespoň dva – (výchovný poradce a metodik prevence), jsou:

- **Výchovný poradce** – měl by být schopen asistentovi pomoci s řešením výchovných problémů a obtíží v chování žáků. Ve školách, ve kterých nepracuje školní speciální pedagog, by měl poskytnout asistentovi pedagoga základní informace o druhu postižení/znevýhodnění žáků i základní metodickou pomoc v oblasti práce s žáky se SVP.
- **Metodik prevence** – Asistentovi pedagoga může poradit zejména v tom, jak působit na konkrétní žáky, aby se u nich předcházelo vzniku sociálních patologií.
- **Školní psycholog** – Asistentovi pedagoga může poskytnout cenné rady pro práci s žáky, kteří se obtížně začleňují do třídního kolektivu nebo se v kolektivu často dostávají do konfliktních situací.
- **Školní speciální pedagog** – Asistentovi pedagoga může poradit a pomoci s konkrétními problémy, které se objevují ve vzdělávání žáků se SVP. Školní speciální pedagogové také ve školách často organizují hodiny reedukací („nápravy“) pro žáky se specifickými vývojovými poruchami školních dovedností (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie) – na těchto hodinách může AP načerpat cennou inspiraci pro práci s žáky s těmito diagnózami.⁵¹

Na místě je zde zmínit, že asistent pedagoga nemůže od školského poradenského zařízení obdržet zprávu z vyšetření žáka. Poskytnuta je pouze zákonnému zástupci dítěte, který rozhodne o tom, zda ji předá škole. Teprve od výchovného poradce nebo od školního speciálního pedagoga ji následně smí získat asistent.

První tematický celek se nabízí uzavřít krátkým zamyšlením nad náročností pozice, kterou asistent pedagoga v rámci školního prostředí zaujímá. Speciálně jeho profesní role vyžaduje, aby byl schopen navázat otevřený a důvěrný vztah a zároveň si dokázal udržet hranice a profesionální odstup. Aby touto kompetencí s ještě mnoha dalšími byli asistenti pedagoga v praxi vybaveni, dostává se jim ze strany státu kvalitního vzdělání. Podrobně se vzděláváním asistentů pedagoga věnuje následující kapitola a dále i empirická část práce, která zjišťuje jeho efektivitu právě z pohledu jejich samotných absolventů.

⁵¹ PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Spolupráce s poradenskými pracovníky. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04].

5 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ SE ZAMĚŘENÍM NA VZDĚLÁVÁNÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Na předchozí kapitulu, jež zakončila první teoretický celek práce vymezením způsobů metodické podpory asistentů pedagoga, naváže část, která se podrobně zaměří na ten nejzákladnější a nejdůležitější způsob, jímž je vzdělávání AP.

Obsah následujícího textu vymezuje standard studia určeného asistentům pedagoga, dále specifika a úroveň vzdělání, jež z legislativních norem vycházejí. Součástí, avšak z důvodu odlišného konceptu již obsahem samostatné navazující kapitoly, je též problematika kariérního růstu AP.

5.1 Právní hledisko v oblasti vzdělávání asistenta pedagoga

Jak uvádí odborník na vědy o výchově J. Průcha, „...*V rámci utvářející se legislativy se o funkci asistenta poprvé hovořilo v souvislosti s dalším rozvojem přípravných tříd v metodickém pokynu MŠMT (č. 25, 484/2000-22 z r. 200) ke zřízení přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele.*“⁵² Byl jím romský pedagogický asistent, o kterém již byla podrobněji řeč v kapitole mapující obecný legislativní vývoj této profese. Na možnost zřídit funkci AP na školách reagovala občanská sdružení tím, že začala připravovat specifické vzdělávací kurzy, kterými byly například:

- 72 hodinový kurz pedagogického minima určený pro přípravu Romů na práci pedagogických asistentů, vytvořen v roce 1996 organizací Nová škola.
- Kurz pro asistenty, který v rámci dvou semestrů obsáhl více než 250 hodin a byl ukončen závěrečnou zkouškou a obhajobou závěrečné práce. Iniciovala jej jako první na akademické půdě PedF MU Brno v rámci vzniku Kabinetu multikulturní výchovy při katedře Sociální pedagogiky v roce 2002. V roce 2008 bylo akreditováno bakalářské prezenční studium v oboru sociálně-pedagogické asistentství. Některé další VOŠ poté reagovaly na poptávku zavedením oboru Pedagogika pro asistenty ve školství.
- Od roku 1999 do roku 2005 proběhlo ve společnosti Humanitas-Profes 12 běhů akreditovaného kurzu pro romské asistenty pedagoga. Kurz měl 80 hodin a dalších 40 hodin bylo věnováno následům ve školách. 350 uchazečů absolvovalo kurz se

⁵² PRŮCHA, 2009, s. 425.

zakončením ve formě vypracování a následného obhájení seminární práce před komisí. Po zakončení kurzů bylo uspořádáno celostátní diskusní fórum s představiteli vlády, neziskového sektoru a zástupců médií k problematice pedagogických asistentů (ředitel – učitel – asistent) za účelem diskuse o prospěšnosti romských asistentů, problémech a přínosech.⁵³

Současné vzdělávání asistentů pedagoga probíhá v systému **dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků** a legislativně je vymezeno Zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (ve znění zákona č. 198/2012), který uvádí:

„**(1)** Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se SVP, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci

- a) **vysokoškolským vzděláním** získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- b) **vysokoškolským vzděláním** získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a)
 - 1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
 - 2. studiem pedagogiky, nebo
 - 3. absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „studium pro asistenty pedagoga“),
- c) **vyšším odborným vzděláním** získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,
- d) **vyšším odborným vzděláním** získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c)
 - 1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
 - 2. studiem pedagogiky, nebo
 - 3. studiem pro asistenty pedagoga,
- e) **středním vzděláním s maturitní zkouškou** získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo

⁵³ TEPLÁ, 2015, s. 33-34.

f) **středním vzděláním s maturitní zkouškou** získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e)

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,
2. studiem pedagogiky, nebo
3. studiem pro asistenty pedagoga.

(2) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci

- a) vzděláním podle odstavce 1,
- b) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,
- c) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,
- d) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a
 1. studiem pedagogiky, nebo
 2. studiem pro asistenty pedagoga, nebo
- e) základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga.⁵⁴

Minimálním předpokladem pro výkon profese AP je tedy dle zákona ukončené základní vzdělání a absolvování **studia pro asistenty pedagoga**, které blíže specifikuje Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků takto:

„(1) Studiem pro asistenty pedagoga získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.

(2) Studium se uskutečňuje v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin.

⁵⁴ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

(3) Studium se ukončuje závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení.⁵⁵ Závěrečná zkouška se skládá ze dvou částí – testové (písemné) a obhájení závěrečné práce.

Na obecné legislativní vymezení, kdo může vykonávat funkci asistenta pedagoga, bude dále navázáno specifikací studia.

5.2 Standard studia pro asistenty pedagoga

Studium je určeno těm, kteří vykonávají nebo mají zájem vykonávat funkci asistenta pedagoga a mají řádně dokončené základní vzdělání (§ 4 vyhlášky č. 317/2005 Sb.). Studium je organizováno do 4 modulů:

1. modul **Škola, školní praxe, role asistenta pedagoga** (5 hodin)
2. modul **Podpora žáka** (5 hodin)
3. modul **System péče o žáka** (50 hodin)
4. modul **Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci asistenta pedagoga** (20 hodin).

Vzdělávací program probíhá dle standardů MŠMT v rozsahu 80 vyučovacích hodin přímé výuky (přednášky a semináře) a 40 vyučovacích hodin odborné stáže – pedagogické praxe ve škole, školských zařízeních a spolupracujících institucích (celkem 120 hodin).

Vzdělávání asistentů pedagoga má přímou souvislost s kompetencemi, kterými by měl v ideálním případě před zahájením svého výkonu každý AP disponovat. V praxi se liší podle úrovně (I. – III.) AP ve výchovně-vzdělávacím procesu. Přehled zobrazuje následující tabulka⁵⁶.

PŘEHLED DĚLENÍ ÚROVNÍ ASISTENTA PEDAGOGA		
Míra zodpovědnosti ve výchovně-vzdělávacím procesu	Doporučené vzdělávání ve vztahu k financování	Doporučené platové zařazení
	Střední vzdělání s výučním	

⁵⁵ Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

⁵⁶ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ a kol., 2015, s. 66

ÚROVEŇ I	listem doplněné kvalifikačním kurzem pro AP	4. – 5. platová třída
ÚROVEŇ II	Střední vzdělání s maturitou doplněné kvalifikačním kurzem pro AP až po vysokoškolské vzdělání	6. – 7. platová třída
ÚROVEŇ III	Střední odborné vzdělání pedagogického směru s maturitou až po vysokoškolské vzdělání, doplněné specializačním kurzem pro AP	8. – 9. platová třída

Kompetence vycházejí z koncepce klíčových kompetencí, které jsou definovány Rámcovým vzdělávacím programem a jsou jimi:

- kompetence **k učení**;
- kompetence **k řešení problémů**;
- kompetence **sociální a personální**;
- kompetence **občanské**;
- kompetence **pracovní**.

Vzhledem k předmětu práce jsou blíže specifikovány pouze **kompetence k učení** odpovídající nejvyšší úrovni AP ve výchovně-vzdělávacím procesu. Asistent pedagoga:

- je si vědom potřeby průběžného učení se a sebezdokonalování se;
- ví, že problematika jednotlivých možných uplatnění AP v praxi je natolik obsáhlá, že ji ani zdaleka nelze zcela obsáhnout v rámci kvalifikační přípravy AP;
- je připraven se po nástupu do vlastní praxe učit jak od zkušenějších asistentů, tak i od pedagogů, v jejichž třídách bude působit;
- umí samostatně vyhledávat potřebné informace (z literatury i webových zdrojů) vztahující se ke speciálním vzdělávacím potřebám žáků i dalším pedagogickým činnostem;

- umí kriticky zhodnotit vlastní zkušenosti a učit se z nich.⁵⁷

5.3 Poskytovatelé akreditovaného studia pro asistenty pedagoga

V současnosti jsou v České republice přímo za účelem kvalifikovaného výkonu profese asistenta pedagoga zřizovány akreditované obory na katedrách mnohých vysokých a vyšších odborných škol. Patří mezi ně například:

- Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, Masarykova univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogický fakulta Univerzity Karlovy v Praze;
- Jakob – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická; Svatojánská kolej – Vyšší odborná škola pedagogická; Evangelická akademie – Vyšší odborná škola sociální práce a střední odborná škola.

Pokud však zájemce o profesi asistenta nedisponuje tímto vzděláním, je pro něho nezbytné absolvovat kvalifikační kurz, který je v našich podmínkách vzdělávání součástí systému *Dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP)*.

Studium v systému DVPP organizují vzdělávací instituce akreditované MŠMT. O procesu získávání oprávnění k jeho poskytování uvádí více Uzlová. „*Žádosti o udělení akreditace vzdělávacímu zařízení nebo vzdělávacímu programu se podávají na MŠMT v předepsané formě a předem ohlášených termínech, zpravidla pětkrát do roka. K získání akreditace na vzdělávací program musí žadatel splnit ministerstvem stanové podmínky, k nimž patří také naplnění standardů pro udělování akreditací DVPP... Součástí žádostí o akreditaci programu bude i doložení formy průběžného a závěrečného hodnocení účastníků (testy, témata závěrečných prací)*.“⁵⁸

Každý kraj v České republice nabízí akreditované studium pro asistenty pedagoga. Konkrétní organizace, které jej poskytují, pravidelně aktualizuje webový nosič ASISTENTPEDAGOGA.CZ. Vzhledem k povaze práce budou vybrány a níže uvedeny ty, které v současné době zajišťují kvalifikační kurzy v Praze a Středních Čechách. Vyjma vysokých a vyšších odborných škol, které již byly uvedeny výše, jsou jimi:

- Nová škola, o.p.s.;
- NF Rytmus – školské zařízení pro DVPP;

⁵⁷ MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ a kol., 2015, s. 68-70.

⁵⁸ UZLOVÁ, 2010, s. 59.

- **Centrum dalšího vzdělávání: Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV);**
- Vzdělávací institut Středočeského kraje (VISK);
- Celoživotní vzdělávání MILLS, Čelákovice
- Odborné učiliště Vyšehrad.⁵⁹

Národnímu institutu dalšího vzdělávání bude pro potřeby výzkumné části práce věnována zvláštní pozornost. Ještě dříve se však následující text bude věnovat kariéernímu růstu asistentů pedagoga, který vedle základních kurzů tvoří hlavní součást systému DVPP.

6 KARIÉERNÍ RŮST ASISTENTA PEDAGOGA

Zejména další vzdělávání je cestou, která vede ke kariéernímu růstu. Profese asistenta pedagoga se v této souvislosti týká stejné postupy jako všech ostatních pedagogických pracovníků. V níže parafrázovaných či citovaných pasážích se proto někde objevuje učitel/pedagog, totéž však platí pro asistenty pedagoga.

Pojem další vzdělávání je důležitou součástí celoživotního učení. V souvislosti s dalším vzděláváním pracovníků se dle Perrenauda hovoří o profesním životě, podrobněji hlavně o funkci a rozvoji organizace, o kariéře, o struktuře kompetencí a kvalifikace, o efektivitě a racionalizaci práce, o odpovědnosti pracovníků, profesionalizaci atp.⁶⁰ Vzdělávání učitelů (asistentů pedagoga) lze chápat jako subsystém vzdělávací soustavy a mělo by být přínosem pro žáky, pro školu a její celkovou atmosféru a ve svých dlouhodobých důsledcích pro celou společnost.⁶¹

Obecně vzato, vzdělávání dospělých má zřetelná specifika. *„Zaměřuje se nejen na rozvoj dílčích schopností a dovedností jedince, mnohdy aspiruje na rozvoj celé osobnosti. Bývá směřováno přímo do praxe a opírá se o její rozbor a reflexi.“*⁶²

Další vzdělávání a kariéerní systém pedagogických pracovníků z hlediska legislativy vymezuje zákon **563/2004 Sb.** Uděluje povinnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků z důvodu jejich obnovení, upevnění a doplnění kvalifikace po dobu výkonu jejich

⁵⁹ VZDĚLÁVÁNÍ ASISTENTŮ: Kvalifikační kurzy. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/kvalifikacni-kurzy>

⁶⁰ PERRENAUD, 1994a. In: LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 13.

⁶¹ KOHNOVÁ a kol., 1995. In: LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 13.

⁶² LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 123 -124.

pedagogické činnosti.⁶³ Možnosti a druhy dalšího vzdělávání jsou pak blíže specifikovány ve *Vyhlášece MŠMT ČR č. 317/2005 Sb. o dalších vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*. Dalším vzděláváním asistentů pedagoga se dlouhodobě zabývá Národní pedagogický institut ČR (NPI ČR), který k 1.1.2020 vznikl sloučením Národního ústavu pro vzdělávání a Národního institutu pro další vzdělávání.

6.1 Cíle a formy DVPP se zaměřením na profesi asistenta pedagoga

Na vyjasnění základního pojmu naváže vymezení **cílů**, které se systém DVPP ve vztahu ke svým absolventům snaží naplňovat. Dle Kohnové a kol. (1995) mezi obecněji definované cíle dalšího vzdělávání učitelů – pro účely práce – asistentů pedagoga například patří:

- Zdokonalování profesionální dovednosti;
- Vnitřní rozvoj škol;
- Zdokonalování vyučovacího a učebního procesu;
- Instrument v inovační politice a změnách ve vzdělávání;
- Osobní vývoj.⁶⁴

Jiní autoři, kteří vztahují další vzdělávání přímo k profesi asistenta pedagoga, specifikují cíl jednak do oblasti poznatků ze speciální pedagogiky (prohlubování znalostí o speciálních vzdělávacích potřebách žáků) a dále k tzv. „měkkým dovednostem“ (týmová práce, komunikace, empatie ad.).⁶⁵ Rozvoj profesních kompetencí tedy vyplývá z charakteru profesních činností asistenta pedagoga a jeho role.

Důležité je zmínit se kromě obsahu též o **formě**, jakou může DVPP pro asistenty pedagoga probíhat. Jedná se zpravidla o účast:

- Na seminářích a kurzech organizací akreditovaných pro DVPP;
- Na setkáních AP, která organizují některá poradenská zařízení;
- Na kvalifikačních kurzech zajišťovaných vysokými školami;
- V samostudiu spojeném s následnými konzultacemi s poradenským pracovníkem.⁶⁶

⁶³ Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

⁶⁴ KOHNOVÁ a kol., 1995. In: LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 15.

⁶⁵ NĚMEC, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a HÁJKOVÁ, 2014, s. 59.

⁶⁶ NĚMEC, ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a HÁJKOVÁ, 2014, s. 60.

Základní vymezení zajímavě rozšiřuje Lazarová, která za optimální považuje skupinovou formu dalšího vzdělávání učitelů. Z citace je zřejmé, že totéž platí pro asistenta pedagoga. „*Skupinová forma dalšího vzdělávání učitelů (AP) vytváří příležitost pro rozvoj sociálně-kognitivní kompetence učitelů prostřednictvím provokování diskuse o různorodosti interpretací pozorovaných jevů a pro zvyšování citlivosti na skutečnost, že percepce výkonu je interpretovatelným aktem, který je ovlivňovaný osobní a kulturní historií pozorovatele a že neexistuje hodnotově-neutrální vyhodnocení práce učitele (AP), tzn. toho, co pozorovatel nebo žák vidí, co učitel (AP) dělá ve školní třídě.*“⁶⁷

6.2 Aspekt kvality ve vzdělávání asistentů pedagoga

Míra kvality vzdělávacích programů závisí na mnoha proměnných. Na úvod lze říci, že „*jednou z důležitých podmínek kvalitního vzdělávání je příjemná, bezpečná, učící se a produktivní atmosféra. Svůj podíl na tvorbě takové atmosféry má lektor, organizátoři i samotní účastníci vzdělávacích akcí.*“⁶⁸

Zda byl vzdělávací program skutečně kvalitní, lze obvykle posoudit až následně v praxi, která uplatnění nabytých znalostí či kompetencí očekává. Je tedy třeba reagovat zejména na potřeby vzdělávajících se. Autorka odborné publikace věnující se cestám dalšího vzdělávání učitelů upozorňuje, že některé semináře mohou dostatečně naplňovat očekávání, ale nemusejí saturovat skutečné potřeby.⁶⁹ Potřeby asistenta pedagoga mohou být různorodé a je v kompetenci organizátorů a lektorů vzdělávacích akcí, aby dobře uměli tyto potřeby reflektovat a následně účastníkům poskytnout, co skutečně pro kvalitní výkon své profese potřebují. Efektivní mohou být pro AP v této souvislosti tematicky zaměřené semináře, které pro své zaměstnance realizují ředitelé přímo v budově školy. Výhodu u těchto vzdělávacích akcí představuje mimo jiné právě skutečnost, že téma bývá podřízeno aktuální potřebě školy.⁷⁰

S odkazem na kapitolu věnující se spolupráci asistenta pedagoga s poradenskými pracovníky lze i v této souvislosti hovořit o kvalitě jejich vzdělávání. Odborníci (v tomto případě zejména speciální pedagogové a psychologové) zajišťují asistentům přímo na školách supervizní semináře. Jejich přínos spočívá v tom, že navštěvují vyučování a pomáhají

⁶⁷ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 33.

⁶⁸ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 112.

⁶⁹ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 69.

⁷⁰ KENDÍKOVÁ, 2016, s. 18.

asistentům s rozбором obtížných situací. Za účelem zkvalitňování výkonu profese AP lze využívat moderní vzdělávací prostředky, které nabízejí řadu online kurzů či webinářů.⁷¹

Zásady, které by měly být dodržovány pro zajištění kvality ve vzdělávání asistentů pedagoga, lze vyčíst u Daniéla Houperta. Autor sice překládá zásady a způsoby pro rozvoj odborných kompetencí v dalším vzdělávání učitelů, avšak totéž lze aplikovat na profesi AP. První zásad spočívá v **přebírání odpovědnosti vzdělávajících se**. Konkrétně je tím myšleno poskytnutí možnosti předem diskutovat o obsazích a způsobech vzdělávání nebo alespoň seznámení se s nimi, aby je mohli – v tomto případě asistenti – odmítnout, pokud by neodpovídaly jejich přáním. Vyjednávání o obsazích a způsobech vzdělávání doporučuje i v jeho průběhu, tedy poskytnout možnost sebehodnocení v každodenní praxi a stejně tak v průběhu vzdělávání, aby si mohli uvědomit své potřeby a dosažené pokroky. Dalšími zásadami, které uvádí, jsou **začleňování vzdělávání do životních příběhů učitelů, asistentů pedagoga a ukotvení vzdělávání v praxi**. Odůvodňuje to tím, že účastníci mají málo času a chtějí, aby se jejich praxe stala rychle efektivní ve vztahu k žákům. Poslední zásada tkví v **podoře profesionální socializace**. Být asistentem pedagoga (učitelem) neznamena pouze působit ve své třídě, nýbrž také pracovat s ostatními, učit se a žít s nimi. Harmonizovat individuální vzdělávací plány s kolektivním plánem vzdělávání totiž naplňuje zároveň dva cíle – přebírání odpovědnosti a socializaci.⁷²

Zásady se tedy týkají zejména lektorů, vzdělavatelů. Především oni jsou těmi, kdo odpovídají za kvalitu vzdělávacího programu. V rámci vzdělávacího procesu by měli:

- Udržovat partnerský „ne-expertní“ vztah k učícím se;
- Klást důraz na konstrukci znalostí (vyjadřuje se respekt k individuální minulé zkušenosti a prekonceptům, posílení autonomie učícího se a přiblížení se jeho potřebám a kognitivním strukturám);
- Propojovat teorii a praxi.⁷³

Kapitola týkající se aspektu kvality ve vzdělávání asistenta pedagoga bude v přímé souvislosti s výzkumem diplomové práce zakončena následujícími slovy: „*Efektivita se u vzdělávacích akcí jen obtížně posuzuje zvnějšku a je mnohdy chápána synonymně s pojmy kvalita akce, úspěšnost akce a spokojenost účastníků. Ty s efektivitou vzdělávání úzce souvisejí a jsou někdy snáze rozpoznatelné a hodnotitelné. Lze je však vnímat pouze jako*

⁷¹ KENDÍKOVÁ, 2016, s. 18.

⁷² LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 149 - 153.

⁷³ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 135.

podpůrné prvky efektivity. Efektivní akce by měla přinášet jasně rozpoznatelný užitek mnohým subjektům ve všech úrovních:

- *Na úrovni jednotlivců (učitelé, žáci, rodiče...)*
- *Na úrovni školy*
- *Na celospolečenské úrovni.* ⁷⁴

Výzkum této práce je zacílen na zkoumání efektivity vzdělávacího programu z hlediska úrovně jednotlivců – asistentů pedagoga právě ve smyslu rozpoznatelného užitku v jejich profesním výkonu. A vzhledem ke skutečnosti, o které dále autorka odborného textu píše, že skutečná efektivita vzdělávání se může v plné šíři projevit až po čase⁷⁵, je výzkum s asistenty realizován až po jejich více než roční praxi.

7 AKTUÁLNÍ STAV VÝZKUMU V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ ASISTENTŮ PEDAGOGA

Poslední kapitola teoretické části práce se věnuje výsledkům výzkumu, které odpovídají aktuálnímu stavu zjištění na poli vzdělávání asistentů pedagoga. Na poznatky, které již různá výzkumná šetření přinesla, plynule naváže v empirické části prezentace vlastních výsledků výzkumu z dané oblasti.

Výzkumy jsou přirozeně realizovány zejména samotnými poskytovateli vzdělávání, kterým zjištěná data poskytují zpětnou vazbu, na základě které mohou reagovat na skutečné potřeby vzdělávajících se osob a adekvátně tomu vzdělávací obsah přizpůsobovat.

V České republice se kvalitou vzdělávání asistentů pedagoga zabývá zejména Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a přímo za tímto účelem jím byl zadán a v letech 2013 - 2015 zrealizován projekt „**Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR**“⁷⁶, reg. č. CZ 1.07. /1.2.00/43.0003. Jeho nositelem je Univerzita Palackého v Olomouci spolu s hlavním partnerem Člověk v tísni, o.p.s. Šetření bylo zaměřeno na identifikování situace v oblasti vzdělávání a odborné přípravy AP. Kromě zmíněného rozsáhlého šetření se průběžně výzkumem kvality vzdělávání asistentů pedagoga zabývá **Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV)**, jako jeden z jeho hlavních poskytovatelů.

⁷⁴ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 39.

⁷⁵ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 40.

⁷⁶ KOLEKTIV AUTORŮ. *Analýza systému vzdělávání asistenta pedagoga*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2014.

Výsledky výzkumů, které dosud přinesly zmíněné instituce, budou podrobně zvlášť prezentovány v následujících podkapitolách. Za účelem dodržení přehlednosti textu budou výsledky NIDV kapitolu uzavírat, aby empirická část navázala novými poznatky právě z tohoto výzkumného terénu.

7.1 Přehled výstupů projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR

Dvouletý projekt „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání“ byl ukončen dne 30. 6. 2015. Díky němu mimo jiné vznikly metodiky práce asistenta pedagoga při realizaci podpůrných opatření. V souvislosti s profesí asistenta pedagoga byly zpracovány Analýzy sloužící zejména těm, kdo jsou za systémové řešení podmínek vzdělávání žáků se SVP a ostatních ve školách a školských zařízeních odpovědni.⁷⁷ Níže prezentovaná data vycházejí z Analýzy systému vzdělávání asistenta pedagoga.

7.1.1 Specifikace výzkumného projektu

Cílem kvantitativního šetření bylo jednak zjištění dostatečného množství informací o současné situaci v oblasti pregraduální přípravy a dalšího vzdělávání asistentů pedagoga a dále dostatečná orientace vzhledem k dalšímu vývoji teoretické i praktické vybavenosti AP v ČR. Výzkumu se zúčastnilo 838 respondentů z 13 krajů a hlavní město Praha. Kvantitativní šetření bylo členěno do 4 oblastí – odborná kvalifikace AP, pozice AP, práce AP a sociodemografické charakteristiky. Pro účely této práce jsou zde prezentovány pouze výsledky týkající se problematiky vzdělávání AP, jako jedné z kategorií daného výzkumu.

7.1.2 Výsledky výzkumného šetření

Analýza kvantitativního šetření uvádí, že největší podíl respondentů získal odbornou kvalifikaci absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro AP v zařízení dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (388 – 46%) a dále zahrnoval AP s vysokoškolským vzděláním v oblasti pedagogických věd (187 – 22%), se středním vzděláním s maturitou zaměřené na pedagogiku (132 – 16%), s vyšším odborným vzděláním v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů (37 – 4%) a se středním vzděláním v oboru zaměřeném na přípravu pedagogických pracovníků (29 – 3%). Zbýlých 95 (11%) představovali asistenti

⁷⁷ O projektu. *Systémová podpora inkluzivního vzdělávání* [online]. [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <http://www.inkluzepol.cz/portal/>

pedagoga bez kvalifikace, tedy ti, kteří například studují vysokou školu nebo nemají dokončený akreditovaný vzdělávací program.

Téměř polovina respondentů zhodnotila, že **informační zdroje** (zejména teoretické – tištěná skripta, odborná literatura, elektronické publikace, e-learning) **je pro výkon jejich profese velmi dobře připravily**. Pouze 1% asistentů uvedlo, že z hlediska jejich přípravy nebyly dostatečné. Autoři analýzy upozorňují, že tento výsledek odpovídá stavu, kdy velká část AP absolvuje akreditovaný kurz v době, kdy jsou již zaměstnání, tudíž disponují praktickými zkušenostmi a teoretické znalosti považují za vhodné doplnění svých znalostí, potřebných k výkonu práce AP.

Dále výzkum zjišťoval, jaká témata asistentům v rámci vzdělávání/přípravy chyběla. Nejvíce respondentů odpovědělo, že praxe – konkrétní ukázky. Analýza v souvislosti s daným zjištěním shrnuje, že **v rámci vzdělávání AP preferují formu zahrnující konkrétní praktické ukázky, které lze nejnáze přenést do praxe** a dále vyzývá: „*z tohoto poznatku je třeba vycházet při stanovování budoucího systému vzdělávání směrem k vyššímu procentu výuky formou praktických nácviků, zážitkových forem a nácviků s konkrétními pomůckami. Z odpovědí AP vyplývá, že sami považují ve svém vzdělávání za stěžejní oblast speciální pedagogiku a psychologii, což potvrzuje nutnost nastavení budoucího modulu vzdělávání tak, aby byly zastoupeny teoretické základní poznatky a ty byly poté převedeny do praktických ukázek a nácviků.*“⁷⁸ Uvedené zjištění, ze kterého přirozeně autoři vyvodili doporučení týkající se koncepce vzdělávacích programů, je zcela stěžejní pro výzkum této práce, který přináší poznání odpovídající aktuálnímu stavu.

Na místě je také v souvislosti s tématem vzdělávání AP uvést další zjištění vyplývající z analýzy, tedy že **nadpoloviční většina respondentů se cítila být dostatečně seznámena s činnostmi, jež může vykonávat, stejně jako s povinnostmi a odpovědností, kterou na sebe s přijetím pracovní pozice AP přebírá**. Pouze 3% dotázaných nesouhlasilo a 24% uvedlo, že jejich informovat byla pouze částečná.

Hlavní subkategorii výzkumu tvořilo další vzdělávání asistentů pedagoga, korespondující s potenciálem profesního, ale i osobnostního růstu. **55% respondentů uvedlo, že po dokončení svého vzdělání/přípravy neabsolvovalo další kurzy k rozšíření své odborné kvalifikace**. Autoři analýzy v této souvislosti upozorňují, že výsledek může být

⁷⁸ KOLEKTIV AUTORŮ. *Analýza systému vzdělávání asistenta pedagoga*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2014.

ovlivněn třemi významnými faktory: 1. spokojenost asistentů s pregraduální přípravou; 2. finanční podmínky dané školy; 3. AP po celou svoji pracovní dobu vykonává přímou práci s žáky a jeho nepřítomnost neumí či nechce škola řešit (problém zastupování). **K otázce směřující k možnostem zlepšení dalšího vzdělávání pro AP opět většina respondentů uvedla praxi, nácvik konkrétních situací či návštěvu zařízení.** Dále by uvítali **zařazení informací o konkrétních metodách práce s dětmi, včetně specifík vyplývajících z jednotlivých typů zdravotního postižení, zdrav. znevýhodnění či sociálního znevýhodnění.** Z dalších témat psychologii a způsoby spolupráce a komunikace s rodiči, učitelem, dalšími odborníky atd. Nejvíce respondentů v souvislosti s touto výzkumnou oblastí uvedlo, že **dostupnost dalšího vzdělávání v jejich regionu je dobrá.**

Zcela zásadní jsou vzhledem k povaze vlastního výzkumu této práce analýzou získaná data týkající se **souladu teorie s praxí.** V rámci této podkategorie bylo dle autorů cílem zjistit, do jaké míry jsou respondenti spokojeni s teoretickými informacemi, které získali v průběhu pregraduální přípravy či dalšího vzdělávání, konkrétně zda se tyto informace dají převést do praxe.

Velmi pozitivní je zde výsledek vyplývající z odpovědí na otázku, zda se AP domnívají, že povinnosti, které jim byly uloženy, odpovídají kompetencím nabytým během jejich přípravy a dalšího vzdělávání. **90% respondentů** s tvrzením souhlasilo, tedy **udalo soulad mezi teoretickými znalostmi a následnou praxí.** Zbýlých 10% specifikovalo, že jejich povinnosti často souvisí s činnostmi učitele (dochází k prolínání rolí), dále požadovali navýšení vlastní odborné kvalifikace a také uváděli, že povinnosti nekorespondují v oblasti vykonávání pomocných prací, které nesouvisí s pracovními povinnostmi AP. Jak dále analýza uvádí, „...I když je 95% respondentů spokojeno s informacemi, které se týkají náplně jejich profesní pozice, pouze necelá polovina z nich hodnotí své kompetence se spoluprací s učitelem za naprosto dostačující. Opačný názor zastává zanedbatelné 1%.“⁷⁹ Avšak právě kompetence týkající se spolupráce s učitelem byly označeny za druhé nejdůležitější hned za znalostí metod práce s žákem se SVP. Dále ve vztahu ke kompetencím asistenti odpovídali na otázku, **v jakých oblastech své profese cítí, že jich chybí potřebná vzdělávací příprava.** Nejvíce odborných poznatků postrádali respondenti v práci **s žáky s poruchami chování a hned poté s žáky se SVP.** Právě tyto kompetence byly dříve ve výzkumu vybrány jako nejdůležitější pro výkon profese AP. A ačkoliv AP uvedli, že postrádají poznatky o žácích se

⁷⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Analýza systému vzdělávání asistenta pedagoga.* Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2014.

SVP, ve většině případu ohodnotili toto povědomí jako chvalitebné (stupeň 2. z pěti) a na navazující přímou otázku, zda se během své profesní přípravy a dalšího vzdělávání dozvěděli dostatečné množství informací o možnostech vzdělávání žáků se SVP, nadpoloviční většina uvedla, že ano. 37% uvedlo, že si tyto informace nebyli schopni dohledat, proto autoři analýzy zdůrazňují **nutnost zařazení do vzdělávání AP souhrny odkazů na odborné materiály, aktuální informace, legislativu, kompenzační a rehabilitační pomůcky tak, aby tyto odkazy mohli AP v praxi využívat.** Na doplňující otázku, **co dalšího v rámci své profesní přípravy AP postrádali, největší podíl respondentů uvedl, že nezískali žádnou praxi ani znalost metodiky při vedení klienta se SVP.**

Z podob vzdělávání preferovali AP nejčastěji přednášky a semináře (71%), setkávání se s kolegy a diskuse s nimi (65%) a konzultaci s odborníky (54%). Nejméně preferovali přípravu formou e-learningu.

7.1.3 Závěry a doporučení projektu

Předchozí kapitola podrobněji obsáhla jednotlivé výstupy z kvantitativního šetření mezi asistenty pedagoga. Projekt však do výzkumu zapojil také pracovníky speciálně pedagogických center a následně za účelem prohloubení informací zjištěných v rámci kvantitativní části Analýzy zrealizovali jeho autoři také kvalitativní šetření. Též se jednalo o informace, které vypovídaly o tehdejší situaci (2013 – 2015) v oblasti přípravy a dalšího vzdělávání AP. Z nich byla vyvozena doporučení, jež měla přispět ke zkvalitnění teoretické i praktické přípravy AP. Níže jsou stručně shrnuty kompletní závěry a doporučení vyplývající z těchto šetření, avšak vybrány jsou pouze ty, které bezprostředně souvisejí s výzkumem této práce.

- Pregraduální příprava AP (i když teoreticky zaměřená) je kvalitní, avšak postrádá praktické poznatky.
- Výše odborné kvalifikace nemá vliv na obeznámení s konkrétními činnostmi, povinnostmi a náplní práce AP. Autoři předpokládají, že tuto skutečnost ovlivňuje především kvalita, rozsah a zařazení určitých témat ve vzdělávací přípravě AP.
- Absolventi akreditovaného vzdělávacího programu pro AP jsou lépe obeznámeni s konkrétními činnostmi, náplní práce a kompetencemi AP než absolventi jiných způsobů získání kvalifikace.

- Absolventi akreditovaného vzdělávacího programu pro AP v zařízení DVPP hodnotí své kompetence pro spolupráci s učitelem lépe než absolventi jiných způsobů kvalifikace.
- Všichni oslovení AP disponují zhruba stejnými kompetencemi, které získali v rámci odborné přípravy. Asistenti, kteří absolvovali další kurzy k doplnění či rozšíření své odborné kvalifikace, hodnotí svou připravenost na práci s žáky lépe.
- Nabídka těchto kurzů je ve všech krajích (kromě Plzeňského) rovnoměrná.
- **Dle vyjádření absolventů akreditovaného vzdělávacího programu pro AP v zařízení DVPP lze uvažovat o tomto způsobu získání kvalifikace jako o nejvhodnějším pro přípravu budoucích AP (překrývá i vysokoškolské studium).**
- AP se cítili být méně připraveni pro práci s žáky se sociálním znevýhodněním. Autoři projektu proto doporučují věnovat zvýšenou pozornost přípravě pro práci s touto skupinou žáků v rámci různých stupňů vzdělávání.
- Pracovníci ŠPZ hodnotí celkovou připravenost AP s různou kvalifikací pro žáky se SVP a jejich připravenost jak po stránce teoretické, tak praktické jako průměrnou. V rámci kurzů DVPP by se podle nich měli AP zaměřovat na konkrétní postižení/pedii.
- AP preferují lektora s konkrétními zkušenostmi vycházejícími z praxe podobné samotné činnosti vzdělávajících se.
- AP preferují ve svém vzdělávání co nejvyšší míru simulace reálných podmínek, v nichž budou dále jako asistenti fungovat.
- Je žádoucí rozebírat konkrétní případy, které si je AP schopen vztáhnout ke své každodenní práci.
- V rámci přípravy AP je třeba věnovat pozornost problematice týkající spolupráce s učitelem a s rodinou.
- Autoři doporučují brát při přípravě kurzu ohled na vlastní zkušenosti AP z práce s dětmi. Rozdíl by měl být v povaze povinné praxe. Ti, kteří s dětmi nikdy nepracovali, by měli mít příležitost si to vyzkoušet pod dohledem zkušeného asistenta alespoň ve dvou zařízeních po dostatečně dlouhou dobu.
- Obsahově by AP více uvítali (a také poté v praxi využili) zaměření kurzu na psychologické a sociální aspekty práce asistentů namísto vysloveně odborného vzdělání. Doporučení se týká důrazu na osobnostní rozvoj a prevenci syndromu vyhoření.

- Autoři poukazují na to, že je třeba sjednotit, propojit a zkvalitnit systém vzdělávání, sloužící k získání kvalifikace AP a je vhodné, aby délka přípravného kurzu reflektovala náročnost a komplexnost probírané tematiky.

Mezi zásadní zjištění Analýzy patří následující nedostatky/potřeby systému působení AP v ČR:

- standard činnosti AP,
- potřeba kariérního řádu,
- sjednocení a optimalizace systému přidělení a financování asistentů pedagoga.

Z analýzy dle autorů mimo jiné vyplývá, že „...*Je velmi problematické, aby AP byli na výkon své profese připraveni prostřednictvím jednoho kurzu, který absolvují před tím, než nastoupí do pracovního procesu.*“⁸⁰ Doporučují proto alespoň rozdělení kurzu do dvou částí, přičemž na první – zejména teoretickou, kterou asistent zakončí základní praxí, by měla navázat druhá, specializační část, ideálně se zajištěním vhodného metodického vedení a vzájemného sdílení zkušeností mezi AP.

Na základě poznatků Analýzy systému vzdělávání asistenta pedagoga lze říci, že dosáhla stanoveného cíle, tedy přinesla informace využitelné při přípravě a realizaci:

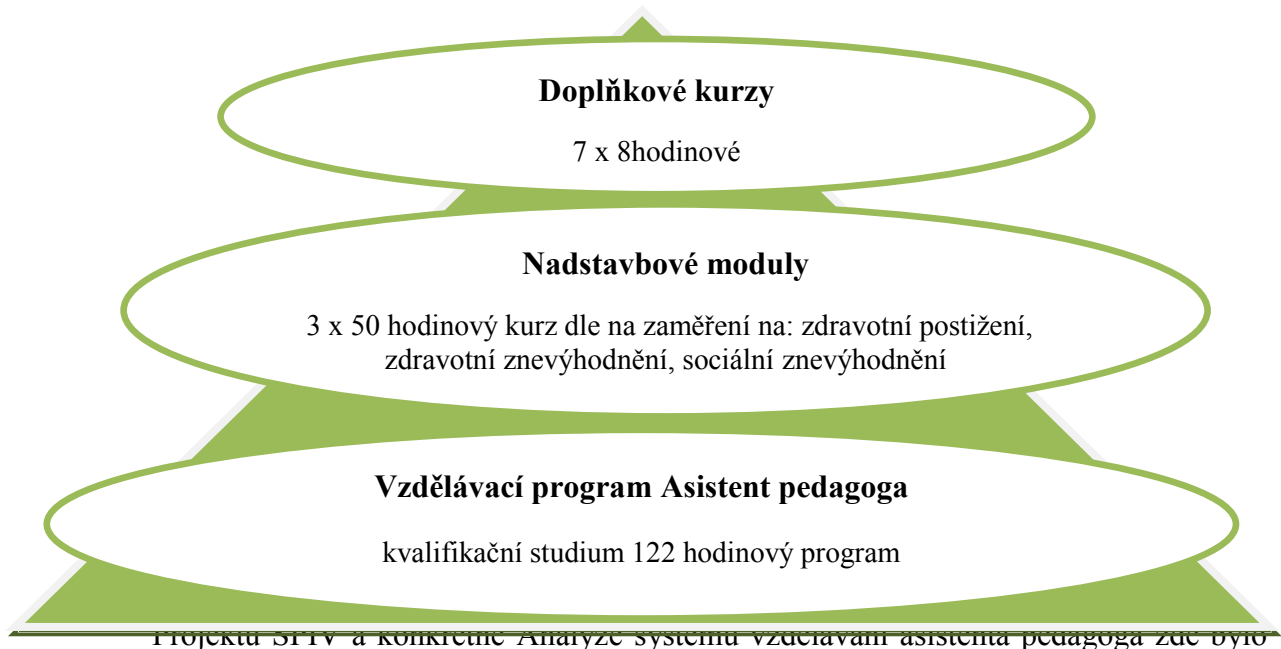
- a) **studijního programu „vzdělávání AP“, které jsou v projektu realizovány,**
- b) **návrhu nového modelu vzdělávání AP,**
- c) **návrhů na případnou úpravu legislativy upravující pregraduální a postgraduální vzdělávání AP v ČR.**

Na tvorbu této i dalších Analýz v rámci projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR navázala konference, ze které vyšel publikovaný Sborník příspěvků. K systému vzdělávání AP uvádí, že byl definován návrh obsahového a organizačního rámce vzdělávání AP v ČR, který je sladěn s vytvořeným standardem práce AP i s metodikami práce AP (dalšími výstupy projektu SPIV). Součástí návrhu jsou vzdělávací kurzy a programy DVPP. **Změny v systému vzdělávání AP, které by měly zajistit asistentům potřebné kompetence pro výkon jejich profese, jsou definovány takto:**

⁸⁰ KOLEKTIV AUTORŮ. *Analýza systému vzdělávání asistenta pedagoga*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2014.

- **klást větší důraz na praktickou přípravu** – práce s případovými studii, řízená a reflektovaná praxe přímo ve školách, která probíhá pod metodickým vedením/supervizí;
- v programech a kurzech **kombinovat e-learning a prezenční setkání**;
- **nabízet tandemové kurzy pro AP a učitele**, krátké kurzy řešící konkrétní témata (IVP, odlišný mateřský jazyk...);
- **možnost upravit časovou dotaci pro kurzy** podle dosaženého vzdělání asistentů;
- v rámci profesní přípravy i DVPP se mnohem **více zaměřit na komunikaci** (v rámci pedagogického týmu, komunikaci s žákem, rodiči žáka...)⁸¹

Navržené schéma vzdělávání asistentů pedagoga⁸²:

Projektu S11V a konkrétně Analýze systému vzdělávání asistenta pedagoga zde bylo věnováno značné místo proto, že představuje hlavní zdroj informací, o které se opírá výzkum této práce.

7.2 Evaluace kvalifikačních programů Národního institutu dalšího vzdělávání

Zde je věnován prostor Národnímu institutu dalšího vzdělávání jednak jako instituci poskytující asistentům pedagoga kvalifikaci pro výkon jejich profese, ale zejména také z hlediska vlastního výzkumu, který je právě do tohoto prostředí situován.

⁸¹ Ed. MICHALÍK. *Sborník příspěvků z konference projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR 2015*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2015.

⁸² tamtéž

Dnem 1. 1. 2020 došlo sloučením Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV) a Národního institutu dalšího vzdělávání (NIDV) ke vzniku **Národního pedagogického institutu České republiky – NPI ČR** (zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, ostatní příspěvková organizace přímo řízená MŠMT).⁸³ Za účelem přesného vymezení terénu, ze kterého vycházejí prezentovaná výzkumná data, bude však v následujícím textu odkazováno k Národnímu institutu dalšího vzdělávání (dále jen NIDV). Vzhledem ke skutečnosti, že tato platforma má stále svůj oficiální webový portál, na který nový online nosič NPI ČR přímo odkazuje, je používání tohoto názvu z hlediska formálního vymezení v pořádku.

7.2.1 Specifikace výzkumného šetření

Všechny krajské pobočky NIDV poskytující kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga, používají za účelem zvyšování kvality vzdělávání evaluační nástroje. Prostřednictvím výstupního dotazníku získávají zpětnou vazbu od jednotlivých absolventů. Níže prezentovaná výzkumná data odpovídají hodnocení kvalifikačních programů na přelomu roku 2016/2017 a vycházejí ze čtyř krajských měst, kterými jsou Brno, Plzeň, Jihlava a Hradec Králové.

Šetření se vztahuje ke Kvalifikačnímu programu **Studia pedagogiky b)**, které umožňuje doplnění vzdělání těm pedagogickým pracovníkům, kterým chybí pedagogicko-psychologická kvalifikace k získání odborné kvalifikace podle § 22 odst. 1, písm. b) zákona č. 563/2004 Sb. a § 3 odst. 2, písm. c) vyhlášky č. 317/2005 Sb. v platném znění a působí nebo chtějí působit jako: asistent pedagoga (nutné ukončené středoškolské vzdělání). Studium bylo vedle uvedeného zákona a příslušné vyhlášky realizováno též v souladu se Standardem pro udělování akreditací DVPP, č. j. 26 451/2005-25, 30-908/2005-25.

Obsahem **Studia pedagogiky b)** je suma znalostí v oboru pedagogických věd, kterou by měl absolvent nezbytně znát pro výkon odborné profese asistenta pedagoga. Výuka je rozdělena do tematických okruhů:

- Základy obecné pedagogiky
- Teorie výchovy
- Sociální interakce a sociálně psychologické profesní dovednosti pedagoga
- Vybraná témata z obecné a vývojové psychologie
- Vybraná témata z pedagogické psychologie

⁸³ *Národní pedagogický institut České republiky* [online]. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.npicr.cz/o-nas>

- Základy sociální psychologie

Studium zahrnuje: přímou výuku (72 hodin) – vždy v pracovní den, cca 2krát měsíčně, e-learningové studium (8 hodin), pedagogickou praxi (8 hodin), seminář k závěrečné práci a 3 dílčí zkoušky. Studium pedagogiky je jednoleté a organizačně a časově je rozloženo do dvou částí.

Pomocí evaluačního dotazníku byla zjišťována spokojenost účastníka se vzdělávacím programem. Dotazník byl zaměřen na:

- **hodnocení přínosu a časové dotace jednotlivých vzdělávacích oblastí,**
- **hodnocení lektorů z hlediska odbornosti a z hlediska užití výukových metod včetně e-learningu,**
- **hodnocení průběhu organizace studia.**

Účastník měl v dotazníku také možnost otevřeného vyjádření pro své připomínky a doporučení k programu.

V navazující podkapitole, která obsahuje výsledky hodnocení studia v jednotlivých krajích, budou ve vztahu k tématu práce použita pouze data týkající se přínosu vzdělávání pro výkon profese asistenta pedagoga.

7.2.2 Výsledky výzkumného šetření

Zdrojem hrubých číselných dat (bez procentuálního vyhodnocení vyjma návratnosti dotazníků) je NIDV⁸⁴. Pro potřeby této práce, tedy za účelem zúžení rozsahu a dodržení přehlednosti textu jsou výstupy šetření z jednotlivých krajských měst prezentovány hromadně a pro lepší orientaci vyjádřeny v procentech. Aby byly zároveň zřejmé výsledky odpovídající studiu v tom kterém městě, je každá uvedená hodnota doplněna příslušnou zkratkou.

Níže jsou vymezena časová rozmezí, ve kterých byly kvalifikační kurzy v jednotlivých městech realizovány a spolu s tím počty absolventů a procentuální vyhodnocení návratnosti evaluačních dotazníků.

⁸⁴ Výzkumná data jsou použita z dotazníků a závěrečných zpráv NIDV z roku 2017.

1. **Hradec Králové (HK)**
 - Hodnocení studia za období: **14. září 2016 – 31. ledna 2017**
 - Počet účastníků studia: **27**
 - Počet zodpovězených evaluačních dotazníků: **24**
 - Procentuální návratnost: **88,8%**
2. **Plzeň (P)**
 - Hodnocení studia za období: **3. prosince 2016 – 30. června 2017**
 - Počet účastníků studia: **17**
 - Počet zodpovězených evaluačních dotazníků: **15**
 - Procentuální návratnost: **88%**
3. **Jihlava (J)**
 - Hodnocení studia za období: **6. ledna - 21. dubna 2017**
 - Počet účastníků studia: **20**
 - Počet zodpovězených evaluačních dotazníků: **19**
 - Procentuální návratnost: **95%**
4. **Brno (B)**
 - Hodnocení studia za období: **21. dubna - 15. září 2017**
 - Počet účastníků studia: **19**
 - Počet zodpovězených evaluačních dotazníků: **14**
 - Procentuální návratnost: **67%**

Celkový počet zodpovězených evaluačních dotazníků = **86,7%** (72 z 83)

Procentuální vyhodnocení a grafické znázornění přínosu jednotlivých vzdělávacích oblastí pro praxi asistentů pedagoga:

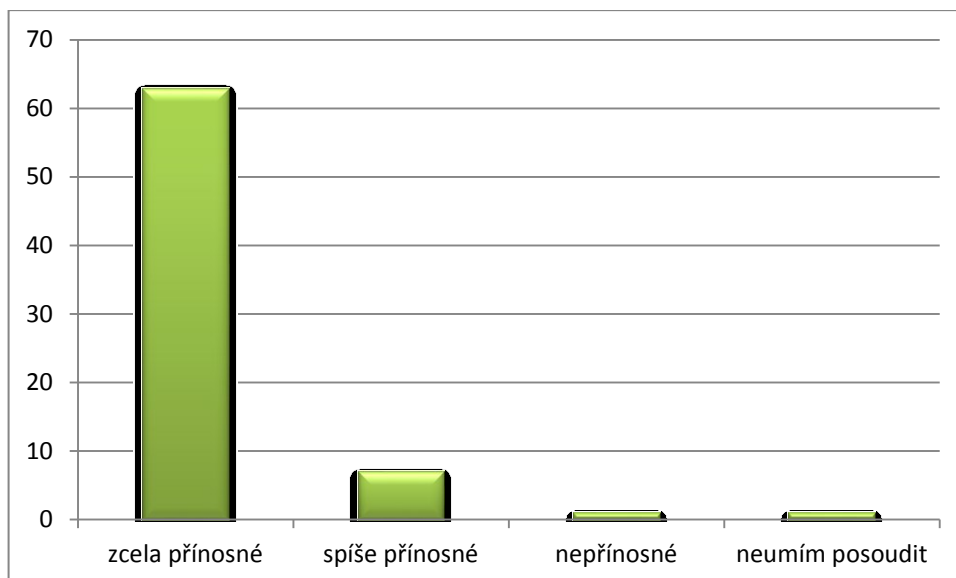
1) Základy obecné pedagogiky

zcela přínosné – 22/24 (HK); 16/19 (J); 13/15 (P); 12/14 (B) = 63/72 = **87,5%**

spíše přínosné – 2/24 (HK); 2/19 (J); 1/15 (P); 2/14 (B) = 7/72 = **9,7%**

nepřínosné – 0/24 (HK); 0/19 (J); 1/15 (P); 0/14 (B) = 1/72 = **1,4%**

neposouzeno – 0/24 (HK); 1/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 1/72 = **1,4%**

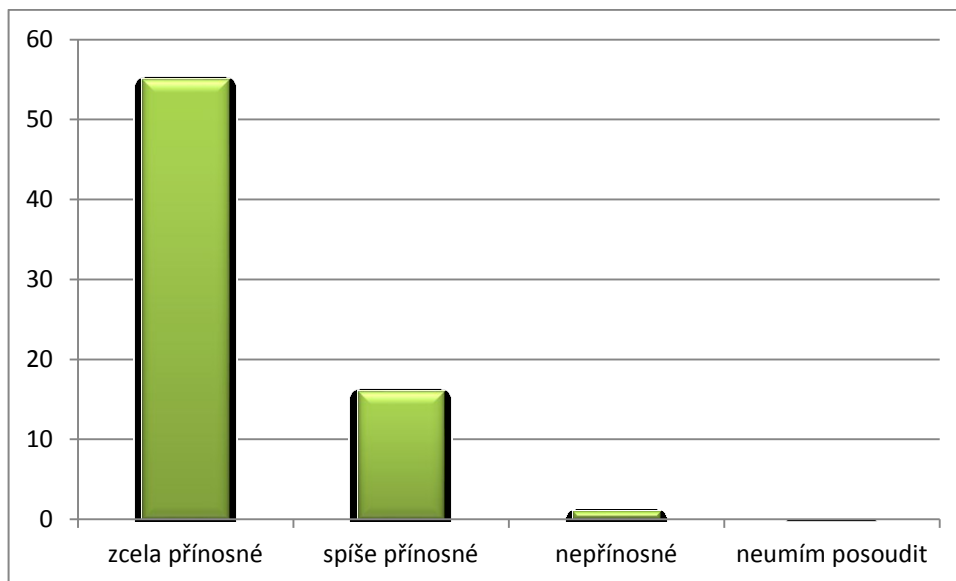
2) Teorie výchovy

zcela přínosné – 19/24 (HK); 13/19 (J); 14/15 (P); 9/14 (B) = 55/72 = **76,4%**

spíše přínosné – 5/24 (HK); 5/19 (J); 1/15 (P); 5/14 (B) = 16/72 = **22,2%**

nepřínosné – 0/24 (HK); 1/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 1/72 = **1,4%**

neposouzeno – 0/24 (HK); 0/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 0/72 = **0%**

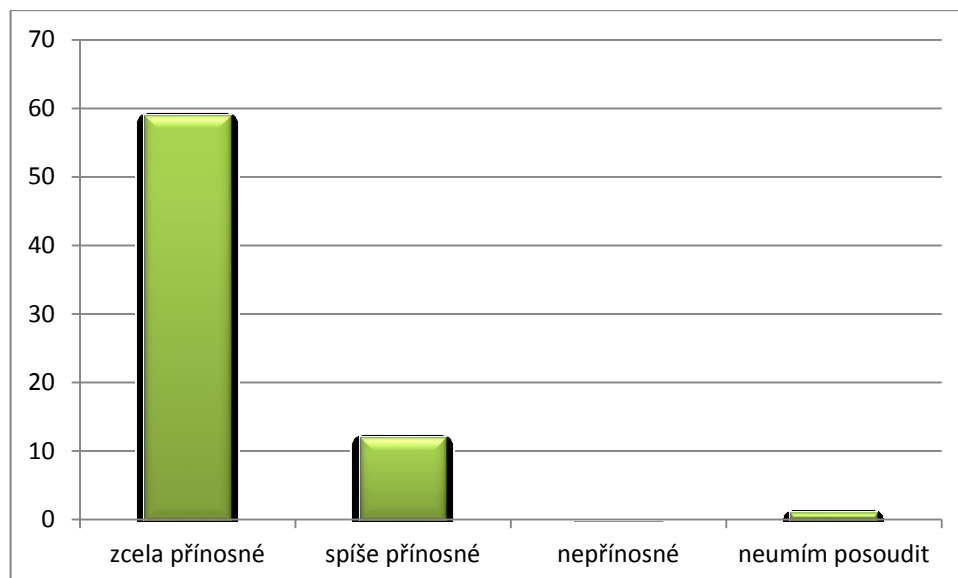
3) Sociální interakce a sociálně psychologické profesní dovednosti pedagoga

zcela přínosné – 20/24 (HK); 16/19 (J); 14/15 (P); 9/14 (B) = 59/72 = **82%**

spíše přínosné – 3/24 (HK); 3/19 (J); 1/15 (P); 5/14 (B) = 12/72 = **16,6%**

nepřínosné – 0/24 (HK); 0/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 0/72 = **0%**

neposouzeno – 1/24 (HK); 0/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 1/72 = **1,4%**

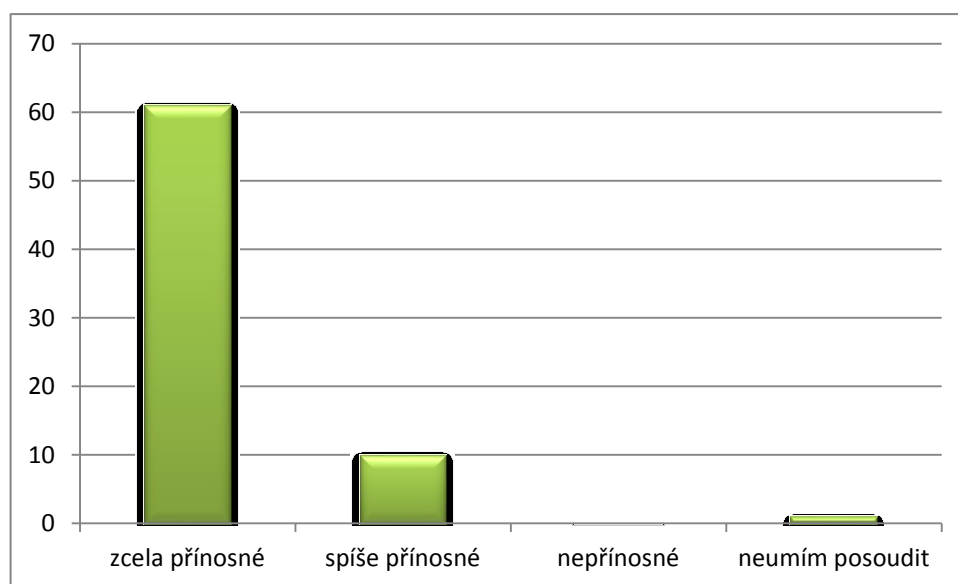
4) Vybraná témata z obecné a vývojové psychologie

zcela přínosné – 22/24 (HK); 16/19 (J); 14/15 (P); 9/14 (B) = 61/72 = **84,7%**

spíše přínosné – 1/24 (HK); 3/19 (J); 1/15 (P); 5/14 (B) = 10/72 = **13,8%**

nepřínosné – 0/24 (HK); 0/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 0/72 = **0%**

neposouzeno – 1/24 (HK); 0/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 1/72 = **1,4%**

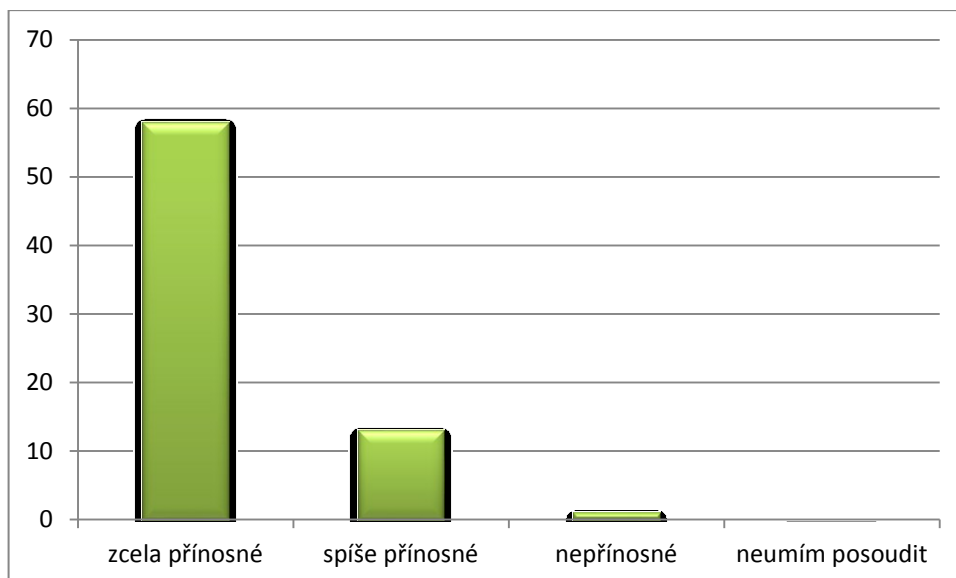
5) Vybraná témata z pedagogické psychologie

zcela přínosné – 22/24 (HK); 15/19 (J); 13/15 (P); 8/14 (B) = 58/72 = **80,5%**

spíše přínosné 2/24 (HK); 4/19 (J); 1/15 (P); 6/14 (B) = 13/72 = **18%**

nepřínosné – 0/24 (HK); 0/19 (J); 1/15 (P); 0/14 (B) = 1/72 = **1,4%**

neposouzeno – 0/24 (HK); 0/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 0/72 = **0%**

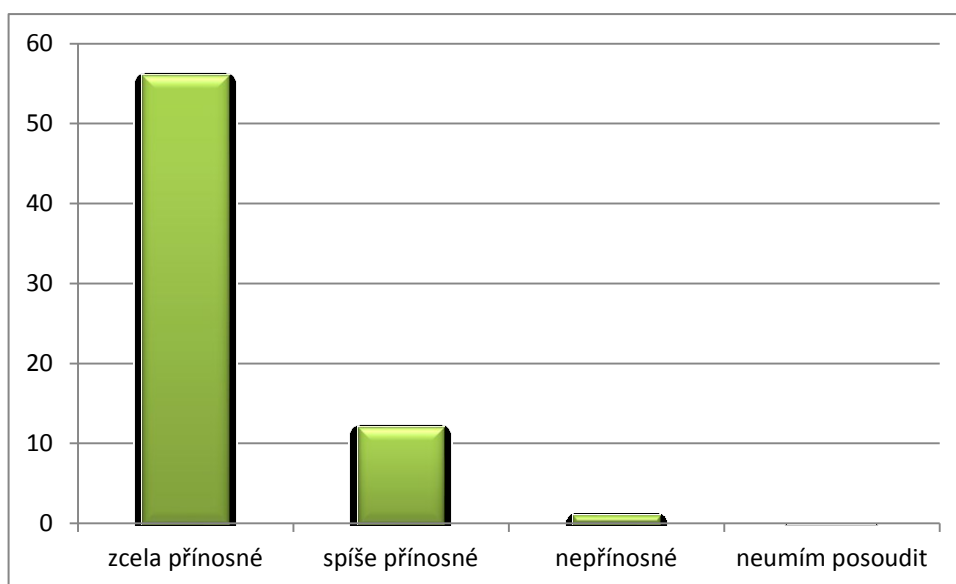
6) Základy sociální psychologie

zcela přínosné – 20/24 (HK); 15/19 (J); 15/15 (P); 9/14 (B) = 59/72 = **82%**

spíše přínosné – 4/24 (HK); 3/19 (J); 0/15 (P); 5/14 (B) = 12/72 = **16,6%**

nepřínosné – 0/24 (HK); 1/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 1/72 = **1,4%**

neposouzeno – 0/24 (HK); 0/19 (J); 0/15 (P); 0/14 (B) = 0/72 = **0%**

Celkové grafické vyhodnocení míry přínosu jednotlivých vzdělávacích oblastí pro praxi asistentů pedagoga:

Grafy níže zobrazují, jak se na základě hodnocení asistentů pedagoga umístily jednotlivé tematické okruhy v souvislosti s přínosem do jejich profesní praxe.

Graf č. 1 - Hodnoty odpovídají proměnné „zcela přínosné“.

Graf č. 2 - Hodnoty odpovídají proměnné „spíše přínosné“.

Vzhledem ke skutečnosti, že proměnné „nepřínosné“ a „neumím posoudit“ v celkovém hodnocení všech asistentů označil vždy maximálně jeden respondent, není zde výsledek graficky znázorněn.

Souhrnná data ukazují, že jednotlivé teoretické oblasti kvalifikačních kurzů NIDV jsou pro profesní praxi asistentů pedagoga napříč městy nejčastěji hodnoceny jako zcela

přínosné. Největší přínos do praxe přinášejí asistentům znalosti *základů obecné pedagogiky* a hned poté *vybraná témata z obecné a vývojové psychologie*. O něco menší přínos shledávají v teoretických okruzích zaměřených na *sociální interakce a sociálně psychologické profesní dovednosti pedagoga* a rovněž na *základy sociální psychologie*. Stejnou míru přínosu poníženou pouze o jednoho respondenta představuje oblast *vybraných témat z pedagogické psychologie*. Nejméně využívají asistenti pedagoga v rámci výkonu své profese znalosti z *teorie výchovy*.

Obsahem poslední kapitoly teoretické části práce byla prezentace výsledků výzkumných šetření týkajících se vzdělávání asistentů pedagoga v České republice. První z uvedených šetření bylo realizováno v rámci projektu „Systémová podpora inkluzivního vzdělávání“ za účelem zkvalitnění profesní přípravy asistentů. Navazující analýza evaluačních dotazníků NIDV uzavřela tento tematický celek práce, aby na něho podrobněji z hlediska obsahu, realizace a efektivity kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga plynule navázala empirická část.

EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části je formou vstupního dotazníku zjišťováno od tří skupin vzdělávajících se asistentů pedagoga, co od studia v rámci Národního institutu dalšího vzdělávání očekávají a jak nahlízejí na míru uplatnění jednotlivých znalostí a dovedností v praxi, jimiž by po absolvování kvalifikačního kurzu měli disponovat. Po dvouletém časovém odstupu je opět formou dotazníku od stejné skupiny asistentů pedagoga zjišťováno, co skutečně v rámci výkonu své profese z absolvovaného vzdělávacího programu využívají a zda byl z jejich pohledu efektivní. Za účelem získání hlubších informací byly s několika asistenty také uskutečněny individuální rozhovory. Empirickou část otevírá obsahová analýza studijního programu, ke kterému se vztahují výsledky všech zmíněných výzkumných šetření.

8 METODOLOGIE

8.1 Cíl a výzkumná otázka

Cílem výzkumu bylo zjistit, jaká je efektivita vzdělávacího programu realizovaného Národním institutem dalšího vzdělávání v Praze a středních Čechách z pohledu asistentů pedagoga na základě uplatnění jejich nabytých znalostí a dovedností v edukační praxi.

Výzkumná otázka:

Edukační programy pro asistenty pedagoga vzdělávají v souladu s potřebami současného vzdělávacího systému. Absolventi těchto programů se dostávají do různorodých edukačních situací a zde vyvstává základní výzkumná otázka:

- **Jaká je efektivita vzdělávacího programu realizovaného Národním institutem dalšího vzdělávání z pohledu asistentů pedagoga, kteří nabyté znalosti a dovednosti využívají ve výkonu své edukační praxe?**

Odpověď na položenou výzkumnou otázku může případně přispět jako zpětná vazba realizátorům těchto vzdělávacích programů.

8.2 Design výzkumu

Design výzkumu znamená dle vymezení Švaříčka a Šed'ové rámcové uspořádání nebo plán výzkumu. V sociálních vědách existují již zavedené designy, jako jsou například etnografie, biografie, zakotvená teorie, případová studie, akční výzkum a další, ale kromě toho si řada výzkumníků pro účely svého šetření vytváří *ad hoc* vlastní výzkumný design, tedy přístup zvaný pragmatický, spočívající v autorském nakombinování metod sběru dat a analytických technik.⁸⁵

Vzhledem k povaze výzkumného šetření a stanoveného cíle jsem za výzkumný design zvolila právě zmíněný pragmatický přístup, který mi umožnil s daty systematicky pracovat v rámci jejich analýzy i následné interpretace.

8.2.1 Metody sběru dat

Metody sběru dat byly zvoleny tak, aby výstupy z šetření co nejkonkrétněji odpovídaly na výzkumnou otázku. Za účelem zjišťování efektivity studijního programu z pohledu asistentů pedagoga jsem jako první metodu využila **dotazníkové šetření**. Tato metoda byla využita ve

⁸⁵ ŠVAŘÍČEK, ŠEĎOVÁ a kol., 2007, s. 83

dvou fázích. Nejprve v době, kdy asistenti pedagoga absolvovali kvalifikační kurz. Tehdy bylo prostřednictvím dotazníků u tří skupin vzdělávajících se asistentů zjišťováno, jaká mají od studia očekávání a jak nahlíží na budoucí uplatnění nabytých znalostí a dovedností ve své vlastní praxi. Ve druhé fázi bylo po časovém odstupu dvou let opět dotazníkovou metodou zjišťováno, co skutečně v rámci své profese z nabytého vzdělání uplatňují a do jaké míry jej v této souvislosti shledávají za efektivní. Ve stejném časovém období bylo navíc použito metody **individuálních rozhovorů** za účelem prohloubení vhledu do zkoumané problematiky.

8.2.2 Metody analýzy dat

Základní metodu, která je použita za účelem analýzy získaných dat, představuje **tematická analýza**. Jejími autorkami jsou Victoria Clarke a Virginia Braun, které ji definují jako „...metodu, která je vhodná pro širokou škálu výzkumných zájmů a je užitečná jako metoda základní, protože jednak pracuje s širokou škálou výzkumných otázek, dále může být použita k analýze různých typů dat, od sekundárních zdrojů jako jsou média po přepisy fokusních skupin nebo rozhovorů, také pracuje s širokými nebo malými sběry dat a může být použita k vytvoření datově řízené nebo teorií řízené analýzy.“⁸⁶ Potřeby výzkumu této práce jsou v souladu s uvedeným popisem, proto byla tematická analýza vybrána za základní metodu pro analýzu dat.

8.2.3 Tematická analýza (thematic analysis)

Tematická analýza obsahuje šest níže uvedených fází:

1) Seznámení s daty (familiarisation with the data)

Jedná se o důkladné seznámení s daty. Čtení a opětovné čtení dat a zaznamenávání jakýchkoliv počátečních vypořádaných jevů.

2) Kódování (coding)

Zahrnuje generování znaků (štítků) o důležitých vlastnostech údajů relevantních pro výzkumnou otázku. Kódování není pouze metoda redukování dat, je to také analytický

⁸⁶ CLARKE, Victoria a Virginia BRAUN. Methods: Teaching thematic analysis. *The British Psychological Society: Promoting excellence in psychology* [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <http://thepsychologist.bps.org.uk/volume-26/edition-2/methods-teaching-thematic-analysis>

proces. Kódy zachycují koncepční, tak i sémantické čtení dat. Výzkumník kóduje každou datovou položku a končí tuto fázi porovnáváním všech jeho kódů a příslušných poznatků.

3) Hledání témat (searching for themes)

Téma je souvislý a smysluplný vzorec dat odpovídající výzkumné otázce. Pokud jsou kódy cihly a dlaždice v dlaždicovém domě, potom jsou témata stěny a střešní panely. Hledání témat je trochu jako kódování pro identifikaci podobnosti dat. Kódování je aktivní proces. Témata nejsou skryta v datech, čekající, až budou objevena neohroženým výzkumníkem, spíše výzkumním tématem vytváří. Výzkumník končí tuto fázi seskupením všech kódovaných dat relevantních pro každé téma.

4) Přezkoumávání témat (reviewing themes)

Zahrnuje kontrolu, že témata „fungují“ ve vztahu jak k výňatkům z dat, tak k úplným datovým sadám. Výzkumník by měl reflektovat, zda témata sdělují přesvědčivý (skutečný) příběh o datech, a měl by začít definovat povahu každého jednotlivého tématu a vztahy mezi nimi. Může být nezbytné spojit dvě témata dohromady nebo rozdělit téma do dvou nebo více témat, nebo úplně vyřadit hlavní téma a znovu začít proces rozvíjení tématu.

5) Definování a pojmenovávání témat (defining and naming themes)

Vyžaduje výzkumníkovu vedení a psaní detailní analýzy každého z témat (př. Co říká příběh o tomto tématu?, Jak toto téma zapadá do celkového příběhu o získaných datech?), vyžaduje identifikaci „podstaty“ každého z témat a vytvoření stručného a informativního pojmenování pro každé téma.

6) Psaní (writing-up)

Psaní je nedílnou součástí analytického procesu. Zahrnuje pletení (vytváření) analytického příběhu a živé výtahy dat, které čtenáři řeknou souvislý příběh o datech a zahrnuje kontextualizaci ve vztahu k existující literatuře.⁸⁷

8.3 Výzkumný vzorek

⁸⁷ CLARKE, Victoria a Virginia BRAUN. Methods: Teaching thematic analysis. *The British Psychological Society: Promoting excellence in psychology* [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <http://thepsychologist.bps.org.uk/volume-26/edition-2/methods-teaching-thematic-analysis>

Výzkumný vzorek představuje jedna cílová skupina, kterou jsou asistenti pedagoga. Výzkum je s nimi realizován ve dvou časově odlišných rovinách. Jednak v době, kdy se prostřednictvím absolvování kvalifikačního kurzu na svou profesu připravují a poté, když své již nabyté vzdělání aplikují ve své profesní praxi.

8.4 Výzkumný terén

Výzkum byl realizován se třemi skupinami asistentů pedagoga, kteří absolvovali kvalifikační studijní program poskytovaný **Národním institutem dalšího vzdělávání**. Vybrané studium bylo primárně určeno pro oblast Praha a Střední Čechy.

8.5 Systém prezentace výsledků

Výsledky výzkumu jsou rozděleny do třech základních oblastí. V první jsou graficky a procentuálně znázorněny výsledky vycházející z úvodního dotazníkového šetření, které zjišťovalo očekávání od absolvovaného studia a představu o míře uplatnění znalostí a dovedností v budoucí praxi jednotlivých asistentů pedagoga. Druhá část obsahuje výsledky dotazníkového šetření z druhé fáze výzkumu po časovém odstupu a v poslední oblasti jsou prezentovány výsledky z individuálních rozhovorů, které přinesla tematická analýza.

Kapitola obsahující výsledky jednotlivých šetření vychází ze studijního programu NIDV, o který se daný výzkum opírá.⁸⁸

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole budou prezentovány výsledky výzkumu, který byl realizován za účelem nalezení odpovědi na otázku „*Jaká je efektivita vzdělávacího programu realizovaného Národním institutem dalšího vzdělávání z pohledu asistentů pedagoga, kteří nabyté znalosti a dovednosti využívají ve výkonu své edukační praxe?*“.

Kritériem efektivity je v této souvislosti rozvoj znalostí a dovedností, které jsou využívány v následné profesní praxi. Vyjádřením *efektivní* zde rozumíme *v souladu s potřebami vzdělávajícího se ve vztahu k využití v následné praxi*. Jinými slovy, hledala-li jsem svým výzkumem efektivitu vzdělávacího programu z pohledu asistentů pedagoga,

⁸⁸ Program a obsah kvalifikačního studia NIDV je podrobně zpracován v příloze této práce.

jednalo se tedy o edukační účinnost tohoto programu, která se projevuje ve výkonu dané profese.

Odborná literatura o skutečné efektivitě vzdělávací akce uvádí, že v plné šíři se může projevit až po čase.⁸⁹ Proto je v rámci tohoto výzkumu zkoumána až po dvouletém odstupu, kdy asistenti pedagoga již mohou plnohodnotně posoudit, co a v jaké míře z absolvovaného vzdělávání ve své praxi využívají, nebo co jim naopak pro kvalitní výkon profese v rámci kvalifikačního studia chybělo.

Zde je také nutno uvést, že efektivita vzdělávání je bezesporu spojena s pojmy spokojenost a úspěšnost, které však mohou pro každého znamenat něco jiného. Z hlediska obsahu a metod tedy závisí kvalita vzdělávací akce především na schopnosti organizátorů a lektorů dobře reflektovat potřeby účastníků.⁹⁰ Primárně za tímto účelem byl výzkum realizován a jeho součástí je mimo jiné aspekt očekávání spjatého se vzděláváním každého z asistentů pedagoga a následné zhodnocení jeho naplnění v souvislosti s výkonem profese.

Následující podkapitoly přinášejí výsledky z jednotlivých šetření v chronologickém řazení.

9.1 Výsledky 1. fáze výzkumu

Výzkum byl zahájen v roce 2017, obsah vzdělávací akce tedy odpovídá **Studiu pro asistenty pedagoga** z tohoto období.⁹¹

Zde jsou prezentovány výsledky dotazníkové šetření, které bylo realizováno v roce 2017 se třemi skupinami vzdělávajících se asistentů pedagoga. Cílem dotazníku bylo zjistit, jaká očekávání mají asistenti pedagoga od vzdělávacího programu a jak nahlíží na budoucí uplatnění jednotlivých témat studia ve své budoucí praxi.

Šetření bylo realizováno v prostorách učeben NIDV v Praze v době probíhajícího studia pro asistenty pedagoga.

9.1.1 Výstupy dotazníkového šetření

Počet respondentů: 58

⁸⁹ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 40.

⁹⁰ LAZAROVÁ a kol., 2006, s. 107 - 109.

⁹¹ Program a obsah kvalifikačního studia NIDV je podrobně zpracován v příloze této práce.

Návratnost dotazníků: 58 = 100%

Za účelem přehlednosti textu jsou veškerá grafická vyhodnocení součástí přílohy této práce.

1) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Střední odborné s maturitou (35) – **60 %**
- Střední odborné bez maturity (9) – **16 %**
- Základní (5) – **9 %**
- Vysokoškolské magisterské (3) – **5 %**
- Vyšší odborné (3) – **5 %**
- Vysokoškolské bakalářské (2) – **3 %**
- Postgraduální (1) – **2 %**

2) Pracoval/a jste nebo pracujete jako asistent pedagoga před zahájením studia při NIDV (Národní institut dalšího vzdělávání)?

- Ano (42) – **72 %**
- Ne (16) – **28 %**

72% respondentů, kteří na otázku č. 2 odpověděli, že před zahájením studia již jako asistenti pedagoga profesně působili, odpovídali také na následující tři otázky.

3) V jakém typu zařízení jste pracoval/a nebo pracujete jako asistent pedagoga?

- Základní škola (27) – **64 %**
- Mateřská škola (10) – **24 %**
- Praktická škola (2) – **5 %**
- Jiné zařízení – dětský domov, internát (2) – **5 %**
- Školní družina (1) – **2 %**

4) Kolik let jste pracoval/a nebo pracujete jako asistent pedagoga?

- 0 – 2 roky (37) – **88 %**
- 3 – 5 let (4) – **10 %**
- Déle než 5 let (1) – **2 %**

5) Objevily se ve výkonu Vaší profese asistenta pedagoga nějaké problémy? Pokud ano, jaké?

- Ne (37) – **88 %**
- Ano (5) – **12 %**

3 z celkového počtu 5 respondentů, kteří uvedli, že se ve výkonu jejich profese objevily problémy, popsali jejich povahu takto:

- „Často učím za chybějící kolegy.“
- „Agresivita žáka, kterému asistuji.“
- „Nejistota ve správnosti jednání vůči dětem, např. řešení konfliktních situací mezi dětmi.“

6) Absolvoval/a jste již v minulosti nějaký vzdělávací program pro asistenta pedagoga?

Pokud ano, jaký?

- Ne (53) – 91 %
- Ano (5) – 9 %

3 z celkového počtu 5 respondentů, kteří uvedli, že již nějaký vzdělávací program pro asistenty pedagoga v minulosti absolvovali, blíže upřesnili jeho specifikaci:

- „Jednoletý kurz pro asistenta pedagoga ve Velké Británii, který je v ČR neplatný.“
- „Člověk v tísní – asistent pedagoga pro sociálně znevýhodněné.“
- „Člověk v tísní.“

7) Co Vás přimělo přihlásit se právě do vzdělávacího programu realizovaného NIDV v Praze?

Respondenti mohli vybírat z více odpovědí.

- Nutnost k výkonu povolání (47) – 64 %
- Dostupnost (12) – 16 %
- Jiné – vlastní zájem o problematiku (9) – 12 %
- Cena (6) – 8 %

8) Které z uvedených vlastností, schopností a dovedností, podle Vašeho názoru, uplatníte ve Vaší budoucí edukační praxi?

Tabulka níže zobrazuje počty respondentů odpovídající příslušným stupňům uplatnění k jednotlivým položkám.

	určitě uplatním	spíše uplatním	spíše neuplatním	určitě neuplatním	neumím odpovědět
Kladný vztah k dětem	53	5			
Zodpovědnost	53	5			
Ochota pomáhat	53	5			
Empatie (vcítění se)	50	8			
Optimistický přístup k žákovi	50	8			
Trpělivost	50	8			
Spolehlivost	49	9			
Komunikativnost	48	9	1		
Schopnost spolupráce	48	8	2		
Schopnost naslouchat	46	12			
Ochota se vzdělávat	41	15	2		
Samostatnost	38	20			
Kreativita (tvořivost)	37	16	5		
Odbornost	33	19	3		3

Hodnoty níže zobrazují, v jakém procentuálním zastoupení se dle hodnocení respondentů umístily jednotlivé položky ve vztahu k míře jejich uplatnění.

Hodnoty odpovídají proměnné „**určitě uplatním**“.

- Kladný vztah k dětem; Zodpovědnost; Ochota pomáhat – (53) – **91%**
- Empatie, Trpělivost; Optimistický přístup k žákovi - (50) – **86%**
- Spolehlivost (49) – **84%**
- Komunikativnost; Schopnost spolupráce (48) – **83%**
- Schopnost naslouchat (46) – **79%**
- Ochota se vzdělávat (41) – **71%**
- Samostatnost (38) – **66%**
- Kreativita (37) – **64%**

- Odbornost (33) – **57%**

Hodnoty odpovídají proměnné „**spíše uplatním**“.

- Samostatnost (20) – **35%**
- Odbornost (19) – **33%**
- Kreativita (16) – **28%**
- Ochota se vzdělávat (15) – **26%**
- Schopnost naslouchat (12) – **21%**
- Komunikativnost; Spolehlivost (9) – **16%**
- Empatie; Trpělivost; Optimistický přístup k žákovi; Schopnost spolupráce (8) – **14%**
- Kladný vztah k dětem; Zodpovědnost; Ochota pomáhat (5) – **9%**

Hodnoty odpovídají proměnné „**spíše neuplatním**“.

- Kreativita (5) – **9%**
- Odbornost (3) – **5%**
- Ochota se vzdělávat; Schopnost spolupráce (2) – **3%**
- Komunikativnost (1) – **2%**

Vzhledem ke skutečnosti, že proměnná „určitě neuplatním“ nebyla označena ani v jednom případě a proměnnou „neumím odpovědět“ zvolili pouze 3 respondenti u položky *odbornost*, nezobrazují je samostatná vyhodnocení ani grafy v příloze.

9) Které z uvedených znalostí, podle Vašeho názoru, uplatníte ve své budoucí profesní praxi?

Tabulka níže zobrazuje počty respondentů odpovídající příslušným stupňům uplatnění k jednotlivým položkám.

Vzhledem k rozsahu textu zde nejsou k jednotlivým vzdělávacím oblastem podrobně uvedena příslušná témata, byla však součástí záznamových archů.

Znalosti ze vzdělávací oblasti:	určitě uplatním	spíše uplatním	spíše neuplatním	určitě neuplatním	Neumím odpovědět

Podpora žáka	38	16	2	1	1
Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP	34	20	2	1	1
Škola, školní práce a role asistenta pedagoga (AP)	31	20	6	1	
Adaptace učebních materiálů	22	18	15	2	
Systém péče o žáka	21	23	11	1	2
Základy práce s počítačem	20	14	16	8	
Sociálně patologické jevy a jejich prevence, práce s dětmi s CAN	18	18	13	4	5
Specifika českého a romského jazyka a literatury	8	14	20	12	4
Problematika sexuální výchovy	7	7	25	19	

Hodnoty níže zobrazují, v jakém procentuálním zastoupení se dle hodnocení respondentů umístily jednotlivé položky ve vztahu k míře jejich uplatnění.

Hodnoty odpovídají proměnné „určitě uplatním“.

- Podpora žáka (38) – **66%**
- Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP (34) – **59%**
- Škola, školní práce a role AP (31) – **53%**
- Adaptace učebních materiálů (22) – **38%**
- Systém péče o žáka (21) – **36%**
- Základy práce s počítačem (20) – **34%**

- Sociálně patologické jevy a jejich prevence, práce s dětmi s CAN (18) – **31%**
- Specifika českého a romského jazyka a literatury (8) – **14%**
- Problematika sexuální výchovy (7) – **12%**

Hodnoty odpovídají proměnné „**spíše uplatním**“.

- Systém péče o žáka (23) – **40%**
- Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP; Škola, školní práce a role AP (20) – **34%**
- Adaptace učebních materiálů; Sociálně patologické jevy a jejich prevence, práce s dětmi s CAN (18) – **31%**
- Podpora žáka (16) – **28%**
- Specifika českého a romského jazyka a literatury; Základy práce s počítačem (14) – **24%**
- Problematika sexuální výchovy (7) – **12%**

Hodnoty odpovídají proměnné „**spíše neuplatním**“.

- Problematika sexuální výchovy (25) – **43%**
- Specifika českého a romského jazyka a literatury (20) – **34%**
- Základy práce s počítačem (16) – **28%**
- Adaptace učebních materiálů (15) – **26%**
- Sociálně patologické jevy a jejich prevence (13) – **22%**
- Systém péče o žáka (11) – **19%**
- Škola, školní práce a role AP (6) – **10%**
- Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP; Podpora žáka (2) – **3%**

Hodnoty odpovídají proměnné „**určitě neuplatním**“.

- Problematika sexuální výchovy (19) – **33%**
- Specifika českého a romského jazyka a literatury (12) – **21%**
- Základy práce s počítačem (8) – **14%**
- Sociálně patologické jevy a jejich prevence (4) – **7%**
- Adaptace učebních materiálů (2) – **3%**
- Systém péče o žáka; Škola, školní práce a role AP; Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP; Podpora žáka (1) – **2%**

Hodnoty odpovídají proměnné „**neumím odpovědět**“.

- Sociálně patologické jevy a jejich prevence (5) – **9%**
- Specifika českého a romského jazyka a literatury (4) – **7%**
- Systém péče o žáka (2) – **3%**
- Adaptace učebních materiálů; Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP; Podpora žáka (1) – **2%**

10) Máte své/svá očekávání od studia pro asistenty pedagoga při NIDV? Pokud ano, jaká?

- Ano (31) – **53%**
- Ne (27) – **47%**

Vzhledem k množství výpovědí (celkem 25), bylo za účelem zjištění hlavních témat, která se v rámci očekávání asistentů pedagoga objevila, použito metody tematické analýzy.

U některých výstupů tematické analýzy (TA) v souvislosti s rozsahem jednotlivých výpovědí odpovídají kódy (jednoslovná hesla) přímo samotným tématům, tzn. kód = téma. Toto tvrzení je platné pro všechny následující výstupy TA, které výzkum obsahuje.

Ukázka procesu tematické analýzy (kódování), prostřednictvím kterého byly vygenerovány níže uváděné kódy a témata, je obsahem přílohy této práce.

Krátká ukázka způsobu kódování:

→ „Větší vhléd do problematiky.“; „Více se dozvědět.“; „Prohloubení znalostí v oblasti specifických postupů při inkluzivním vzdělávání.“; „Dozvědět se více o poruchách dětí.“; „Nové informace.“

KÓD/TÉMA: hlubší teoretický vhléd do problematiky

→ „Začlenění práce asistent x pedagogové a dítě.“; „Naučení se spolupráce s pedagogem.“

KÓD/TÉMA: spolupráce s pedagogem

→ „Věřím, že získám praktické rady a informace o práci s dětmi s určitým postižením.“; „Získání rad a zkušeností.“; „Rozšířit obzory o různých problémech dětí a také, jak se k nim stavět a řešit je.“; „Návody na řešení konkrétních situací.“; „Jak reagovat na otázky dětí se SVP.“

KÓD/TÉMA: získání praktických rad a informací

→ „*Připravím se na práci, na kterou se těším.*“

KÓD/TÉMA: **příprava na profesi**

→ „*Doklad o odbornosti.*“; „*Potřebuji certifikát AP.*“

KÓD/TÉMA: **získání odborné kvalifikace**

11) Ve které z oblastí byste se nejvíce chtěl/a vzdělat právě Vy?

Respondenti mohli vybírat z více odpovědí:

- Škola, školní práce a role asistenta pedagoga (43) – **28%**
- Podpora žáka (32) – **21%**
- Systém péče o žáka (28) – **19%**
- Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP (14) – **9%**
- Sociálně patologické jevy a jejich prevence, práce s dětmi s CAN; Adaptace učebních materiálů (9) – **6%**
- Specifika českého a romského jazyka a literatury (8) – **5%**
- Základy práce s počítačem (4) – **3%**
- Jiné (3) – **2%**
 1. „*Podle toho, co se dozvím tady, se rozhodnu, jestli půjdu dále studovat na pedagogickou fakultu.*“
 2. „*Problematika dětských domovů.*“
 3. „*Více se zaměřit na MŠ, prozatím je program orientován pouze na ZŠ.*“
- Problematika sexuální výchovy (2) – **1%**

9.1.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

1. fáze výzkumu přinesla zjištění, že z 58 asistentů pedagoga absolvujících kvalifikační kurz, mělo nejvíce z celkového počtu střední odborné vzdělání s maturitou, tedy 60%. Další v pořadí představovalo 16% těch, kteří měli dokončené střední odborné vzdělání bez maturity. Základní vzdělání mělo pouze 9%. Slabá část představující 5% respondentů měla vysokoškolské magisterské nebo vyšší odborné vzdělání a zanedbatelná 3% vysokoškolské bakalářské. Pouze jediný účastník kvalifikačního programu pro asistenty pedagoga disponoval vzděláním postgraduálním.

Velká většina respondentů již v době absolvování studia vykonávala profesi asistenta pedagoga, a to v 72 procentech. Z toho 64% na základní škole a 24% ve škole mateřské.

Pouze 5% uvedlo, že pracovali či pracují jako asistenti pedagoga v praktické škole. Vždy jeden případ představovala zařízení jako dětský domov, internát a školní družina. Silná většina z této skupiny asistentů nevykonávala tuto profesi déle než 2 roky. Pouze 10% uvedlo časové rozmezí 3 – 5 let a jediný asistent déle než 5 let. Pozitivní je zjištění, že pro 88 procent nepřinesla profesní praxe žádné problémy. Pouze 5 respondentů se setkala v praxi s problémem a v této souvislosti uvedli konkrétní případy týkající se agresivity svěřeného žáka, časté přebírání role pedagoga a nejistotu ve správnosti jednání vůči dětem. Otázka týkající se problémů v profesní praxi byla do výzkumu zahrnuta proto, aby případně realizátoři vzdělávacích akcí mohli na tyto podněty reagovat, a tím podobné situace v budoucí práci asistentů eliminovat.

Na otázku, zda účastníci kvalifikačního studia při NIDV již v minulosti nějaký kurz absolvovali, odpovědělo 91%, že nikoli. Pouze 9% zbývajících odpovědělo kladně a konkrétně uvedeny byly vzdělávací programy pro asistenta pedagoga v rámci organizace Člověk v tísni. Jeden respondent uvedl, že absolvoval jednoletý kurz v zahraničí, který v České republice není možné oficiálně uplatnit.

Rozhodujícím faktorem pro výběr kvalifikačního studia při NIDV v Praze byla dle respondentů, kteří mohli uvést více možností, zejména nezbytnost k výkonu povolání. Tento aspekt označen v 64 procentech převážil nad dostupností (16%), vlastním zájmem o problematiku (9%) a cenou (8%).

Dotazník dále zjišťoval, které z vlastností, schopností a dovedností budou dle názoru asistentů využity v jejich budoucí praxi. Ke každé konkrétní položce vybírali odhadovanou míru budoucího uplatnění. Asistenti ve všech případech nejčastěji označili nejvyšší možnou míru. Nejvíce, tedy 91% z dotazovaných se domnívá, že určitě uplatní kladný vztah k dětem, zodpovědnost a ochotu pomáhat. 86% asistentů předpokládá, že určitě ve své profesi využijí empatii, trpělivost a optimistický přístup k dětem. Stále vysoké procentuelní zastoupení představují spolehlivost, komunikativnost, schopnost spolupráce a schopnost naslouchat. Na škále 70% - 60% se umístila ochota se vzdělávat, samostatnost a kreativita. Nejméně, tedy 57% asistentů vzhledem k budoucímu výkonu vybrané profese odhaduje, že uplatní odbornost. Právě zjištění, že odhadované využití odbornosti řadili asistenti vedle všech ostatních schopností a dovedností až na poslední místo, je zajímavé vzhledem k navazující druhé fázi výzkumu. Ta byla podrobně zaměřena na zjištění skutečné míry využití odbornosti, kterou respondenti měli možnost znovu zhodnotit až na základě profesní zkušenosti v dané profesi. Výsledky odpovídající tomuto šetření jsou obsahem navazující kapitoly.

Totéž bylo zjišťováno v oblasti znalostí. Asistentům byly představeny jednotlivé okruhy témat odpovídající modulům studia⁹² a označovaná byla opět odhadovaná míra jejich uplatnění v budoucí profesní praxi. Zde je dle výsledků patrné vyváženější procentuální zastoupení. Asistenti se domnívají, že určitě uplatní znalosti z modulu Podpora žáka obsahující témata základů psychologie, pedagogické diagnostiky, metod a forem podpory, výchovných problémů, principů integrace ad. Odpovědělo tak 66%. Hned poté se s 59% umístil modul Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP a s 53% modul Škola, školní práce a role AP. Na škále mezi 40 až 30 procenty dle průzkumu odhadují asistenti uplatnění znalostí, které jsou obsaženy v modulech Adaptace učebních materiálů (38%), Systém péče o žáka (36%), Základy práce s počítačem (34%) a Sociálně patologické jevy a jejich prevence, včetně práce s dětmi s CAN (18). Nejnižší míru uplatnění znalostí očekávají asistenti od témat spjatých se Specifiky českého a romského jazyka a literatury (14%) a problematikou sexuální výchovy (12%).

Účastníci vzdělávacího programu měli dále možnost vyjádřit, zda mají od studia své/á vlastní očekávání a pokud ano, jaké/á konkrétně. Lehká nadpoloviční většina odpověděla kladně (53%). Prostřednictvím metody tematické analýzy byla zjištěna očekávání týkající se následujících oblastí:

1. **Získat hlubší teoretický vhled do problematiky profese AP.**
2. **Zaměřit se teoreticky i prakticky na téma spolupráce AP s pedagogem.**
3. **Získat praktické rady a informace týkající se výkonu profese AP.**
4. **Připravit se na profesi AP.**
5. **Získat odbornou kvalifikaci.**

Závěrečná otázka dotazníku mapovala, ve které z oblastí by si přáli asistenti pedagoga získat nejvíce znalostí. Většina asistentů preferovala získání odbornosti ze standardů Škola, školní práce a role asistenta pedagoga (28%), Podpora žáka (21%) a Systém péče o žáka (19%). Jen nízké procento bylo zastoupeno u modulů Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci AP (9%), Sociálně patologické jevy a jejich prevence, vč. práce s dětmi s CAN, Adaptace učebních materiálů (6%) a Specifika českého a romského jazyka a literatury (5%). Nejméně se měli zájem asistenti pedagoga vzdělat v oblastech Základů práce s počítačem (3%) a Sexuální výchovy (1%). U možnosti „jiné“ byl uveden zájem o vědomosti

⁹² Moduly a obsah vzdělání podrobně popisuje 9. kapitola této práce.

týkající se problematiky dětských domovů, a také se objevil požadavek na větší zaměření vzdělávacího programu na profesi asistenta pedagoga působícího v mateřské škole.

9.2 Výsledky 2. fáze výzkumu

Zde jsou prezentovány výsledky dotazníkové šetření, které bylo realizováno na začátku roku 2020, tedy po dvouletém časovém odstupu (28 měsíců) se skupinou asistentů, kteří v době první fáze výzkumu absolvovali kvalifikační kurz v Praze při NIDV. Nutno je na tomto místě zmínit, že ne všichni absolventi se poté rozhodli profesi asistenta pedagoga věnovat.

Vzhledem ke skutečnosti, že v této fázi výzkumu již podmínky nedovolovaly požádat všechny respondenty hromadně o vyplnění tištěných dotazníků, byly proto rozeslány v elektronické podobě prostřednictvím aplikace Google formulář. Kontakty byly pro účely výzkumu poskytnuty Národním institutem dalšího vzdělávání v Praze.

Cílem dotazníku bylo zjistit, co z nabytého vzdělání asistenti pedagoga nyní ve výkonu vlastní praxe skutečně využívají a případně, co jim pro výkon profese v rámci kvalifikačního kurzu chybělo. Prostřednictvím těchto zjištění byla hledána odpověď na základní výzkumnou otázku „*Jaká je efektivita vzdělávacího programu realizovaného Národním institutem dalšího vzdělávání z pohledu asistentů pedagoga, kteří nabyté znalosti a dovednosti využívají ve výkonu své edukační praxe?*“.

9.2.1 Výstupy dotazníkového šetření

Počet respondentů: 58

Návratnost dotazníků: 44 = 76%

1) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Střední odborné s maturitou (27) – **61,4%**
- Střední odborné bez maturity (9) – **20,5%**
- Základní (2) – **4,5%**
- Vyšší odborné (2) – **4,5%**
- Vysokoškolské bakalářské (2) – **4,5%**
- Vysokoškolské magisterské (2) – **4,5%**

2) V jakém typu zařízení pracujete jako asistent/ka pedagoga?

- Základní škola (25) – **57%** (ZŠ společný součet se školní družinou proto, že respondenti v případě působení ve školní družině uvedli současně i ZŠ).
- Mateřská škola (13) – **30%**
- Praktická škola; Speciální škola (4) – **9%**
- Střední škola (1) – **2%**
- Jiné:
 - 1 respondent uvedl, že se aktuálně této profesi nevěnuje – **2%**

3) Pomohlo Vám studium při NIDV s rozvojem Vaší pracovní kariéry?

- Ano (33) – **75%**
- Spíše ano (9) – **20%**
- Spíše ne (2) – **5%**
- Ne (0) – **0%**

4) Vyjádřete, prosím, míru Vaší spokojenosti s obsahem studia při NIDV v souvislosti s uplatněním osvojených znalostí v následné praxi.

- Velmi spokojen/a (25) – **57%**
- Spokojen/a (17) – **39%**
- Průměrně spokojen/a (1) – **2%**
- Nespokojen/a (1) – **2%**
- Velmi nespokojen/a (0) – **0%**

5) Jak by podle Vás bylo možné studium vylepšit?

Vzhledem k množství výpovědí (celkem 14), bylo za účelem zjištění hlavních témat, která se v rámci názorů asistentů pedagoga na způsoby vylepšení studia objevila, použito metody tematické analýzy.

Ukázka procesu tematické analýzy (kódování), prostřednictvím kterého byly vygenerovány níže uváděné kódy a témata, je obsahem přílohy této práce.

Krátká ukázka způsobu kódování:

→ „*Více praxe.*“; „*Více hodin praxí.*“; „*Více praktické části ve výuce, ne jen pouze teorie.*“;
„*Více praktické části studia.*“; „*Uvítala bych více prostoru k možnosti čerpat zkušenosti
přímo při práci s dětmi se SVP.*“; „*Praktická část, účast ve výuce ve škole by měla být i
lépe organizovaná, abychom mohli opravdu vidět práci s handicapovanými dětmi nebo
vidět práci s dětmi v různých třídách.*“; „*Více hodin praxí.*“

KÓD/TÉMA: Více praxe.

→ „*Jak se chovat konkrétně v případě různých diagnóz.*“; „*Mohlo by tam víc více příkladů
z praxe.*“; „*Více praktických ukázek a poznatků.*“

KÓD/TÉMA: Více praktických informací.

→ „*Mohlo by být delší.*“; „*Rozšíření studia.*“

KÓD/TÉMA: Rozšíření délky studia.

→ „*Více zkušeností i ostatních účastníků kurzu.*“

KÓD/TÉMA: Prostor pro sdílení zkušeností ostatních AP.

→ „*Do kurzu zahrnout aktivní pracovníky v pozici asistenta pedagoga.*“; „*Spolupráce se
zkušenými asistenty.*“

KÓD/TÉMA: Zapojení pracovníků v pozici AP.

→ „*Přijde mi, že je velmi málo možností, jak se v pozici asistenta pedagoga zdokonalovat.
Vlastně jsem po dokončení studia při NIDV nenarazila na žádný kurz, který by pomáhal
rozšiřovat vědomosti asistentů, ani vedení školy mi nic takového nenabídlo.*“

KÓD/TÉMA: Doporučení dalších způsobů vzdělávání pro AP.

→ „*Chyběla mi papírová učebnice.*“

KÓD/TÉMA: Využívání učebních materiálů ve fyzické podobě.

6) Označte, prosím, v jaké míře uplatňujete následující znalosti ve své edukační praxi.

Vzhledem k rozsahu okruhů, které jsou obsaženy v jednotlivých modulech, jsou procentuální výsledky namísto grafů vyjádřeny tabulkovou formou. Pro přehlednost a snazší orientaci vypovídající o míře uplatnění znalostí odpovídající danému oboru, je použito chronologického řazení. Nejvyšší příčky v tabulce zaujímají oblasti s nejvyšší mírou využití v profesní praxi asistentů pedagoga.

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
ŠKOLA, ŠKOLNÍ PRÁCE A ROLE AP				
Základní povinnosti AP	86% (38)	14% (6)	-	-
Základy sociální psychologie	50% (22)	43% (19)	7% (3)	-
Základy obecné pedagogiky	50% (22)	32% (14)	18% (8)	-
Základy sociální pedagogiky	48% (21)	32% (14)	20% (9)	-
Základy obecné didaktiky	46% (20)	45% (20)	9% (4)	-
Pedagogická a speciálně pedagogická terminologie	46% (20)	18% (8)	34% (15)	2% (1)
Základy teorie výchovy	44% (11)	32% (15)	12% (4)	12% (4)
Systém hodnocení žákovské práce	21% (9)	27% (12)	36% (16)	16% (7)

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
PODPORA ŽÁKA				
Formy a metody podpory žáka při výuce a přípravě na vyučování	52% (23)	34% (15)	14% (6)	-
Základy psychologie	50% (22)	36% (16)	14% (6)	-
Možnosti pomoci	43% (19)	43% (19)	14% (9)	-
Základní techniky pedagogické diagnostiky	39% (17)	41% (18)	16% (7)	4% (2)
Základní principy integrace žáků se SVP	27% (12)	50% (22)	16% (7)	7% (3)
Řešení výchovných problémů	27% (12)	39% (17)	30% (13)	4% (2)
Orientace v požadavcích školy na žáka	18% (8)	57% (26)	25% (11)	-

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
SYSTÉM PÉČE O ŽÁKA				
Systém péče o žáka	20% (9)	30% (13)	45% (20)	5% (2)
Základní právní předpisy	16% (7)	23% (10)	50% (22)	11% (5)
Spolupráce škol a ŠPZ s pracovníky pomáhajících profesí a Policií ČR	9% (4)	36% (16)	46% (20)	9% (4)

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ A KULTURNÍ SPECIFIKA V PRÁCI ASISTENTA PEDAGOGA				
Komunikační dovednosti AP	46% (20)	41% (18)	11% (5)	2% (1)
Specifika práce se žáky se zdravotním postižením	23% (10)	41% (18)	29% (13)	7% (3)
Možnosti mediace mezi školou, rodinou a žáky	23% (10)	16% (7)	50% (22)	11% (5)

Specifika práce se žáky ze sociokulturně znevýhodněného prostředí	18% (8)	27% (12)	48% (21)	7% (3)
Problematika zohledňování kulturních odlišností a jejího odrazu ve vzdělávání	9% (4)	34% (15)	43% (19)	14% (6)

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY A JEJICH PREVENCE, PRÁCE S DĚTMI S CAN				
Prevence a včasná diagnostika	5% (2)	32% (14)	43% (19)	20% (9)

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
SPECIFIKA ČESKÉHO A ROMSKÉHO JAZYKA A LITERATURY				
Gramatika, čtení, práce s textem a orientace v textu	20% (9)	20% (9)	30% (13)	30% (13)

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
PROBLEMATIKA SEXUÁLNÍ VÝCHOVY				
Problematika deviantního chování	9% (4)	21% (9)	36% (16)	34% (15)
Problematika sexuální výchovy ve škole	7% (3)	23% (10)	41% (18)	29% (13)
Sexualita mentálně postižených	5% (2)	16% (7)	36% (16)	43% (19)

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
ADAPTACE UČEBNÍCH MATERIÁLŮ				
Tvorba a použití učebních metod a učebních pomůcek	39% (17)	43% (19)	14% (6)	4% (2)
Využívání různých cest k získávání učebních pomůcek	32% (14)	42% (18)	21% (9)	5% (3)
Tvorba a adaptace učebních materiálů na podporu integrace	29% (13)	48% (21)	14% (6)	9% (4)

<u>oblast znalostí</u>	<u>běžně uplatňuji</u>	<u>spíše uplatňuji</u>	<u>spíše neuplatňuji</u>	<u>vůbec neuplatňuji</u>
ZÁKLADY PRÁCE S POČÍTAČEM				
Technické vybavení počítače; práce ve Windows s aplikací Word, Explorer; internet a jeho využití	27% (12)	34% (15)	25% (11)	14% (6)

9.2.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Prostřednictvím dotazníkové metody bylo ve druhé fázi výzkumu mapováno, co konkrétně z odbornosti, tedy jaké znalosti z absolvovaného kvalifikačního kurzu nejvíce asistenti pedagoga ve výkonu své profese využívají.

První výzkumná otázka zjišťovala, jaké je nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. Procentuální výsledky zde odpovídají první fázi šetření. Nejvíce asistentů (61%) má dosažené střední odborné vzdělání s maturitou a hned poté (21%) střední odborné bez maturity. Nejméně respondentů, zastoupeno rovnoměrně vždy dvěma příslušníky, disponovalo vzděláním základním, vyšším odborným, vysokoškolským bakalářským a vysokoškolským magisterským (5%).

Aktuálně, v době druhé fáze výzkumu, nejvyšší procento asistentů (57%) profesně působilo v základní škole a školní družině a o něco méně ve škole mateřské (30%). Ve škole praktické už jen 9% a na střední škole pouze jediný asistent. Jeden respondent uvedl, že se této profesi již nevěnuje.

Dále byl zjišťován názor asistentů na skutečnost, zda jim studium při NIDV pomohlo s rozvojem pracovní kariéry. Pozitivním se ukázal výsledek, že 75 procentům ano a dalším 20 procentům spíše ano. Pouze 5% uvedlo, že spíše nikoli, ale žádný z respondentů neodpověděl, že by mu studium s rozvojem profesní kariéry nepomohlo.

Následně měli asistenti pedagoga vyjádřit míru spokojenosti s obsahem kvalifikačního studia v souvislosti s uplatněním osvojených znalostí v jejich současné praxi. Opět je velmi pozitivním zjištěním, že 57% respondentů uvedlo vysokou spokojenost a dalších 39% spokojenost. Pouze jediný asistent hodnotil míru spokojenosti s nabytými znalostmi ve vztahu ke svému profesnímu působení za průměrnou, a stejně tak jeden respondent uvedl, že byl v této souvislosti se studiem nespokojen. Nikdo však neuvedl, že by byl velmi nespokojen.

Otázka, která směřovala k názorům asistentů, jak by se podle nich dalo studium vylepšit, přinesla jasnou odpověď. Jednotlivé výpovědi byly kódovány a **primárním požadavkem asistentů je vnést do studia více praxe**. Tuto potřebu projevilo 10 ze 14 respondentů, kteří se k otázce písemně vyjádřili. Další doporučení týkající se zlepšení studia představovalo jeho celkové rozšíření a zejména **zapojení pracovníků v pozici asistenta pedagoga, kteří by mohli sdílet své zkušenosti**. Také se objevil požadavek na využívání klasických učebnic a doporučení dalších způsobů vzdělávání AP.

Poslední část dotazníku zjišťovala, v jaké míře uplatňují asistenti pedagoga jednotlivé okruhy znalostí ze standardů kvalifikačního studia. Tabulky v předešlé kapitole podrobně zobrazují využití jednotlivých oblastí znalostí a zde jsou celkově ze všech modulů chronologicky shrnuty ty nejvíce využívané a následně také nejméně využívané.

Nejvíce využívané oblasti znalostí z kvalifikačního kurzu při NIDV ve výkonu profese asistenta pedagoga:

MODUL: Škola, školní práce a role AP

- **Základní povinnosti AP**
- **Základy sociální psychologie**
- **Základy obecné pedagogiky**

MODUL: Podpora žáka

- **Formy a metody podpory žáka při výuce a přípravě na vyučování**
- **Základy psychologie**

MODUL: Sociálně-psychologická a kulturní specifika v práci AP

- **Komunikační dovednosti AP**

Nejméně využívané oblasti znalostí z kvalifikačního kurzu při NIDV ve výkonu profese asistenta pedagoga:

→ **Problematika sexuální výchovy**

V porovnání s první fází výzkumu, ve které asistenti teprve procházeli studiem a předpokládali míru uplatnění jednotlivých znalostí, je převážně patrná značná shoda. Nejvíce uplatňované vědomosti odhadovali asistenti ze standardů: Podpora žáka; Sociálně-psychologická a kulturní specifika v práci AP a Škola, školní práce a role AP. Druhá fáze výzkumu jejich skutečnou nejvyšší míru uplatnění potvrdila. Také z hlediska očekávání nejméně využívaných znalostí došlo ke shodě. Nejméně respondentů očekávalo využití vědomostí z oblasti Problematiky sexuální výchovy a druhá fáze výzkumu potvrdila, že skutečně velmi nízký počet asistentů jich ve výkonu své profese využívá.

9.3 Výsledky 3. fáze výzkumu

Zde jsou prezentovány výsledky, které přinesly individuální rozhovory, které byly realizovány v roce 2020 s těmi asistenty pedagoga, kteří se podíleli na předchozích dvou dotazníkových šetření a byli ochotni poskytnout podrobnější informace ke zkoumané problematice.

Cílem rozhovorů bylo zjistit hlubší informace odpovídající na otázku, jak asistenti na základě zkušeností ze své profesní praxe hodnotí efektivitu absolvovaného kvalifikačního studia při NIDV.

9.3.1 Výstupy individuálních rozhovorů s asistenty pedagoga

Za účelem zjištění hlavních témat, která se v rámci jednotlivých výpovědí asistentů pedagoga objevila, bylo opět použito metody tematické analýzy. Ukázka procesu tematické analýzy (kódování), prostřednictvím kterého byly vygenerovány níže uváděné kódy a témata, je obsahem přílohy této práce.

Vzhledem k rozsahu odpovědí všech respondentů jsou přímo v textu vybrány pouze některé citace doplňující příslušný kód (téma).

Počet respondentů: **9**

1) Co Vás motivovalo k tomu, že jste se rozhodl/a pro absolvování vzdělávacího kurzu právě u NIDV v Praze?

→ KÓD 1: **NEZBYTNOST K ZÍSKÁNÍ KVALIFIKACE (8)**

R7: „Potřebovala jsem kvalifikaci.“

R8: „Našla mi to paní ředitelka, abych měla kvalifikaci.“

→ KÓD 2: **ČASOVÁ DOSTUPNOST (2)**

R1: „Víceméně to na mě zbylo, protože jsem se rozhodla v září a všechny kurzy tady poblíž byly obsazené, protože tady v západním kraji toho moc není. A v Praze byla možnost, uvolnilo se tam místo...“

R2: „Chtěla jsem dělat tenhle kurz a hledala jsem něco, kde mě vezmou hned....“

R9: „Ten kurz se otevíral zrovna v době, kdy jsem dala výpověď.“

→ KÓD 3: **LOKÁLNÍ DOSTUPNOST (1)**

R2: „...a Praha, protože je to blízko bydliště.“

→ KÓD 4: **DOPORUČENÍ JINÉ OSOBY** - blízká osoba; zaměstnavatel (2)

R3: „Na doporučení kamarádky, která má postižené dítě. Šly jsme do toho spolu.“

R8: „Našla mi to paní ředitelka, abych měla kvalifikaci.“

→ KÓD 5: **ZÁRUKA KVALITY** - (1)

R9: „...a vzdělávání pod záštitou MŠMT je určitá vizitka, než nějaký soukromý kurz. Tahle organizace je pro ty školy zárukou.“

2) V jakém typu zařízení pracujete jako asistent pedagoga?

→ KÓD 1: **MATEŘSKÁ ŠKOLA (3)**

→ KÓD 2: **ZÁKADNÍ ŠKOLA (5)**

→ KÓD 3: **PRAKTICKÁ ŠKOLA (1)**

3) Jaké konkrétní činnosti vykonáváte?

→ KÓD 1: **PRÁCE S DĚTMI S DOWNOVÝM SYNDROMEM (2)**

R1: „Dostala jsem se k dvojčatům s Downovým syndromem. Hlavně tedy dohled nad těmi dětmi a zapojit je do kolektivu ostatních. A pomoc v manuální činnosti.“

→ KÓD 2: **PRÁCE S DĚTMI S ODLIŠNÝM SOCIOKULTURNÍM ZÁZEMÍM (1)**

R2: „Pracuju na prvním stupni. Mám individuální hodiny češtiny pro cizince, u těch dětí, které přicházejí do ČR a neumí česky.“

- **KÓD 3: PRÁCE S DĚTMI S PORUCHAMI AUTISTICKÉHO SPEKTRA (3)**
- R4:** „Dělám u autistických dětí. Budu si teda dělat ještě maturitu na vychovatelství, abych mohla pracovat dál v té družině jako vychovatelka se zaměřením na autistické děti. Máme tady i Downův syndrom a paraplegiky, ale já jsem nejvíce v autistických třídách.“
- R7:** „Měla jsem na starosti chlapečka s autismem, takže hlavně podpora zapojení mezi ty děti a potom jsme dělali individuální přípravu, aby mohl jít do školy.“
- **KÓD 4: PRÁCE S DĚTMI S ADHD (3)**
- R3:** „Já mám chlapečka, který je hyperaktivní. Každý rok jsem ale měla někoho jiného. Teď jemu pomáhám a motivuju ho k učení a k tomu, aby dával pozor...“
- R8:** „...A mám tam svoje chlapečky s ADHD, kteří mají vadu, a s nimi každý den dělám nějakou činnost.“
- R9:** „...Potom jsem přidělená k dítěti s ADHD.“
- **KÓD 5: PRÁCE S DĚTMI S DYSFÁZIÍ (1)**
- **R2:** „...A běžné povinnosti, protože teď mám chlapce s dysfázií a s poruchami autistického spektra, tak s tímto žákem pracuji často individuálně.“
- **KÓD 6: PRÁCE S DĚTMI S TĚLESNÝM I MENTÁLNÍM HANDICAPEM (1)**
- R6:** „Pracuji s dětmi handicapovanými tělesně, ale i s mentální retardací, takže nepomáhám pouze při výuce, ale třeba i o přestávkách.“
- **KÓD 7: INDIVIDUÁLNÍ PRÁCE S PŘIDĚLENÝMI ŽÁKY (3)**
- R5:** „Vyučuji zvlášť žáky čtení, ale jinak jsem několik hodin denně přímo s žákem v osmé třídě a jsem s ním už od šesté třídy. Jsem s ním na všech předmětech. Ale pomáhám i ostatním žákům, hlavně okruhu pěti dalších žáků, kterým často dovysvětluji.“
- R9:** „Vedu si své vlastní předměty, třeba výtvarku a vedu také kroužky. Dívčí klub a deskové hry. A učím etickou výchovu.“
- **KÓD 8: VŠEOBECNÁ POMOC UČITELŮM (2)**
- R8:** „Pomáhám učitelkám, zapojuji se do aktivit s dětmi, pomáhám a dohlížím při běžných činnostech...“
- R9:** „...A pomáhám učitelům, když je potřeba.“
- **KÓD 9: RŮZNORODOST PRÁCE (2)**
- R2:** „...Ta práce je různorodá.“

4) Byla jste spokojena s realizací výuky a jejím vedením?

Zde jsou vybrané pouze citace obsahující rozšiřující informace týkající se míry spokojenosti s absolvovaným kvalifikačním studiem.

→ KÓD 1: SPOKOJENOST (8)

R1: „Spokojená jsem byla, protože jsme měli vynikajícího lektora. Vyprávěl nám hodně věcí z praxe, spoustu těchto poznatků. Takže ano, byla jsem velmi spokojená...“

R5: „Určitě. Měli jsme úplně supr vyučující, měli na tu problematiku správný pohled a jejich znalosti bylo širokospektré. I ty praxe. Opravdu se mi to líbilo, fungovalo to.“

R6: „Byla jsem moc spokojená. Myslím si, že je to velmi kvalitní škola. Teď k nám nastupují asistentky, které po tříměsíčním kurzu dělají stejnou práci jako já. Ony neměly skoro žádné přednášky, my jsme měli přednášky od skutečně kvalitních lektorů, získali jsme poznatky ze speciální pedagogiky a psychologie a to co teď vidím u asistentů, kteří absolvovali ten tříměsíční kurz – to opravdu nemělo žádnou kvalitu oproti tomu, co jsme měli my.“

R7: „Ano, úplně nejvíc, co mi pomohlo, byly praxe. Mohli jsme si vybrat z několika míst a já jsem si vybrala Jedličkův ústav a škol Seifertovu, kde měli přímo třídu pro autisty. Takže ta praxe mi pomohla úplně nejvíc, vidět, jak člověk má s těmi dětmi pracovat.“

→ KÓD 2: MÍRNÁ NESPOKOJENOST - omezený výběr pracovišť pro absolvování praxe (1)

R2: „Musím říct, co mě tam zarazilo, co jsem nepochopila a kvůli tomu jsem byla trochu nespokojená. Já už jsem v té době v jedné škole pracovala, je to škola, která připravuje studenty pro Univerzitu Karlovu, ta s asistenty běžně pracuje, i s těmi budoucími a já jsem si tady na té své škole nemohla udělat praxi. To mně přišlo nepochopitelné. Jinak koncepce výuky nebyla špatná, vyhovovaly mi dlouhé bloky, náplň kurzu byla také fajn. To bylo úžasně vedené...“

5) Bylo pro Vás studium náročné? Pokud ano, v jakém ohledu?

→ KÓD 1: STUDIUM NEBYLO NÁROČNÉ (4)

→ KÓD 2: NÁROČNÉ STUDIUM ODBORNÝCH TÉMAT A LEGISLATIVY (1)

R2: „*Takové ty různé odbornosti a některé paragrafy, které tam do nás chrlili a člověk se je musí naučit. Ale nebyly tam žádné zbytečnosti, nic, co by nás zbytečně zatěžovalo.*“

→ **KÓD 3: NÁROČNÁ ZÁVĚREČNÁ ČÁST STUDIA (2)**

R8: „*Ani ne, pouze závěrečná zkouška byla trochu náročná, ale to je v pořádku.*“

R5: „*Ze začátku se mi možná zdálo, že to je náročné. Třeba byl trochu stres s psaním té práce, když s tím člověk nemá žádné zkušenosti. Tohle všechno jsem musela dohánět a ptát se a zjišťovat, skloubit to také s rodinou...*“

→ **KÓD 4: PSYCHICKY NÁROČNÁ ÚČAST NA PRAXÍCH (1)**

R3: „*Měla jsem problém s praktickou částí v Jedličkově ústavu, a to psychicky. Ale zvládla jsem to a alespoň vím, že má smysl to, co děláme.*“

→ **KÓD 5: NÁROČNOST SOUVISEJÍCÍ S VĚKEM ÚČASTNÍKA (1)**

R9: „*Pouze vzhledem k věku, v padesáti letech už to trochu náročné je.*“

6) Bylo podle Vašeho názoru studium plnohodnotné (efektivní) pro typ zařízení, ve kterém profesně působíte?

Zde se měli respondenti slovně vyjádřit a následně efektivitu zhodnotit na škále od 1 (neefektivní) do 10 (maximálně efektivní).

→ **KÓD 1: NIŽŠÍ EFEKTIVITA PRO PRÁCI AP V MATEŘSKÉ ŠKOLE (1)**

R1: „*To bych řekla tak 50 na 50, protože to bylo spíše zaměřené na děti staršího školního věku, spíše ta základní škola. Pro ty předškolní tak 50 na 50...*“

→ **KÓD 2: VYSOKÁ EFEKTIVITA TEORIE I PRAXE (3)**

R4: „*Samozřejmě co se týče teorie, to mi dalo jako původně zdravotní sestře hodně. A co se týče praxe, tak to mi dalo hodně věcí, které si teď umím představit, co bylo také dobře.*“

R9: „*Pro mě je složité to zhodnotit, protože jsem už předtím ve styku s těmi dětmi byla. Sama mám retardovanou dceru. Bylo to hodně zajímavé samozřejmě a spoustu věcí bylo nových, ty znalosti jsem si také díky praxi urovnala.*“ (7)

→ **KÓD 3: VYSOKÁ EFEKTIVITA PRAXE (5)**

R1: „*...Určitě byla velmi efektivní praxe v Jedličkově ústavu, kde jsme se mohli aktivně zapojovat do jednání s těmi dětmi. A také jsme okoukávali, jak pracovali ostatní asistenti.*“

R7: „*Pro mě to bylo dostačující, hlavně ta praxe.*“

- KÓD 4: VYSOKÁ EFEKTIVITA VZÁJEMNÉHO SDÍLENÍ ZKUŠENOSTÍ (1)
R5: „*Určitě. Probírali jsme tam i s ostatními vzájemně zkušenosti a to složení bylo různorodé...*“
- KÓD 5: VYSOKÁ EFEKTIVITA ZÍSKÁVÁNÍ ZPĚTNÉ VAZBY OD LEKTORŮ (1)
R5: „*...A zpětná vazba s učiteli byla úplně supr.*“
- KÓD 6: VYSOKÁ EFEKTIVITA PRO VOLBU PROFESNÍHO PROSTŘEDÍ (1)
R2: „*... Díky tomu kurzu a Jedličkově ústavu jsem dokonce změnila rozhodnutí, kde nakonec budu působit. Původně jsem chtěla být v mateřské škole a potom jsem zjistila, že by mě spíše bavilo ty děti vzdělávat. Takže spíše více ta základka, první stupeň.*“

Hodnocení efektivity kvalifikačního studia dle asistentů pedagoga na číselné škále od 1 do 10:

- hodnota č. 0 – 4 (0)
- **hodnota č. 5 (1)**
- hodnota č. 6 (0)
- **hodnota č. 7 (1)**
- **hodnota č. 8 (3)**
- **hodnota č. 9 (2)**
- **hodnota č. 10 (2)**

7) Měl/a jste od studia nějaké vlastní specifické očekávání? Pokud ano, jaké a můžete na základě zkušeností z Vaší profesní praxe zhodnotit, do jaké míry bylo naplněno?

Zde se opět měli respondenti slovně vyjádřit a případně míru naplnění vlastního očekávání zhodnotit na škále od 1 (vůbec nesplnilo očekávání) do 5 (maximálně splnilo očekávání).

- KÓD 1: VŠEOBECNÉ VZDĚLÁNÍ V OBLASTI DANÉ PROBLEMATIKY (3)
R1: „*Určitě dozvědět se všechno, protože jsem v podstatě byla úplně nepolíbená touto oblastí. Nikdy jsem ve školství nepracovala. Takže jsem čekala, že se toho dozvím hodně a dozvěděla jsem se.*“
- R8:** „*Že se budu orientovat ve všech krocích, jak má být o dítě postaráno. A všechno jsem se tam dozvěděla. To se splnilo. A také, jak s tím dítětem pracovat, když má nějaký problém. A to se mi také splnilo.*“

→ KÓD 2: **SROZUMITELNOST VYKLÁDANÉHO UČIVA (1)**

R4: „Pouze to, abychom to, co probíráme, bylo pro laika srozumitelné, a to se naplnilo. Jen proto, že nemám srovnání, dám číslo 4, ale opravdu jsem byla spokojená.“

→ KÓD 3: **ZÍSKÁNÍ KVALIFIKACE A PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ (3)**

R9: „Pracovní uplatnění. A to se naplnilo a jsem strašně moc spokojená.“

→ KÓD 4: **BEZ VLASTNÍHO OČEKÁVÁNÍ (2)**

Hodnocení míry naplnění očekávání dle asistentů pedagoga na číselné škále od 1 do 5:

- hodnota č. 0 – 3 (0)
- **hodnota č. 4 (2)**
- **hodnota č. 5 (5)**

8) Které znalosti a dovednosti, které jste získala v rámci studia, nejvíce využíváte ve své profesi AP?

Vzhledem k širokému spektru znalostí a dovedností, které asistenti pedagoga uváděli jako nejčastěji využívané, jsou níže vygenerované kódy přiřazeny základním tematickým oblastem:

→ TÉMA 1: **ZÍSKÁNÍ ZNALOSTÍ Z TEORIE (4)**

- Kód 1: **znalosti problematiky Downova syndromu (1)**
- Kód 2: **znalosti problematiky ADHD (3)**

R1: „Nejvíce jsem využila znalosti ohledně Downova syndromu, tím, že jsem s takovými dětmi pracovala.“

R3: „Jiný pohled na ADHD, dělala jsem na to i závěrečnou práci. Tohle pro mě bylo nejpodstatnější.“

R8: „Hlavně ty znalosti z oblasti ADHD.“

R9: „Nejvíce to, co využívám u dítěte s ADHD.“

→ TÉMA 2: **ZÍSKÁNÍ DOVEDNOSTÍ Z PRAXE (2)**

R4: „Většinou čerpám z praxe z Jedličkova ústavu a ze škol Cimburkova a Seifertova. Z toho čerpám dodneška. Ta praxe mi dala hodně.“

R7: „Nejvíce jsem využívala to, co jsem viděla na těch praktických věcech při práci s dětmi s autismem. Měli to velmi pěkně udělané.“

R5: „Práce s dětmi se SVP. Tam byla ukázaná ta praxe, nebylo to jen teoretické povídání. Skutečně to člověk mohl aplikovat ve své praxi.“

→ **TÉMA 3: POZNATKY ZÍSKANÉ PROSTŘEDNICTVÍM VZÁJEMNÉHO SDÍLENÍ ZKUŠENOSTÍ (1)**

R4: „...A také si vždycky vzpomenu na to, co kdo dodal a co kdo k tomu zajímavého řekl...“

→ **TÉMA 4: ZNALOSTI A DOVEDNOSTI TÝKAJÍCÍ SE SPOLUPRÁCE S RODINOU (1)**

→ **R4:** „...A taky hlavně, jak nás upozorňovali na důležitost zpětné vazby, na spolupráci s rodinou.“

→ **TÉMA 5: DOVEDNOST VYHLEDÁVAT SI DALŠÍ ODBORNÉ INFORMACE (1)**

R2: „Já bych řekla, že to bylo návodné. Člověk se naučil zjistit, kde a u koho si ty informace může získat. Protože tam není časový prostor úplně dopodrobna vše rozebírat, ale člověk se naučil orientovat se v té problematice a najít způsob, jak si je později vyhledat, protože těch metod a možností je strašně moc.“

9) Je něco, co byste na základě zkušeností z Vaší praxe doporučila v tomto Vámi absolvovaném studiu při NIDV změnit, doplnit nebo vylepšit?

→ **KÓD 1: ZAŘAZENÍ PRAXÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE (1)**

R1: „Když to vezmu ze své zkušenosti, tak přibývá více asistentů, kteří působí v mateřské škole, takže bych doporučila zařadit praxe v mateřských školách. Děti, které v MŠ potřebují asistenta, přibývá.“

→ **KÓD 2: PRODLOUŽENÍ DÉLKY STUDIA (1)**

R9: „Přijala bych více hodin celkově v tom studiu...“

→ **KÓD 3: PROVÁZANOST TEORIE S PRAXÍ (1)**

R9: „A větší návaznost teorie s praxí.“

→ **KÓD 4: FLEXIBILITA VE VÝBĚRU PROSTŘEDÍ PRO VÝKON PRAXE (1)**

R2: „Ne, nic moc bych neměnila, maximálně flexibilitu v těch praxích.“

→ **KÓD 5: VÍCE PRAKTICKÝCH UKÁZEK (1)**

R4: „Možná pro lidi, kteří absolvují tento kurz a nemají žádnou zkušenost ani představu, tak pro ně, aby si to uměli lépe představit, tak třeba více promítání, více

ukázek. Například videoukázky, pomůcky, postupy. Aby si člověk spojil to, co slyšel s tím, co vidí. “

→ **KÓD 6: VÍCE PRAXE (3)**

R5: *„Asi ještě více praxe, ale rozumím, že je náročné jsou v typu školy to uchopit časově.*

R9: *“... a více praxí. “*

→ **KÓD 7: VÍCE PROSTORU PRO VZÁJEMNÉ SDÍLENÍ ZKUŠENOTÍ (1)**

R5: *„...Dát větší prostor komunikaci mezi sebou a sdílení zkušeností, které ostatní AP mají. “*

→ **KÓD 8: SUPERVIZE (1)**

R5: *„...nebo třeba supervize. To je asi nejvíc, co vám dá. “*

→ **KÓD 9: ZPRACOVÁNÍ TEMATICKÝCH PODKLADŮ VE FYZICKÉ PODOBĚ (1)**

R7: *„Mně by pomohlo, kdyby lektor, který vedl hodinu, by měl k dispozici nějaký materiál. Abychom nedostali kupu materiálu někde v počítači. “*

→ **KÓD 10: VÍCE INFORMACÍ Z OBLASTI KOMUNIKACE S RODIČI (1)**

R8: *„Možná by se dalo ještě víc naučit, jak jednat s rodiči těchto dětí. V tom občas trochu tápu. “*

→ **KÓD 11: VYJASNĚNÍ KOMPETENCÍ ASISTENTA PEDAGOGA (1)**

R3: *„Možná ujasnit, jaké kompetence vlastně asistentka má, co si může a nemůže dovolit. Teď jsem zrovna absolvovala webinář a byla jsem docela v šoku. Takže asi tohle. Myslím, že by to pomohlo i ostatním asistentkám. “*

10) Doporučila byste toto studium ostatním zájemcům (budoucím studentům)?

100% respondentů v roli asistenta pedagoga na tuto otázku odpovědělo, že určitě ano.

- **R5:** *„Určitě ano. Dokonce jsem to již jedné kolegyni doporučila a šla to studovat. “*
- **R7:** *„Ano. I podle toho, co jsem slyšela, tak je stále jedno z těch nejlepších a má i vysokou časovou dotaci. “*

11) Absolvovala jste po dokončení Vašeho vzdělání další kurzy k doplnění či rozšíření Vaší odborné kvalifikace? Př. Kurzy zaměřené na práci s dítětem s konkrétní diagnózou...?

Kromě jediného respondenta se všichni asistenti pedagoga pravidelně věnují dalšímu vzdělávání. Vybrané jsou pouze některé z přímých citací:

- **R1:** „*Nebyl to přímo kurz, ale spíše seminář ohledně zařazování dětí s Downovým syndromem.*“
- **R2:** „*Určitě, snažím se dovzdělávat. Absolvovala jsem např. školení na matematickou gramotnost.*“
- **R3:** „*Ano, absolvuji semináře přímo pro asistenty pedagoga. Jsou zdarma a je to přímo poskytované ministerstvem školství.*“
- **R4:** „*Máme. Chodí nám lektori do školy a zařizuje to paní ředitelka. Každý půlrok se tu něco děje a pravidelně se dovzdělávám.*“
- **R5:** „*Určitě. Absolvovala jsem mnoho dalších kurzů, např. kurzy chování, výuka u různých poruch, práce s technikou PC, jak ji třeba mohou tito žáci uplatnit. A ještě jsem si dodělávala kurz na vysoké Palestra, kde bylo zahrnuté asistentství a vychovatelství.*“
- **R9:** „*Dodělala jsem si k tomu ještě přímo kurz na školního asistenta na škole v Liberci. A pokud by mi škola navrhla nějaké semináře, tak budu strašně ráda. Ale to se zatím neděje.*“

Následující podkapitola stručně shrnuje výše prezentované odpovědi, které se týkají hodnocení efektivity kvalifikačního programu při NIDV samotnými asistenty pedagoga.

9.3.2 Shrnutí výsledků individuálních rozhovorů

Poslední fáze výzkumného šetření přinesla doplňující a rozšiřující informace o tom, jak vysoce hodnotí efektivitu studia jeho absolventi na základě zkušeností ze své profesní praxe. Prostřednictvím rozhovorů se také podařilo blíže zjistit, jaké znalosti a dovednosti asistenti nejčastěji v rámci své praxe využívají, a čím by případně mohly být kvalifikační kurzy obohaceny, aby dosáhly nejvyšší možné míry efektivity.

S osobním rozhovorem a poskytnutím rozšiřujících informací ke zkoumané problematice souhlasilo pouze devět z celkového počtu 58 oslovených respondentů. Vzhledem k omezenému vzorku nebylo vyhodnocení jednotlivých otázek v předchozí kapitole zobrazováno graficky, ale získané odpovědi byly doplněny pouze číslem odpovídajícím počtu

respondentů. Vzhledem ke skutečnosti, že rozhovoru se účastnily pouze ženy, je v následujícím textu používán pouze ženský rod. Jedna z respondentek uvedla, že se již této profesi nevěnuje.

První otázka rozhovoru zjišťovala, jaká byla motivace k tomu, že si asistentky pedagoga vybraly kvalifikační kurz právě u NIDV v Praze. Všechny odpověděly, že hlavním důvodem byla nezbytnost získání kvalifikace pro výkon profese, ale kromě toho se objevily také faktory, kterými byly časová a lokální dostupnost a doporučení od známé osoby či přímo zaměstnavatele.

Většina asistentek je zaměstnána v základní (5) a v mateřské (3) škole. Pouze jediná profesně působí ve škole praktické.

Z rozhovorů vyplynulo, že asistentky pedagoga se věnují široké škále různorodých činností. Uváděly práci s dětmi s poruchami autistického spektra (3), s ADHD (3), s Downovým syndromem (2), s odlišným sociokulturním zázemím (1), s dysfázií (1) a s tělesným i mentálním postižením (1). Dále pracují s ostatními přidělenými žáky (3) a poskytují všeobecnou pomoc pedagogům (2).

Všechny asistentky pedagoga uvedly, že byly velmi spokojeny s realizací výuky kvalifikačního kurzu a s jejím vedením. Pozitivně hodnotily výuku lektorů a zejména přínos praxe. V souvislosti s absolvováním praktické části jedna respondentka uvedla, že důvodem její lehké nespokojenosti je skutečnost, že není možné splnit si praxe ve vlastním vybraném zařízení. Následně ale doplnila, že i přesto jí byly absolvované praxe v institucích nabízených Národním institutem dalšího vzdělávání velmi přínosné, dokonce si na základě návštěvy a působení v Jedličkově ústavu uvědomila, že by se raději věnovala vzdělávání handicapovaných dětí na základní škole, namísto působení ve škole mateřské.

Dále bylo zjišťováno, zda bylo pro absolventky studium náročné a pokud ano, v jaké oblasti. V necelé polovině případů bylo studium hodnoceno jako nenáročné. Pro dvě asistentky bylo mírně náročné absolvovat zkoušku a psát závěrečnou práci, další asistentka uvedla, že nebylo snadné absolvovat studium v pokročilém věku a jedna respondentka vnímala jako náročná odborná témata a studium příslušné legislativy. Objevila se i odpověď, že psychickou náročnost představovala praxe v Jedličkově ústavu.

Následně asistentky pedagoga slovně a zároveň na číselné škále hodnotily, zda a v jaké míře bylo na základě jejich profesních zkušeností kvalifikační studium efektivní pro typ

zařízení, ve kterém v současné době působí. V jediném případě byla efektivita hodnocena číslem 5, tedy jako průměrná, vzhledem ke skutečnosti, že kurz byl více orientovaný na asistenci v základních školách a chybělo zaměření na práci ve školách mateřských. Všechna ostatní hodnocení efektivit dosáhla hodnot 7 (1), 8 (3), 9 (2) a 10 (2). **Převážná většina asistentek tedy vyjádřila, že studium pro ně bylo vysoce efektivní, ve dvou případech v nejvyšší možné míře. Oceňován byl přínos jak teorie, tak zejména praxe. Důležité byla pro současný výkon profese možnost vzájemného sdílení zkušeností a získávání zpětné vazby od lektorů.**

Stejným způsobem, tedy slovně a zároveň na číselné škále, měly respondentky v pozici asistentek pedagoga ohodnotit, do jaké míry bylo naplněno jejich očekávání od studia. **Míru naplnění specifického očekávání, pokud nějaké uvedly, hodnotily na škále od 1 do 5. Ve čtyřech případech byla zaznamenána hodnota 4, tedy druhá nejvyšší a ve třech případech nejvyšší možná. Očekávání se týkalo získání všeobecného vzdělání v oblasti dané problematiky (3), srozumitelnosti výkladu učiva (1) a získání kvalifikace v souvislosti s profesním uplatněním (3).**

Rozhovor dále mapoval, jaké znalosti a dovednosti získané absolvováním kvalifikačního studia nejvíce využívají asistentky v rámci své profese. Z jednotlivých výpovědí bylo zjištěno, že **nejvíce čerpáno je v profesní praxi z teoretických znalostí týkajících se Downova syndromu a ADHD. Velmi intenzivně však asistentky pedagoga také využívají dovednosti z praxí. Výkon profese jim dále usnadňují znalosti a dovednosti získané prostřednictvím vzájemného sdílení zkušeností, týkající se spolupráce s rodinou a skutečnost, že díky kurzu disponují dovedností samostatně si vyhledávat další odborné informace.**

Rozhovor poskytl asistentkám pedagoga prostor k případnému vyjádření, jak kvalifikační vzdělávání vylepšit. Vyjádřena byla následující doporučení:

1. **Zařadit praxe v mateřské škole z důvodu přibývání dětí, které potřebují již v tomto věku asistenci.**
2. **Prodloužit délku studia.**
3. **Umožnit větší flexibilitu ve výběru prostředí pro výkon povinné praxe.**
4. **Zahrnout do výuky ještě více praktických ukázek, aby si člověk, který nemá s profesí asistenta žádnou zkušenost, mohl spojit to, co slyší s tím, co vidí.**
5. **Zařadit ještě více hodin praxe.**

6. **Více propojovat odbornou teorii s příklady z praxe.**
7. **Poskytovat více prostoru pro vzájemné sdílení zkušeností.**
8. **Věnovat se supervizím, které představují velký přínos pro budoucí výkon profese AP.**
9. **Zahrnout do výuky více informací z oblasti komunikace AP s rodiči svěřených žáků.**
10. **Poskytnout studijní podklady ve fyzické podobě.**
11. **Vyjasnit kompetence asistenta pedagoga, aby před zahájením profese přesně věděl, co si ze své pozice může a nemůže dovolit.**

Poslední otázka rozhovoru zjišťovala, zda se asistenti dále pravidelně vzdělávají. Až na jediný případ všechny asistentky pedagoga zapojené do výzkumu uvedly, že se buď pravidelně věnují různým kurzům, seminářům i webinářům, které vedou ke zkvalitňování výkonu jejich profese, anebo navázaly dalším studiem k získání vyšší kvalifikace.

9.4 Strukturované závěry výzkumných šetření

Kapitola obsahuje strukturované odpovědi na výzkumnou otázku, které přinesla jednotlivá zkoumání.

Jaká je efektivita vzdělávacího programu realizovaného Národním institutem dalšího vzdělávání z pohledu asistentů pedagoga, kteří nabyté znalosti a dovednosti využívají ve výkonu své edukační praxe?

Aby mohla být stručně, ale plnohodnotně zodpovězena stanovená výzkumná otázka, jsou zde uvedena hlavní zjištění, ze kterých je odpověď vyvozena.

- 95% respondentů zapojených do výzkumu se kladně vyjádřilo, že jim studium při NIDV pomohlo s rozvojem profesní kariéry asistenta pedagoga.
- 96% dále uvedlo, že byli s obsahem studia spokojeni v souvislosti s uplatněním osvojených znalostí v následné praxi.
- Všichni respondenti, kteří pro potřeby výzkumu poskytli individuální rozhovor, vyjádřili vysokou míru spokojenosti s realizací výuky a jejím vedením.
- Až na jediné průměrné hodnocení byla efektivita kvalifikačního programu označena jako vysoce až v nejvyšší možné míře efektivní pro typ zařízení, ve kterém asistenti profesně působí.
- Veškerá očekávání od studia byla dle hodnocení asistentů v plné míře naplněna.

Hlavní doporučení pro dosažení maximální efektivity studia, která vyplynula z celkového výzkumného šetření u absolventů kvalifikačního kurzu při NIDV v Praze na základě následné profesní zkušenosti se týkají zejména zařazení větší časové dotace do povinných praxí a poskytnutí prostoru ke sdílení již nabytých pracovních zkušeností vzdělávajících se asistentů pedagoga.

Na základě výše uvedených zjištění vyplývajících ze všech třech fází výzkumného šetření, lze s jistotou na položenou otázku odpovědět, že **vzdělávací program realizovaný Národním institutem dalšího vzdělávání z pohledu asistentů pedagoga, kteří nabyté znalosti a dovednosti využívají ve výkonu své edukační praxe, dosahuje bezmála maximální míry efektivity.**

ZÁVĚR

V závěru bych ráda vyzdvihla pozitivní výsledek, který výzkum ve vztahu ke svému stanovenému cíli přinesl.

Zjištění, že téměř všichni asistenti pedagoga, kteří absolvovali kvalifikační studium u NIDV v Praze (NPI ČR), jej zhodnotili na základě vlastních různorodých zkušeností jako velmi efektivní, vypovídá o jeho vysoké kvalitě. I přesto, že je tato profese stále ještě mladá a disponuje mnoha různými způsoby fungování v praxi, realizátoři vzdělávacích kurzů jsou schopni koncepci i obsah vzdělání přizpůsobit skutečným potřebám budoucím asistentům pedagoga.

Nepříznivá je dle výpovědí samotných asistentů skutečnost, že napříč Českou republikou probíhají krátkodobé kvalifikační kurzy, které svým absolventům sice oficiálně umožňují vykonávat profesi asistenta pedagoga, ale vzhledem ke kvalitě jejich později odevzdané práce, jsou hrubě nedostačující.

Národní institut dalšího vzdělávání (NPI ČR) vychází z platných standardů a na základě rozsáhlých výzkumů realizovaných Univerzitou Palackého v Olomouci a organizací Člověk v tísni se snaží pružně reagovat na výsledky odpovídající současné praxi. Tím je schopen zvyšovat kvalitu poskytovaného vzdělávání, která má dosah až ke spokojenosti a úspěšnosti žáků, kteří jsou na asistenci závislí. V neposlední řadě má také kvalita vzdělávání asistentů

vliv na práci samotných pedagogů, pro které pouze „asistent – profesionál“ může být skutečným kolegiálním partnerem ve výchovně vzdělávacím procesu.

Necht' je tato práce malým dokladem v rozsáhlé problematice asistentství pedagoga upozorňujícím na potřebu neustále ověřovat efektivitu vzdělávání a vybírat si takové poskytovatele, pro které je důležitá jeho kvalita. NIDV (NPI ČR) požadavku kvality a efektivity vzdělávání asistentů plně dosahuje.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. DROTÁROVÁ, L. 2006. *Asistent pedagoga - stav v ČR 2006*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR. ISBN 80-86856-22-4.
2. KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Pasparta, 2016. ISBN 978-80-8816-312-1.
3. KOLEKTIV AUTORŮ. *Analýza systému vzdělávání asistenta pedagoga*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2014.
4. LAZAROVÁ, Bohumíra. *Cesty dalšího vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-114-6.
5. LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.
6. MICHALÍK, Jan. (ed). *Sborník příspěvků z konference projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR 2015*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2015.
7. MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika a kol. *Standard práce asistenta pedagoga*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4722-3.
8. NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a Vanda HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.
9. PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
10. ŠVARŤÍČEK, Roman., ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
11. TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí, aneb, Jak vypadá kvalitní základní škola současnosti?*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-008-1.
12. TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: Dashöfer, 2015. ISBN 978-80-87963-15-9.
13. UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-764-0.

Použité internetové zdroje:

1. CLARKE, Victoria a Virginia BRAUN. Methods: Teaching thematic analysis. *The British Psychological Society: Promoting excellence in psychology* [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <http://thepsychologist.bps.org.uk/volume-26/edition-2/methods-teaching-thematic-analysis>

2. *DLOUHODOBÝ ZÁMĚR VZDĚLÁVÁNÍ A ROZVOJE VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY ČESKÉ REPUBLIKY NA OBDOBÍ 2015-2020* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-3>
3. *Etika v práci asistenta pedagoga* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://www.specialni-pedagogika.cz/etika-v-praci-asistenta-pedagoga/>
4. *Národní pedagogický institut České republiky* [online]. [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.npicr.cz/o-nas>
5. *Národní program vzdělávání ČR (Bílá kniha)* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/narodni-program-vzdelavani-cr-bila-kniha.html>
6. *Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 - 2014. VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/narodni-plan-vytvoreni-rovných-prilezitosti-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-na-obdobi-2010---2014-70026/>
7. *projektu. Systémová podpora inkluzivního vzdělávání* [online]. [cit. 2020-04-19]. Dostupné z: <http://www.inkluzi.upol.cz/portal/>
8. *PLAT ASISTENTA PEDAGOGA. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/plat-asistenta-pedagoga>
9. *Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů: Historie* [online]. [cit. 2020-4-1]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/historie>
10. *PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Práce s žáky. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04]. <http://www.asistentpedagoga.cz/prace-s-zaky>
11. *PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Spolupráce s pedagogem. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04]. <http://www.asistentpedagoga.cz/spoluprace-s-pedagogem>
12. *PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA: Spolupráce s poradenskými pracovníky. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/spoluprace-s-poradenskymi-pracovniky>
13. *VZDĚLÁVÁNÍ ASISTENTŮ: Kvalifikační kurzy. PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/kvalifikacni-kurzy>

14. Přímá a nepřímá činnost asistenta pedagoga. *PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/plat-asistenta-pedagoga>
15. Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016-2020. *DATABÁZE STRATEGIÍ* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucení-2016-2020>
16. *STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČESKÉ REPUBLIKY DO ROKU 2020: Národní akční plán inkluzivního vzdělávání* [online]. [cit. 2020-04-03]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/narodni-akcni-plan-inkluzivniho-vzdelavani.html>

Legislativní dokumenty:

1. NAŘÍZENÍ VLÁDY ze dne 14. června 2010 o katalogu prací ve veřejných službách a správě. In: *Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce*.
2. Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.
3. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon.
4. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder
AP	Asistent pedagoga
CAN	Child abuse and neglect
CPIV	Centrum podpory inkluzivního vzdělávání
ČR	Česká republika
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
DŽS	Děti, žáci a studenti
IVP	Individuální vzdělávací program
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NNO	Nestátní nezisková organizace
NNZ	Nestátní neziskové zařízení
NIDV	Národní institut dalšího vzdělávání
NPI ČR	Národní pedagogický institut České republiky
NÚV	Národní ústav vzdělávání
OSN	Organizace spojených národů
PEDF MU	Pedagogická fakulta
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
RVP	Rámcové vzdělávací programy
SPC	Speciálně poradenské centrum
SPIV	Systémová podpora inkluzivního vzdělávání
SSM	Služby středisek menšin
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ŠPZ	Školské vzdělávací zařízení
ŠVP	Školní vzdělávací program
TA	Thematic analysis (tematická analýza)
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
ZŠ	Základní škola

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Studijní program NIDV

Vzdělávací cíl:

Absolventi budou vybaveni znalostmi a dovednostmi, které jsou zákonnými normami stanoveny jako součást odborné kvalifikace pedagogického pracovníka, který vykonává činnost asistenta pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním. Získají základní znalosti a dovednosti z oblasti péče o děti, žáky a studenty se zdravotním postižením. Prakticky si vyzkouší činnosti z oblasti pedagogické asistence. V průběhu teoretické i praktické výuky podpoří a rozvinou své komunikativní dovednosti.

Základní kompetence dosažené vzděláním:

- Orientace v roli asistenta pedagoga (odborný, sociální a pracovně-právní profil);
- Orientace v systému a organizaci školy;
- Orientace v obecných zásadách pedagogické práce (příprava na výuku, podpora v průběhu vyučování, orientace v systému hodnocení žáka, pobyt dítěte ve škole);
- Osvojení základních pedagogických pojmů a odborné terminologie;
- Orientace ve školských právních předpisech a vnitřních předpisech školy;
- Schopnost orientovat se v učebních materiálech;
- Dovednost spolupracovat s učitelem při výchovně vzdělávací práci ve třídě a podpora žáků při zvládnutí požadavků školy;
- Základní orientace v prevenci sociálně patologických jevů;
- Orientace v systému spolupracujících institucí (školství, poradenství, sociální a zdravotní péče, zařízení ústavní výchovy, policie, významné nestátní neziskové organizace atd.);
- Schopnost reagovat na běžné vzdělávací a výchovné problémy;
- Schopnost cíleného pozorování zaměřeného na potřeby žáka;
- Schopnost ke smířčímu dojednávání v případě konfliktů a nedorozumění mezi školou, dítětem, rodinou, případně i dalšími institucemi;
- Schopnost pedagogicky pracovat s dětmi ze sociokulturně znevýhodněného prostředí v podmínkách školy;
- Schopnost pedagogicky pracovat s dětmi se zdravotním postižením;
- Schopnost spolupracovat s ostatními pedagogickými pracovníky v souladu s podmínkami školní práce;

- Základní orientace v oblasti prevence sociálně patologických jevů;
- Schopnost spolupracovat při vyhledávání i tvorbě učebních materiálů, pomůcek specifických pro výuku sociálně znevýhodněných žáků.

Hodinová dotace:

107 přímé teoretické výuky, 40 hodin odborné praxe

Obsah studia je rozvržen do tematických modulů v celkové časové dotaci 147 hodin. K povinné hodinové dotaci teoretické části dané standardy, které činí 80 hodin, bylo přiřazeno dalších 27 hodin teoretické výuky. K tomuto navýšení došlo na základě výsledků evaluace předcházejících běhů studia. K navýšení došlo zejména v oblastech komunikačních dovedností asistenta pedagoga, tvorby a adaptace učebních materiálů pro děti, žáky a studenty se SVP, znovu byl zařazen povinný modul základních počítačových dovedností, práce s dětmi s CAN a základní informace k sexuální výchově. Bylo opět plánováno ca 20 hodin konzultací, které se ukázaly jako nutné a jsou určeny zejména ke konzultaci závěrečných prací.

Forma studia:

Prezenční studium – cyklus přednášek a seminářů. Součástí studia je odborná pedagogická praxe.

Harmonogram studia:

- září až leden: teoretická část studia + závěrečný test (na konci ledna)
- únor až duben: odborné praxe ve školách a školských zařízeních
- květen: obhajoby závěrečných prací a zakončení studia

Průběh odborné praxe:

1. stáž v organizacích zabývajících se prací se sociálně znevýhodněnými dětmi (dětské domovy, výchovné a diagnostické ústavy, popř. komunitní centra apod.) – 15 hodin
2. stáž u asistenta pedagoga, který již pracuje se sociálně znevýhodněnými nebo zdravotně postiženými dětmi, žáky a studenty ve škole nebo školském zařízení – 20 hodin
3. individuální pedagogická praxe ve škole nebo školském zařízení – 5 hodin

Místo konání:

Učebna NIDV – pracoviště Praha a Střední Čechy.

Materiální a technické zabezpečení:

Účastníci studia obdrželi k vybraným tématům aktuální metodické materiály. K samostudiu byla doporučena studijní literatura zaměřená na problematiku pedagogiky, psychologie a pedagogické asistence.

V průběhu teoretické a praktické výuky byly k dispozici učební pomůcky a jiné učební materiály odpovídající metodám a charakteru výuky, zejména videoprojektor, zpětný projektor, dataprojektor, počítačová učebna a další dle požadavků lektorů.

Hodnocení účastníků:

Hodnocení probíhalo formou krátkých testů během teoretické části studia, především po ukončení jednotlivých modulů⁹³ a formou závěrečného testu po absolvování celé teoretické části studia.

Po ukončení praktické části byly znalosti účastníků prověřeny formou obhajoby závěrečné práce.

Výstupem kvalifikačního studia je celostátně platné „Osvědčení.“ Podmínkou k jeho získání byla následující kritéria:

- Povinná 85% účast v přímé výuce;
- Absolvování celé odborné praxe (účast 100%);
- Úspěšné absolvování závěrečného testu (plný počet bodů);
- Prezentace a obhajoba závěrečné práce před zkušební komisí.

Obsah studia pro asistenty pedagoga

Obsah studia je koncipován do devíti modulů. K nim jsou vymezeny základní studijní okruhy s tématy, která jsou jednotlivým modulům příslušná. Výzkum práce se přímo vztahuje k obsahu tohoto studia.

MODUL I: Škola, školní práce a role AP

- 1) Škola jako systém (včetně organizace školního roku), základní pedagogické a speciálně pedagogické pojmy, speciální vzdělávací potřeby**
 - a. Vhled do současného systému vzdělávání v ČR
 - b. Školský zákon a další související legislativa

⁹³ Moduly studia podrobně popisuje kapitola Obsah studia pro asistenty pedagoga

- c. Organizace školního roku, ŠVP
- d. Základní pedagogická a speciálně pedagogická terminologie
- e. Speciální vzdělávací potřeby a jejich definice v ŠVP

2) Práva a povinnosti asistenta pedagoga, jeho odpovědnost, spolupráce s pedagogem a pedagogickým sborem

- a. Pedagogická asistence učitelům při výuce
- b. Pomoc žákům a jejich rodičům při aklimatizaci na školní prostředí
- c. Zapojení kulturně specifického prostředí žáků do vzdělávacího procesu ve škole
- d. Pomoc žákům při přípravě na vyučování
- e. Spolupráce s učitelem při komunikaci s rodiči a s komunitou v místě školy

3) Základní orientace ve struktuře vzdělávacích programů, základy didaktické a výchovné činnosti

Základy obecné pedagogiky:

- a. Základní pedagogické disciplíny
- b. Principy moderní pedagogiky
- c. Podstata a struktura výchovy a vzdělávání
- d. Důležitost vzdělání – vzdělání jako klíč k začlenění do společnosti, vzdělávání jako celoživotní proces, rozdíly v pojetí výchovy a vzdělávání v různých kulturách

Základy teorie výchovy:

- a. Multikulturní výchova
- b. Základní principy a pojetí výchovy v romské společnosti

Základy sociální pedagogiky:

- a. Proces socializace, postoje, role, chování, hodnoty, sociální učení, skupiny a útvary
- b. Sociálně patologické jevy
- c. Problematika vztahu minorit a majorit
- d. Vliv sociálních faktorů na psychiku člověka

Základy obecné didaktiky:

- a. Metody výuky
- b. Formy a prostředky výuky
- c. Speciální výukové materiály a postupy
- d. Základní orientace ve vzdělávacích programech a jejich struktuře

4) Úvod do systému hodnocení žákovské práce a chování žáka

- a. Metody klasifikace a hodnocení
- b. Možnosti klasifikace a hodnocení jako motivačního prvku ve vzdělávání

5) Podpora kooperace mezi žáky a vytváření inkluzivního prostředí třídy

- a. Vysvětlení pojmů
- b. Interakce mezi lidmi
- c. Interakce žák učitel asistent – specifika
- d. Školní třída jako specifická sociální skupina
- e. Integrace kontra segregace znevýhodněných žáků
- f. Principy interkulturního vzdělávání, důraz na lidskou stejnost a sociokulturní jinakost
- g. Příčiny vzniku konfliktů při snaze o začlenění žáků se SVP ve vzdělávání a možnosti řešení
- h. Problémové chování a možnosti řešení, odlišné pojetí kázně, rodinné výchovy a přístupu ke vzdělání

MODUL II: Podpora žáka

1) Orientace v požadavcích školy na žáka

- a. Charakteristika a cíle jednotlivých druhů škol
- b. ŠVP a základní, klíčové kompetence v jednotlivých stupních vzdělávání se zaměřením zejména na základní vzdělávání
- c. Požadavky žáka po absolvování přípravné třídy

2) Základy psychohygieny učení

Úvod do psychologie

- a. Základní psychické stavy a procesy, osobnost, hodnoty a hodnocení
- b. Vědomí vlastní hodnoty
- c. Motivace a emoce
- d. Vnímání a paměť
- e. Myšlení a řeč
- f. Postoje, utváření a změny postojů
- g. Učební a poznávací styly, procesy učení
- h. Obecné základy biologie člověka

3) Základní techniky cíleného pozorování zaměřeného na potřeby žáka a základní techniky pedagogické diagnostiky

- a. Druhy pozorování
- b. Fáze pozorování

4) Formy a metody podpory žáka při výuce a přípravě na vyučování

- a. Možnosti a formy pomoci při výuce
- b. Motivace žáků, motivace k přípravě na vyučování
- c. Popis tradičních a moderních (aktivizačních) metod, význam participativních metod, interaktivní vyučování, kritické myšlení
- d. Princip a možnosti spolupráce v rámci celé školy, nejen při výuce
- e. Konkrétní požadavky na žáka a hodnocení jejich plnění
- f. Rizika volného času u některých žáků

5) Základní znalosti řešení výchovných problémů

- a. Nejčastěji se vyskytující problémy a přehled možných řešení, orientace v problému, možnosti spolupráce při řešení výchovných problémů, vzájemná komunikace jako prostředek k řešení problémů
- b. Problematika záškoláctví
- c. Domácí příprava na vyučování – spolupráce s rodinou
- d. AP jako prostředník při řešení výchovně vzdělávacích problémů, konkrétní kazuistiky na toto téma
- e. AP jako prostředník mezi rodinou, komunitou a školou, konkrétní kazuistiky
- f. AP jako nositel změny v pohledu na školní vzdělávání
- g. Vhled do problematiky asociálního chování a sociálně patologických jevů a jejich prevence, konkrétní kazuistiky

6) Možnosti pomoci při upevňování hygienických návyků a pracovních návyků, prosociálního chování žáků

- a. Pomoc při organizaci režimu dne, systém režimu dne
- b. Zásady bezpečnosti a ochrany zdraví
- c. Základní hygienické návyky
- d. Systém pracovních návyků – příprava na vyučování, domácí příprava, motivace k učení, koncentrace na výkon, dokončení práce
- e. Prosociální chování jako prevence sociálně patologických jevů (mravní hodnoty, rozpoznání nevhodného a rizikového chování a uvědomění si možných důsledků takového chování, nebezpečí fyzického a psychického zneužívání vlastní osoby, posílení sebereflexe a sebeovládání, podpora spolupráce v týmu, vnímavost k potřebám druhých)

7) Základní principy integrace žáků se SVP

- a. Základní rozlišení pojmů sociální znevýhodnění, zdravotní znevýhodnění a zdravotní postižení
- b. Právo na vzdělávání
- c. Formy integrace (obsah, formy a metody odpovídající vzdělávacím potřebám a možnostem vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní)
- d. Poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení
- e. Přijímání ke vzdělávání žáků a studentů se SVP a jejich hodnocení

MODUL III: Systém péče o žáka

1) Systém péče o žáka (působení a možnosti školy, školských poradenských zařízení, léčebné péče, sociálních služeb, krizové intervence, NNO)

- a. Seznámení s možnostmi spolupráce v oblasti péče o děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním – spolupráce na úrovni školy – výchovný poradce na škole, školní psycholog, další možnosti spolupráce SIM – služby středisek menšin, CPIV, tvorba adaptačních programů, služby tutorů žáků z řad studentů VŠ, spolupráce s romskými poradci, krajskými koordinátory ad.
- b. Střediska krizové intervence, krizové linky – dostupnost, možnosti okamžité pomoci, spolupráce s policií
- c. Systém NNZ – vzdělávání, poradenská činnost, informační a osvětové služby aj.

2) Základní právní předpisy

- a. Právní minimum pro asistenta pedagoga (zákony, vyhlášky, metodické pokyny atd., které ovlivňují činnost AP)

3) Spolupráce škol a školských poradenských zařízení s pracovníky pomáhajících profesí a s Policií ČR

- a. Principy a možnosti spolupráce, kazuistiky k řešení případů ad.

MODUL IV: Pedagogicko-psychologická a kulturní specifika v práci asistenta pedagoga

1) Problematika zohledňování kulturních odlišností v práci se žáky z odlišného kulturního prostředí a její odraz ve vzdělávání

- a. Podstata sociokulturního handicapu romských dětí
- b. Pomoc ve formě cílené asistence

- c. Vytváření přípravných tříd pro děti ze sociokulturně-znevýhodněného prostředí (obsah, cíle a vzdělávání v přípravných třídách – podpora k odstranění jazykových a kulturních bariér, aklimatizace)
- d. Možnosti prevence diskriminace a segregace ze společnosti

2) Specifika práce se žáky se sociokulturně znevýhodněného prostředí

- a. Včasná péče o žáka a jeho rodinu
- b. Příprava na vstup do školy
- c. Objektivní způsob diagnostiky celkové úrovně nadání dítěte a její struktury, objektivní testování vycházející ze sociokulturního prostředí romské komunity
- d. Identifikace vzdělávacích potřeb dítěte, možnost adaptačního programu

3) Specifika práce se žákem se zdravotním postižením

- a. Druhy zdravotního postižení – žáci s mentálním, tělesným, zrakovým a sluchovým postižením, s vadami řeči, se souběžným postižením více vadami, autismem a vývojovými poruchami učení nebo chování
- b. Zdravotní znevýhodnění, přístup k žákům s jednotlivým postižením nebo znevýhodněním
- c. Vzdělávací specifika těchto žáků vycházející z jejich reálných schopností, možností, potřeb a zájmů

4) Možnosti mediace mezi školou, rodinou a žáky

- a. Komunita, komunitní pracovník
- b. Volnočasové aktivity
- c. Zapojení rodičů a komunity do činností školy
- d. Možnosti vedení slabších žáků tzv. tutorů

5) Komunikační dovednosti asistenta pedagoga

- a. Verbální a neverbální komunikace, písemná komunikace
- b. Vyjednávání a řešení konfliktů, prezentace, argumentace a obhajování
- c. Modelové řešení nejčastějších konfliktů
- d. Specifika komunikace s dětmi, rodiči, učitelem, dalšími spolupracovníky
- e. Komunikace s rodiči
- f. Komunikace s institucemi a komunitou

MODUL V: Základy práce s počítačem

- a. Stručné seznámení s technickým vybavením počítače
- b. Seznámení s prací ve Windows a s aplikací Word, Explorer (Průzkumníky)

- c. Ukázka internetu a jeho využití, vyhledávání informací na internetu

MODUL VI: Sociálně patologické jevy a jejich prevence, práce s dětmi s CAN

- a. Prevence a včasná diagnostika sociálně patologických jevů
- b. Domácí násilí, problematika tělesných trestů, agresivita
- c. Problematika závislostí a prekriminálního chování
- d. Podpůrné programy pro prevenci asociálních společenských jevů – prevence záškoláctví, výtržnictví a dalšího rizikového chování a sociálně patologických jevů
- e. Konkrétní možnosti pomoci
- f. Právní minimum

MODUL VII: Specifika českého a romského jazyka a literatury

- a. Gramatika
- b. Čtení
- c. Práce s textem
- d. Orientace v textu

MODUL VIII: Adaptace učebních materiálů

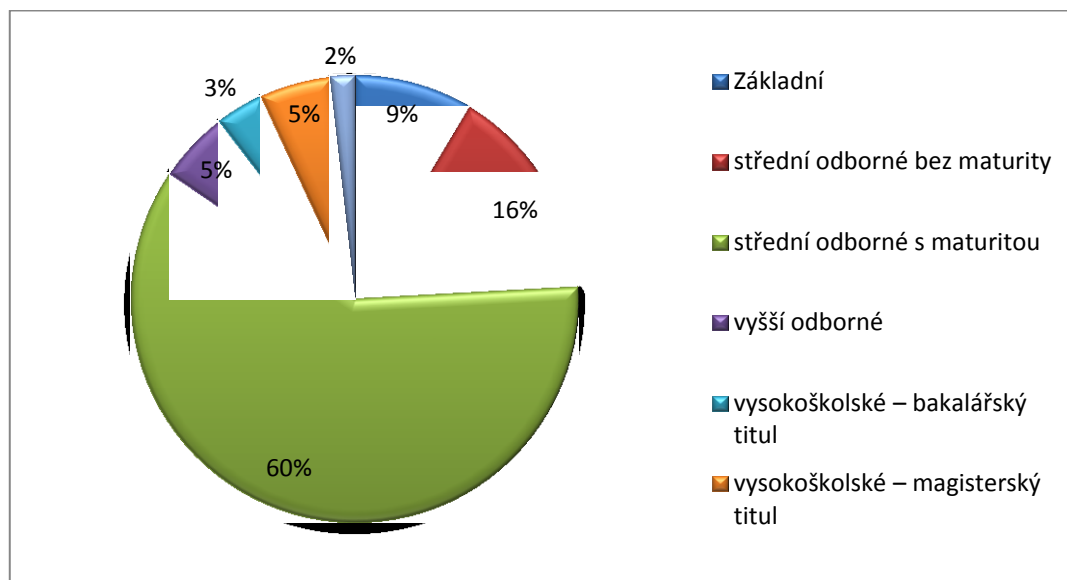
- a. Tvorba a použití učebních metod a učebních pomůcek na podporu integrace romských žáků
- b. Využívání různých cest k získávání učebních pomůcek na podporu integrace romských žáků
- c. Tvorba a adaptace učebních materiálů na podporu integrace žáků se zdravotním postižením

MODUL IX: Problematika sexuální výchovy

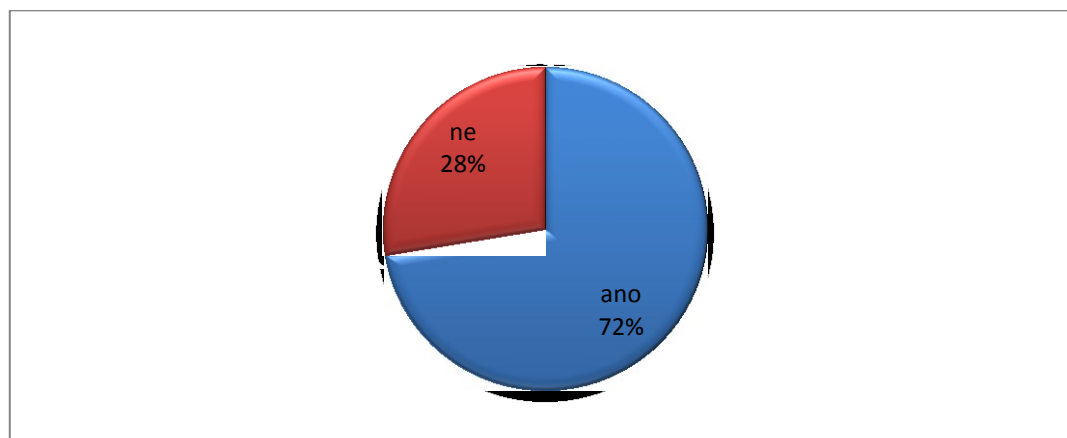
- a. Sexuální výchova ve škole, současné trendy, způsoby předávání znalosti o sexuální výchově, úloha asistenta pedagoga
- b. Deviantní chování, sexuální zneužívání, předsudky a diskriminace, sexuálně orientovaná kriminalita
- c. Sexualita mentálně postižených

Příloha č. 2 – grafické zpracování výsledků dotazníkového šetření 1. fáze výzkumu

1) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

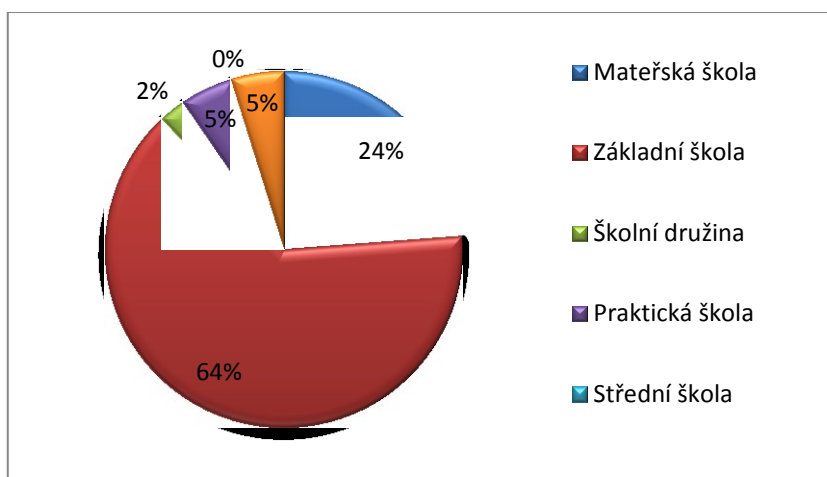

2) Pracoval/a jste nebo pracujete jako asistent pedagoga před zahájením studia při NIDV (Národní institut dalšího vzdělávání)?

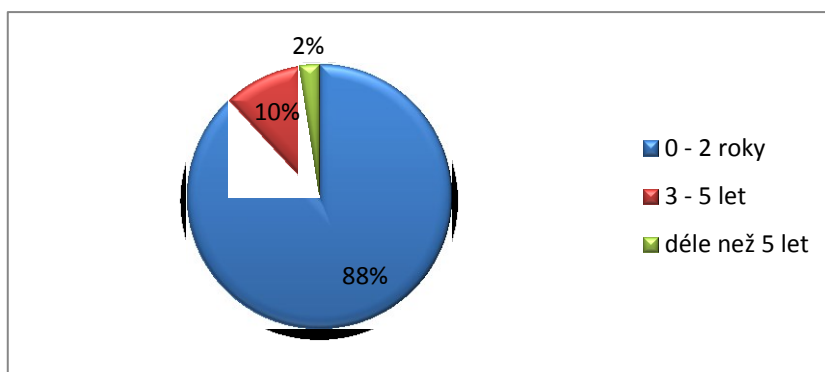

Pokud jste v otázce 4 odpověděl/a *ano*, odpovězte prosím také na následující otázky č. 3, 4 a 5. Pokud jste odpověděl/a *ne*, pokračujte prosím s vyplňováním od otázky č. 6.

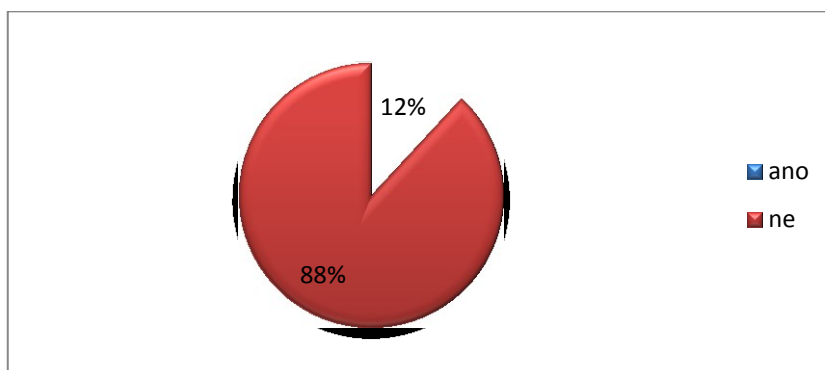
3) V jakém typu zařízení jste pracoval/a nebo pracujete jako asistent pedagoga?

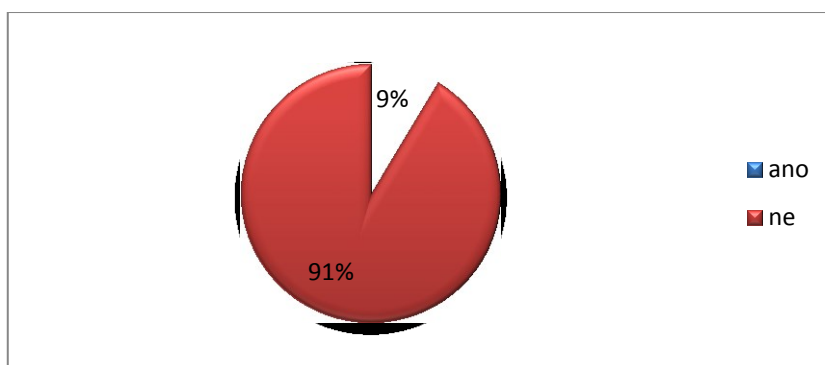
4) Kolik let jste pracoval/a nebo pracujete jako asistent pedagoga?

5) Objevily se ve výkonu Vaší profese asistent pedagoga nějaké problémy?

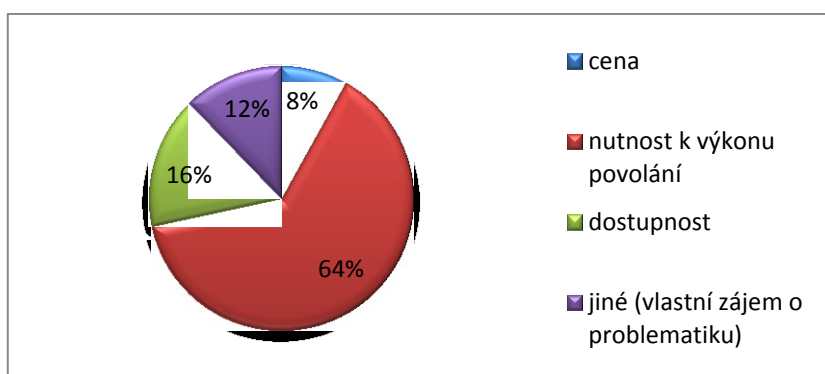

6) Absolvoval/a jste již v minulosti nějaký vzdělávací program pro asistenty pedagoga?

7) Co Vás přimělo přihlásit se právě do vzdělávacího programu realizovaného NIDV v Praze?

Můžete vybrat více odpovědí:

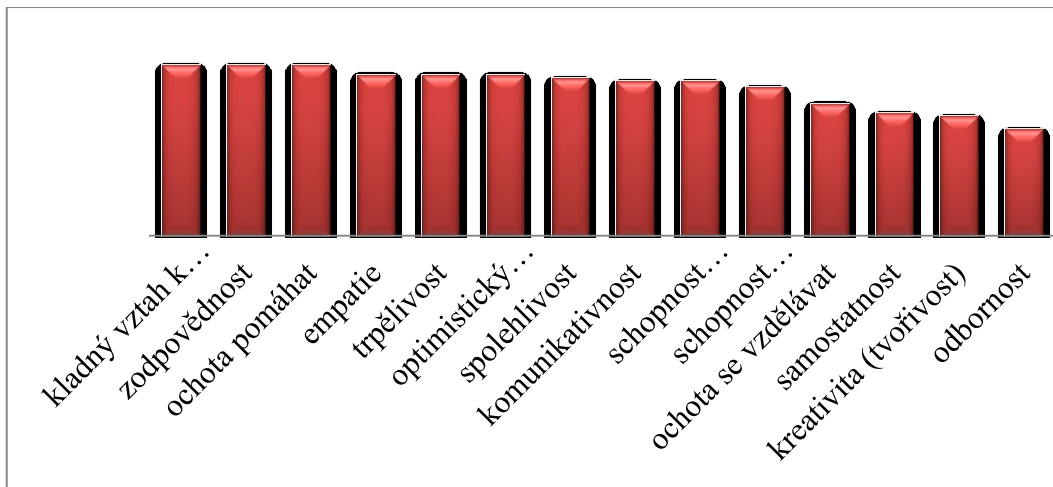

8) Které z uvedených vlastností, schopností a dovedností, podle Vašeho názoru, uplatníte ve Vaší budoucí edukační praxi?

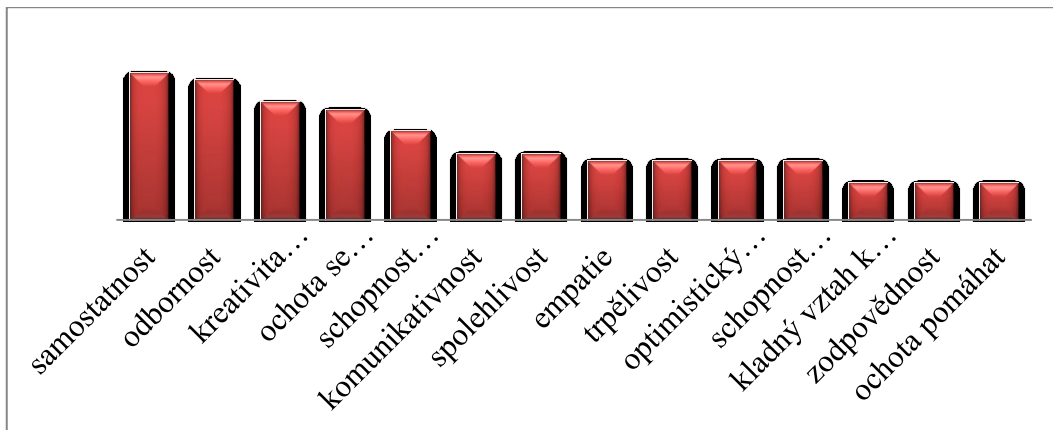
Ke každé z uvedených vlastností, schopností nebo dovedností, prosím, přiřaďte míru uplatnění.

Grafy níže zobrazují, v jakém procentuálním zastoupení se dle hodnocení respondentů umístily jednotlivé položky ve vztahu k míře jejich uplatnění.

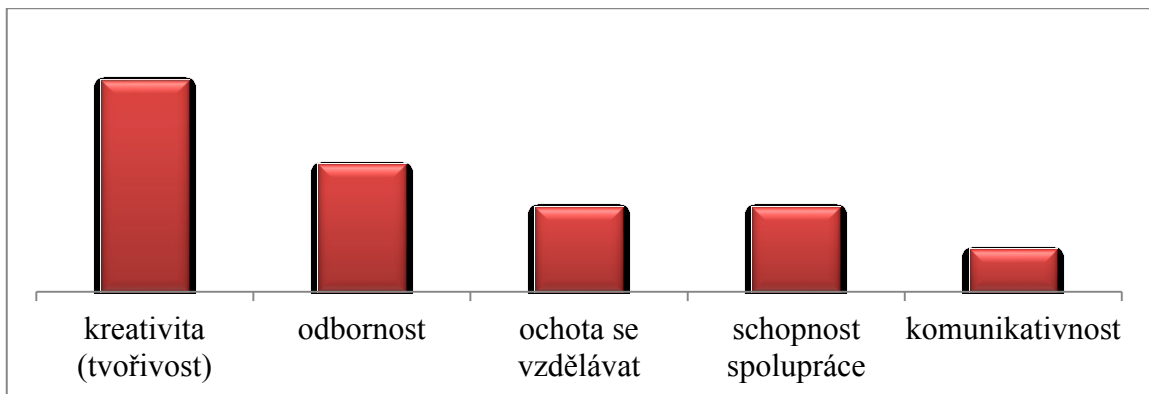
Graf 1 – Hodnoty odpovídají proměnné „určitě uplatním“.

Graf 2 – Hodnoty odpovídají proměnné „spíše uplatním“.

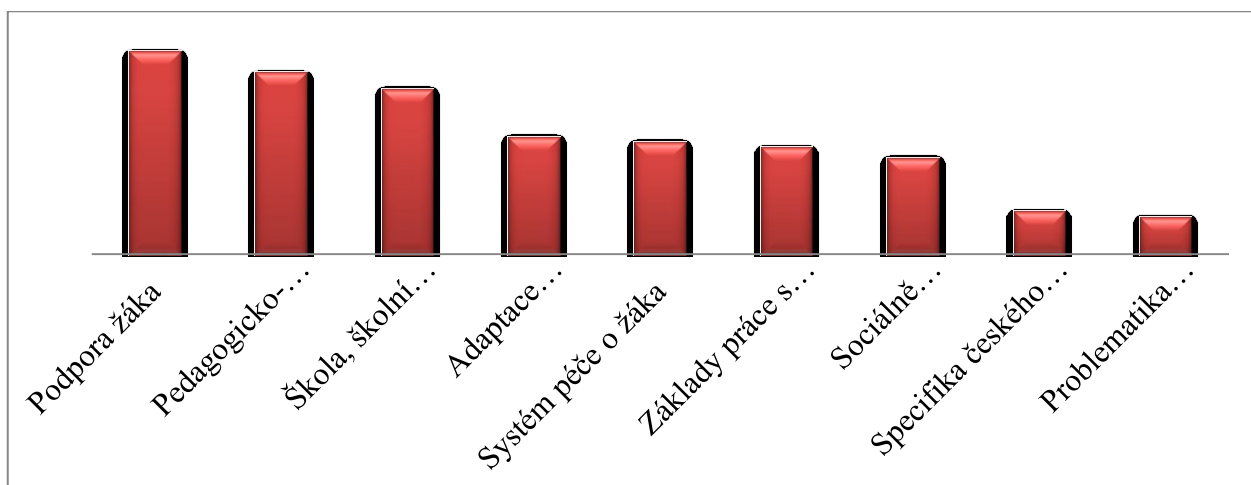
Graf 3 – Hodnoty odpovídají proměnné „spíše neuplatním“.

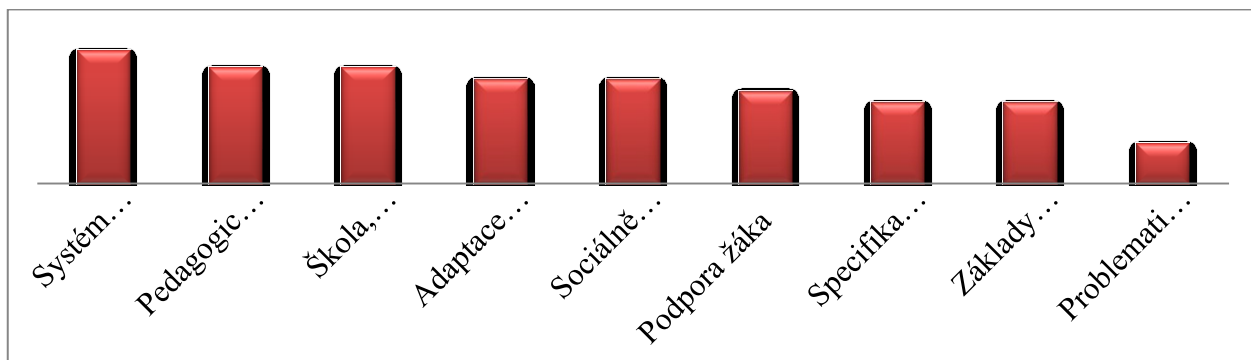
9) Které z uvedených znalostí, podle Vašeho názoru, uplatníte ve své budoucí edukační praxi?

Grafy níže zobrazují, v jakém procentuálním zastoupení se dle hodnocení respondentů umístily jednotlivé položky ve vztahu k míře jejich uplatnění.

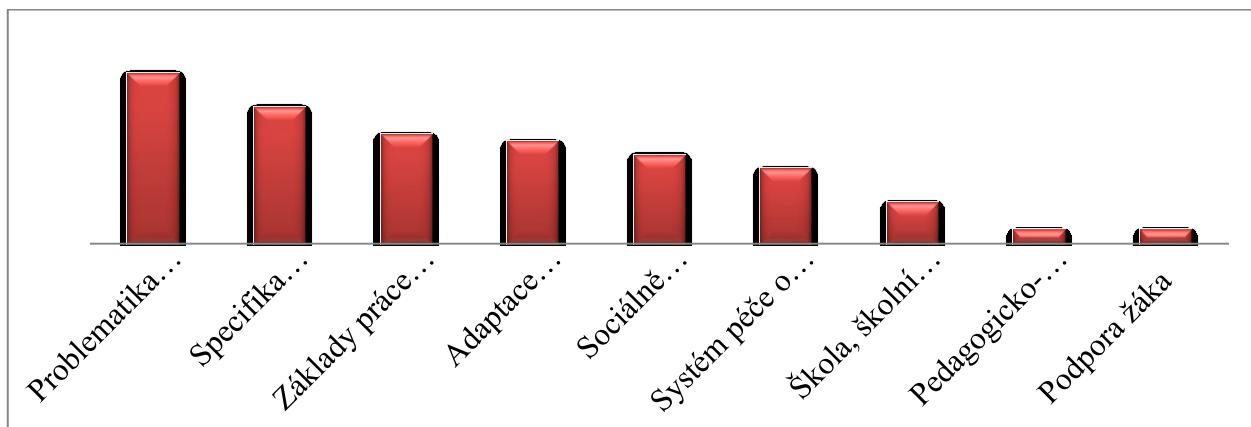
Graf 1 – Hodnoty odpovídají proměnné „určitě uplatním“.

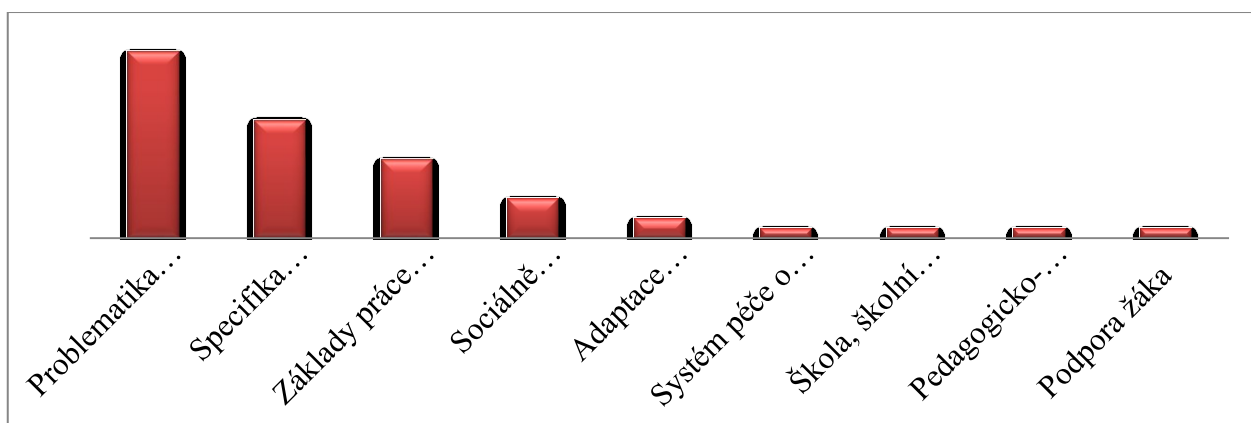
Graf 2 – Hodnoty odpovídají proměnné „spíše uplatním“.

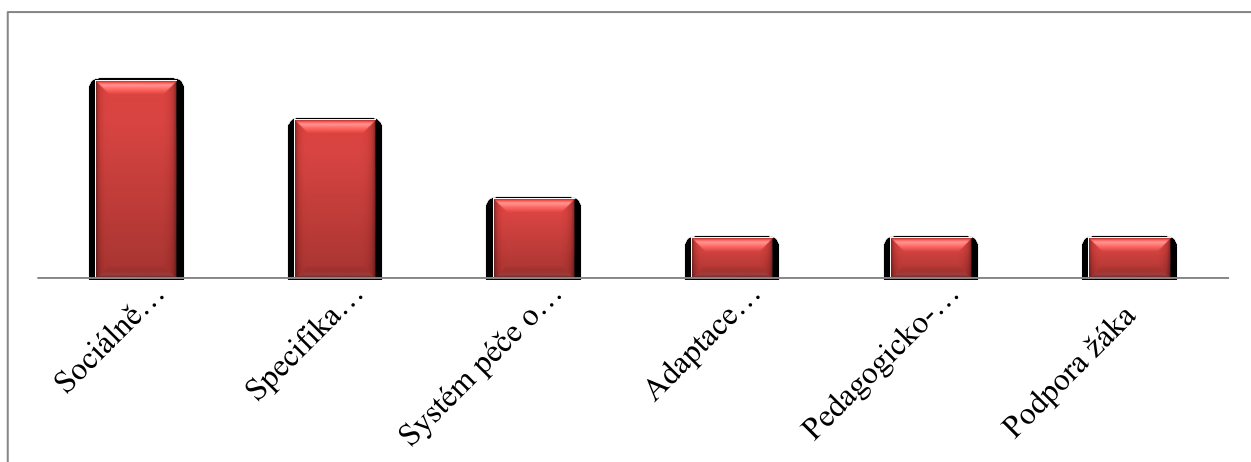
Graf 3 – Hodnoty odpovídají proměnné „spíše neuplatním“.

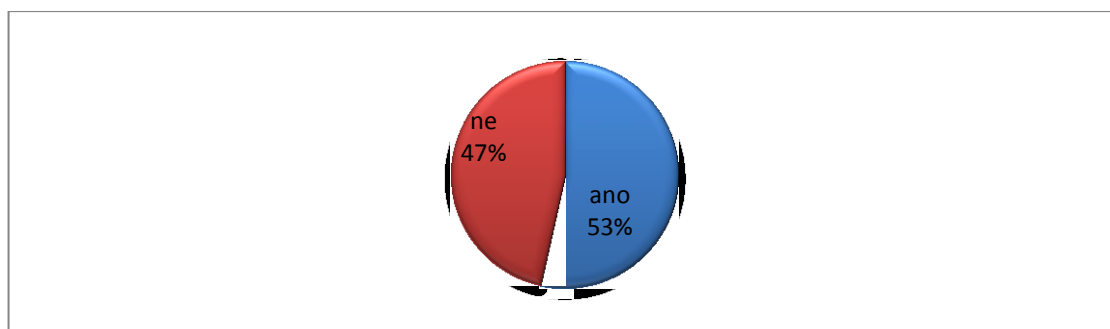
Graf 4 – Hodnoty odpovídají proměnné „určitě neuplatním“.

Graf 5 – Hodnoty odpovídají proměnné „neumím odpovédět“.

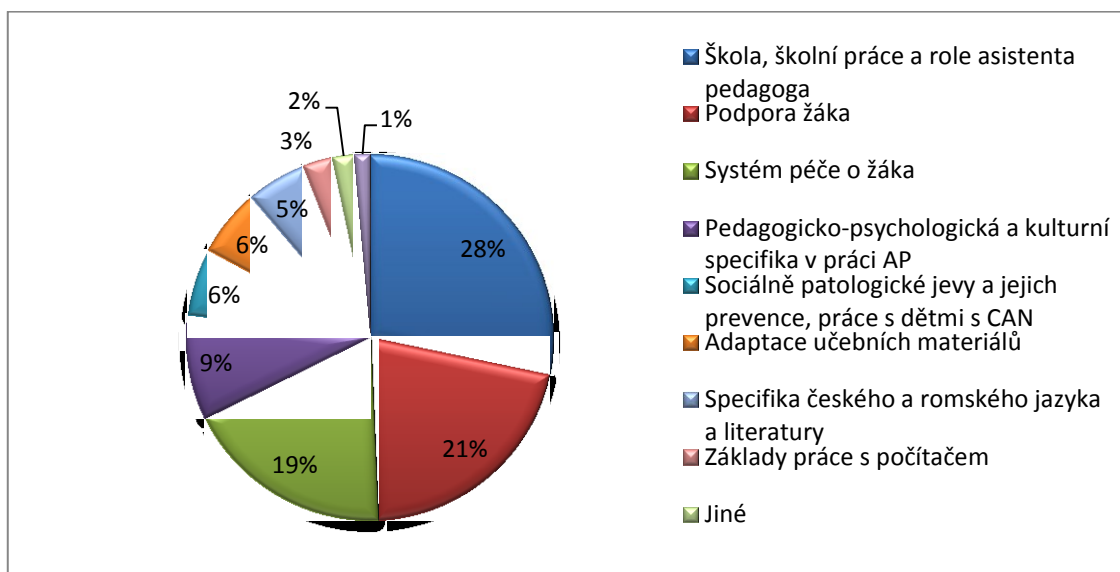

10) Máte své/á konkrétní očekávání od studia pro asistenty pedagoga při NIDV?

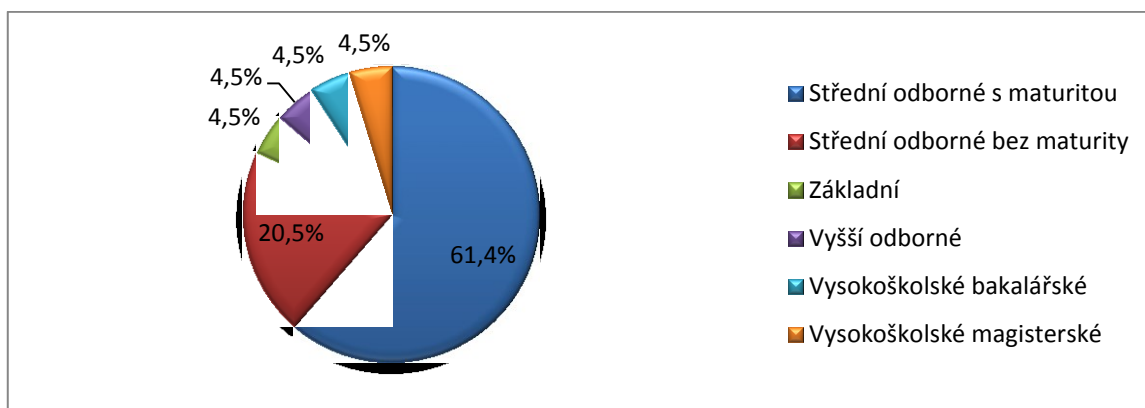
11) Ve které z oblastí byste se nejvíce chtěl/a vzdělat právě Vy?

Můžete vybrat více možností:

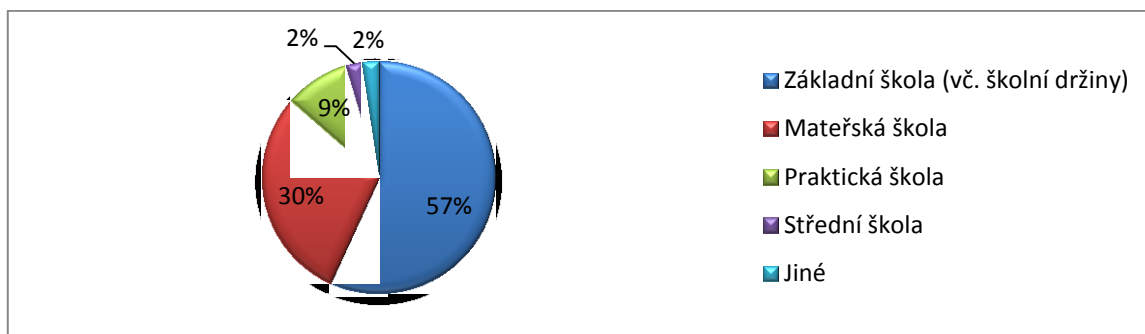

Příloha č. 2 – grafické zpracování výsledků dotazníkového šetření 2. fáze výzkumu

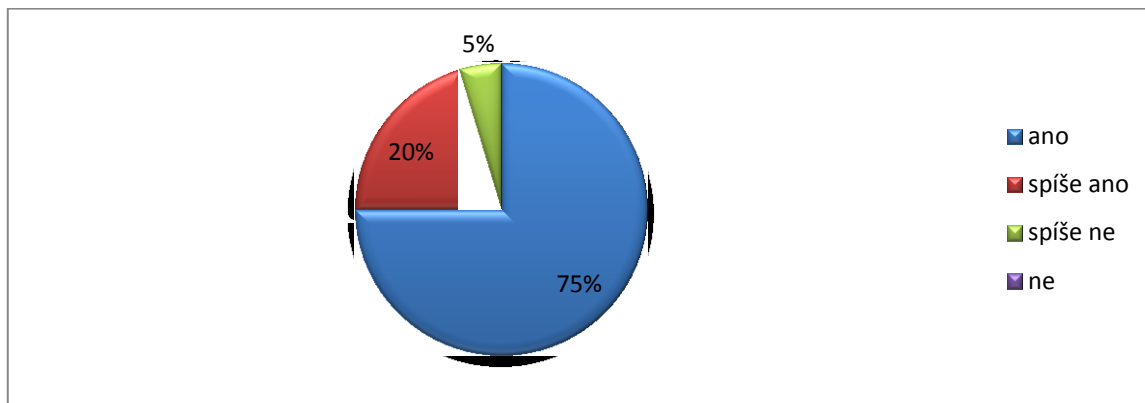
1) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

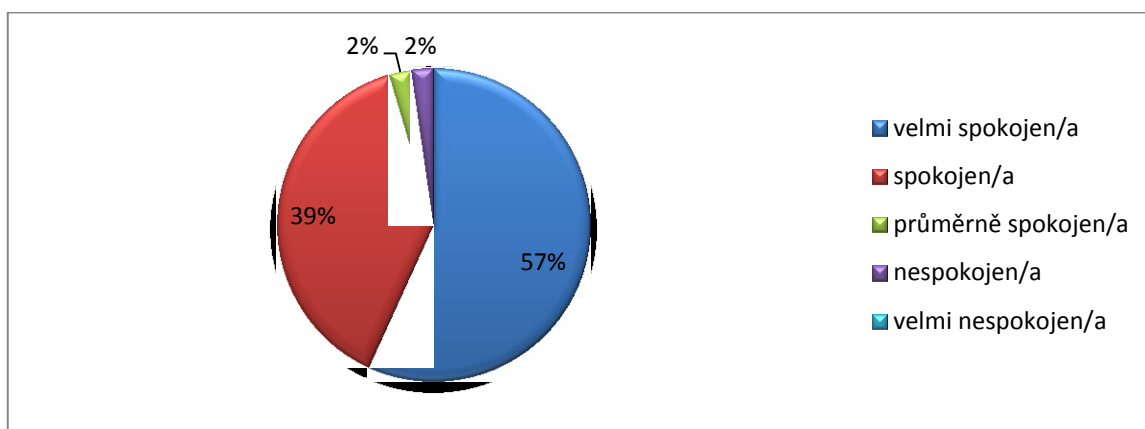
2) V jakém typu zařízení pracujete jako asistent/ka pedagoga?

3) Pomohlo Vám studium při NIDV s rozvojem Vaší pracovní kariéry?

4) Vyjádřete, prosím, míru Vaší spokojenosti s obsahem studia při NIDV v souvislosti s uplatněním osvojených znalostí v následné praxi.

5) Jak by podle Vás bylo možné studium vylepšit?

Kódování jednotlivých výpovědí je obsahem textu práce.

6) Označte prosím, v jaké míře uplatňujete následující znalosti ve své edukační praxi.

Procentuální výsledky jsou v textu práce vyjádřeny tabulkovou formou.

7) Byl/a byste ochoten/na sejít se osobně za účelem krátkého osobního rozhovoru, abych se dozvěděla více o Vašich profesních zkušenostech a spokojenosti s absolvováním vzdělávacího kurzu?

Příloha č. 3 – otázky individuálních rozhovorů s asistenty pedagoga

1. Co Vás motivovalo k tomu, že jste se rozhodl/a pro absolvování vzdělávacího kurzu právě u NIDV v Praze?
2. V jakém typu zařízení pracujete jako asistent pedagoga?
3. Jaké konkrétní činnosti vykonáváte?
4. Byl/a jste spokojen/a s realizací výuky a jejím vedením?
5. Bylo pro Vás studium náročné? Pokud ano, v jakém ohledu?
6. Bylo podle Vašeho názoru studium plnohodnotné (efektivní) pro typ zařízení, ve kterém profesně působíte?
Slovní vyjádření + zhodnocení na číselné škále od 1 (málo efektivní) do 10 (velmi efektivní)
7. Měl/a jste od studia nějaké vlastní specifické očekávání? Pokud ano, jaké a můžete na základě zkušeností z Vaší profesní praxe zhodnotit, do jaké míry bylo naplněno?
Slovní hodnocení + škála 1 (vůbec nenaplnilo očekávání) – 5 (zcela naplnilo očekávání)
8. Které znalosti a dovednosti, které jste získal/a v rámci studia, nejvíce využíváte ve své profesi AP?
9. Je něco, co byste na základě zkušeností z Vaší praxe doporučila v tomto Vámi absolvovaném studiu při NIDV změnit, doplnit nebo vylepšit?
10. Doporučil/a byste toto studium ostatním zájemcům (budoucím studentům)? V případě, že ne, proč?
11. Absolvoval/a jste po dokončení Vašeho vzdělání další kurzy k doplnění či rozšíření Vaší odborné kvalifikace? Př. Kurzy zaměřené na práci s dítětem s konkrétní diagnózou...?

Příloha č. 4 – informovaný souhlas

Informovaný souhlas

Byl/a jste zkontaktován/a k vyplnění dotazníku za účelem získání dat a informací pro kvalitativní výzkum k diplomové práci Barbory Frančíkové, studující obor Sociální pedagogika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Máte právo znát povahu a cíl závěrečné práce. Tématem práce je efektivita vzdělávacího programu NIDV z pohledu asistentů pedagoga. Cílem práce je zjistit, jaká je efektivita vzdělávacího programu realizovaného Národním institutem dalšího vzdělávání v Praze a středních Čechách z pohledu asistentů pedagoga na základě uplatnění jejich nabytých znalostí a dovedností v edukační praxi. Za tímto účelem se teoretická část práce věnuje zejména současné praxi asistenta pedagoga v českém prostředí a jeho vzdělávání. Praktická část práce zkoumá, co z nabytého vzdělání při Národním institutu v Praze následně využívá asistent pedagoga ve výkonu vlastní praxe.

Účast na výzkumu spočívá ve vyplnění dvou dotazníků a následně v nahrávaných rozhovorech. První z dotazníků je určen k vyplnění v době zahájení Vašeho studia při NIDV a druhý až v době výkonu Vaší praxe po úspěšném absolvování tohoto studia. Vaše identita zůstane v **plně anonymitě** a Vaše odpovědi jsou důvěrné, určené pouze pro potřeby tohoto výzkumného projektu. **Rozhovor bude nahráván** na digitální diktafon. Na kteroukoliv otázku můžete odmítnout odpovědět a kdykoliv v průběhu rozhovoru můžete interview ukončit. Ukončení rozhovoru a vystoupení z výzkumu pro Vás nebude mít žádné negativní důsledky. Vaše účast na výzkumu pro Vás nenese žádná rizika.

Svým podpisem zde souhlasíte se svou účastí na tomto výzkumu. Jedna kopie tohoto formuláře náleží Vám.

Jméno respondenta/respondentky:

Podpis:

Jméno řešitelky projektu:

BARBORA FRANČÍKOVÁ

Podpis:

**Příloha č. 5 – ukázka procesu tematické analýzy (kódování) – 1. fáze
výzkumu**

Máte své vlastní očekávání od studia pro AP má vidu z
KÓDOVÁNÍ => dotazníkové přetřeme

1. Začlenění práce asistent versus pedagogové a dítě. => kód **SPOLUPRÁCE S PEDAGOGEM**
2. Všeobecný přehled. => kód **HLUBŠÍ TEORETICKÝ VHLED DO PROBLEMATIKY**
3. Lépe porozumět „odlišným“ dětem, které prozatím nemají AP. => kód **HLUBŠÍ TEOR. VHLED DO PROBLEMATIKY**
4. Větší vzhled do problematiky. => kód - n -
5. Pomoc dětem s cizojazyčným odlišením, rychleji se zařadit do chodu kolektivu, také děti se slabším sociálním zázemím srovnat s dětmi s normálním chodem rodiny.
6. Připravím se na práci, na kterou se těším. Zkušenost v rodině – dcera je epileptik. Nyní jsem zdravotní sestra. Vnučka trpí dysfázií a vnuk je po matce róm. Smíšená rodina, funkční, spokojená. Doufám, že i tyto zkušenosti ze života ve své práci AP uplatním. => kód **PŘÍPRAVA NA PROFESI**
7. Informace, které budu moci využít u svých dětí, a které pomou porozumění škola vs. rodič. Co by se dalo do systému vnést, aby děti získaly maximální možnosti. => kód
8. Budu si vědět rady v každé situaci. => kód **ZÍSKÁNÍ PRAKT. RAD A ZKUS.**
9. Dozvídám se spoustu nových informací (psychologie, systém vzdělávání atd.) – věřím, že získám praktické rady a informace o práci s dětmi s určitým postižením. => kód **ZÍSKÁNÍ PRAKTICKÝCH RAD A ZKUS. JENOSTI**
10. Dozvědět se více o poruchách dětí a o tom, jak s nimi komunikovat a taky dozvědět se více o práci AP. => kód **HLUBŠÍ VHLED DO PROBL.; ZÍSKÁNÍ PRAKTICKÝCH RAD**
11. Jak lépe uchopit novou profesi. Naučení se spolupráce s pedagogem. Zjištění toho, co mohu a nemohu dělat samostatně. => kód **SPOLUPRÁCE S PEDAGOGEM**
12. Pochopení struktur ministerstva školství a správné zařazení AP do škol v ČR (v Británii je jiné). => kód **HLUBŠÍ TEOR. VHLED DO PROBL.**
13. Získání certifikace. Zvýšení znalostí v oboru. Získání rad a zkušeností. => kód **ZÍSKÁNÍ PRAKT. RAD A ZKUS.**
14. Doklad o odbornosti. => kód **ZÍSKÁNÍ ODB. KVALIFIKACE**
15. Do práce potřebuji certifikát AP. => kód **ZÍSKÁNÍ PRAKT. RAD A ZKUS.**
16. Že mi rozšíří obzory o různých problémech dětí a také, jak se k nim stavět a řešit je. => kód **HLUBŠÍ TEORETICKÝ VHLED DO PR.**
17. Od studia očekávám zvýšení kvalifikace, lepší porozumění odborným tématům, tím i lepší schopnost rozvoje svěřeného dítěte. => kód **ZÍSKÁNÍ ODB. KVALIFIKACE**
18. Osvojit si základy pedagogiky a psychologie, tak abych se stoprocentně rozhodla pro to, zda se dále vzdělávat na vysoké škole. Naučit se správně určit a podpořit potřeby toho mého žáka.
19. Více se dozvědět. => kód **HLUBŠÍ TEOR. VHLED DO PR.**
20. Lepší orientace v problematice – pedagogika, psychologie, sociologie. => kód - n -
21. Návodů na řešení konkrétních situací, nácvik chování. => kód **ZÍSKÁNÍ PRAKTICKÝCH RAD A ZKUS.**
22. Jak reagovat na otázky dětí týkající se dítěte se SVP. Dítě je přítomno, otázky jsou choulostivé. => kód **ZÍSKÁNÍ PRAKTICKÝCH RAD A ZKUS.**
23. Prohloubení znalostí v oblasti specifických postupů při inkluzivním vzdělávání. => kód **HLUBŠÍ VHLED DO PROBLEMATIKY**

Jak by podle vás bylo možné studium zlepšit?
KODOVÁNÍ => Dotazníkové šetření

Více praxe. => kód VÍCE PRAXE 1. kód

Více praxe. Více o jednotlivých poruchách. Jak se chovat konkrétně v případě různých diagnóz. 2. kód

Mohlo by být delší. => kód DELTA STUDIA => ROZŠÍŘENÍ DELTY STUDIA 3. kód
=> kód VÍCE PRAKTICKÝCH INFORMACÍ

Více hodin praxi. => kód VÍCE PRAXE
=> kód VÍCE PRAXE

Více aktivit na daná témata. Více praktické části ve výuce, ne jen pouze teorie. 4. kód

Mohlo by tam být více příkladů z praxe a zkušenosti i ostatních účastníků kurzu. => kód VÍCE PRAKTICKÝCH INFORMACÍ + kód SDÍLENÍ ZKUŠENOSTÍ OSTATTNÍCH ASISTENTŮ

Více praktické části studia. => kód VÍCE PRAXE

Uvítala bych více prostoru k možnosti čerpat zkušenosti přímo při práci s dětmi se SVP. => kód VÍCE PRAXE

Praktická část, účast ve výuce ve škole, by měla být i lépe organizovaná, abychom mohli opravdu vidět práci s handicapovanými dětmi. Nebo vidět práci s dětmi v různých třídách. => kód VÍCE PRAXE

Do kurzu zahrnout aktivní pracovníky v pozici asistenta pedagoga. => kód ZAPojENÍ PRACOVNÍKŮ V POZICI ASISTENTA PED. 5. kód

Více praktických ukázek a poznatků. => kód VÍCE PRAXE a kód VÍCE PRAKT. INFORMACÍ

Rozšíření studia. Přijde mi, že je velmi málo možností, jak se v pozici asistenta zdokonalovat. Vlastně jsem po dokončení studia při NIDV nenarazila na žádný kurz, který by pomáhal rozšiřovat vědomosti asistentů, ani vedení školy mi nic takového nenabídlo. => kód ROZŠÍŘENÍ STUDIA

Více praxe, spolupráce se zkušenými asistenty. => kód DOPORUČENÍ DALŠÍCH ZPŮSOBŮ VĚDĚLÁVÁNÍ PRO A.P. 6. kód

Chyběla mi papírová učebnice. => kód VÍCE PRAXE + kód ZAPojENÍ PRACOVNÍKŮ V POZICI A.P.

=> kód UČEBNÍ MATERIÁL VE FYZICKE PODOBĚ 7. kód

Příloha č. 6 – ukázka procesu tematické analýzy (kódování) – 2. fáze výzkumu

asistenta, přibývá. Například cizinci, kteří jsou málo jazykově vybavení. A také přibývá dětí s ADHD. Takže určitě zařadit praxi v mateřských školách. => kód ZALÁZENÍ PRAXE V MŠ kód 1

R2: „Ne, nic moc bych neměnila, maximálně flexibilitu v těch praxích.“ => kód FLEXIBILITA PRAXÍ kód 2

R3: „Možná ujasnit, jaké kompetence vlastně asistentka má, co si může a nemůže dovolit. Teď jsem zrovna absolvovala webinár a byla jsem docela v šoku. Takže asi tohle. Myslím, že by to pomohlo i ostatním asistentkám.“ => kód VTJASNĚNÍ KOMPETENCÍ AP kód 3

R4: „Možná pro lidi, kteří absolvují tento kurz a nemají žádnou zkušenost ani představu, tak pro ně, aby si to uměli lépe představit, tak třeba více promítání, více ukázek. Například videoukázky, pomůcky, postupy. Aby si člověk spojil to, co slyšel s tím, co vidí.“ => kód VÍCE PRAXE kód 5 => kód VÍCE PRAKT. ULAŽET kód 4

R5: „Asi ještě více praxe, ale rozumím, že je náročné jsou v typu školy to uchopit časově. Nebo třeba supervize, chodit se koukat na ty ostatní, to je asi nejvíc, co vám dá. Dám větší prostor komunikaci mezi sebou a zkušeností, které ostatní se zažili.“ => kód PROSTOR PRO EDILENÍ kód 6 => kód ALTERNATIVNÍ AP

R6: „Ne, u NIDV mají dlouholetou praxi a ví, jak asistenty pedagoga připravovat. Ale ty tříměsíční kurzy, které teď po republice probíhají, asi jen zřejmě za účelem si něco přivydělat, tak tito asistenti rozhodně na práci připraveni nejsou. NIDV bych nevytkla vůbec nic.“ => kód PODLADY VE FYZ. PODOBĚ kód 7

R7: „Mně by pomohlo, kdyby lektor, který vedl hodinu, by měl k dispozici nějaký materiál. Abychom nedostali kupu materiálu někde v počítači. Ale to je spíš jen pro mě osobně, pořád mám raději knížky. Takže nějak ve fyzické podobě mít zpracované téma té lekce.“ => kód VÍCE INFO A OBLASTI SPOLUPRACE S RODIČI kód 8

R8: „Možná by se dalo ještě vic naučit, jak jednat s rodiči těchto dětí. V tom občas trochu tápu. A praxe by mohla být delší.“ => kód PREDLOUŽENÍ DELTY STUDIA kód 9 => kód PROVAŽANÍ kód 10

R9: „Přijala bych více hodin celkově v tom studiu a více praxí. A větší návaznost teorie s praxí.“ => kód VÍCE PRAXÍ S PRAXÍ kód 5

10) Doporučil/a byste toto studium ostatním zájemcům (budoucím studentům)?

V případě, že ne, proč?

R1: „Určitě ano.“ 8x ANO 100%

R2: „Ano, určitě.“ 1x ANO + př. 2 maxe

R3: „Určitě.“

R4: „Určitě.“

R5: „Určitě ano. Dokonce jsem to již jedné kolegyni doporučila a šla to studovat.“

R6: „Ano.“